

Lucae Osiandri, theologiae doctoris, Antisturmius alter.

<https://hdl.handle.net/1874/424755>

3
LVCÆ OSI-
ANDRI, THEO-
LOGIÆ DO-
CTORIS,

Antisturmius
alter.

PROVERB. XXVI,

Responde stulto iuxta stultitiam suam: ne sibi sapiens
esse videatur.

TVBINGÆ,
Excudebat Georgius Gruppenbachius.
M. D. LXXXI.

LUCAS OSIAN. DER D. PIO LECTO.

R. I. S.

SI te, Candide Lector, fortasse mea in refutando Scurmio libertat
 & vehementia, offendit: etiam atque etiam rogatum te volo, ut
 quamprimum Scurmij Antippos (praesertim posteriores) legas: ant
 ut saltem iudiciu tuum tam diu suspendas, donec hoc responsum meum
 totum euolueris: tum haud dubie iudicabis, me in confutandis tam in
 pudentibus mendacijs, virulentis calumnijs, & horrendis blasphemijs
 minus fuisse vehementem, quam rei magnitudo postulat. Itaq; eius ho
 minis atatis, eruditionis, & auctoritatis ratio haberi non potuit: qu
 in Iesu Christi Seruatoris nostri doctrinam sinceram adeo fuit conu
 meliosus. Et si mea in respondendo acerbitas homine Theologo indigne
 tibi videbitur: cogites velim, quibus verbis Christus (qui fuit exem
 plum mansuetudinis) Phariseos & scribas, falsos doctores, acceperit.
 Is autem Phariseos (profecto Scurmio non deteriores) vocat, Serpen
 tes: progeniem viperarum: generationem prauam & adulteram: filios
 Gehennae: filios Diaboli. Ioannes Baptista, vir sanctissimus, & iam
 epithetis Phariseos & scribas ornat. Paulus Magum illum, qui Pro
 consulem Paulum Sergium a fide Christi auertere studebat, appellat
 filium Diaboli: falsos doctores vocat lupos graues: & canes: apostolo
 Diaboli: & imprecatur illis, ut abscendantur. Nota est etiam Pro
 phetarum Παρηγοια & vehementia, qua in reprehendendis Pseudo
 prophetis vsi sunt. Et si autem ego tam sublimi Prophetico & Apo
 lico Spiritu prae datus non sum: tamen cum & Christi, & Apostolorum,
 & totius Ecclesiae causam contra Scurmium (hominem horribiliter
 blasphemum) agam, fraudi mihi esse non debet, si eum asperius tracta
 uero. Certè adeo nihil ex priuato odio aut affectu in hac causa scribo:
 ut, si hodie Scurmius verè resipisceret, paratus essem, eum multo bo
 nore (propter bonas literas) & officijs (quae quidem à me proficisci
 possent) prosequi. Vale. Lege, & deinde iudica.

Matth. 12.
Matth. 23.

Iohan. 8.
Actor. 13.
Actor. 20.
Philip. 3.
Galat. 5.

QUAM VERE ET SCITE NOBIS SIMON ille pijsimus, Spiritu Dei plenus, Christi Seruatoris nostri fortunam, & regni ipsius statum, in hoc mundo, atque filiorum huius seculi animos depinxit, cum de Christo ait: Ecce positus est hic in ruinam, Luc. 2.

QUI CONTRADICITVR: & tuam ipsius animam perdidit gladius: VT REVELENTVR EX MVLTIS CORDIBVS COGITATIONES. Cum enim Christus synagoga docetur: mox Satan excitat multa prava ingenia, quae doctrinae Christi contradicunt: ea, licet inter se dissimilia sint, variasq; & diversas opiniones monstrosas alant, tamen vnum finem propositum habent, vt in Christum, tanquam ad scopum aut scopum praefixum, omnia sua iacula sophismatum, calumniarum, conuiciorum, blasphemiarum, conijciant. Eare sane Christi Ecclesia (cuius sanctissima virgo Maria praecipuum aliquod membrum, & quasi typus erat) vehementer perturbatur: non secus ac si gladius anceps per ipsius viscera adigeretur. Interim vero reuelantur cogitationes ex multis cordibus: vt manifestum fiat, qui nam sint discipuli Christi, qui ipsius verbo fidem habent: contra vero qui sint eiusdem hostes, qui sub vexillo nominis Christiani contra Christum Redemptorem suum nefarie militant.

Idem plane in te etiam, Sturmi, est videre: vt ouum quo non magis sit simile, quam illa tempora nostris sunt similia temporibus. Dum enim vnã cum Iesuitis, Arianis, & Singlianis tela scelerata in personam Iesu Christi, Filij Dei & hominis, conijcis: eumq; in throno Maiestatis, tuis horrendis blasphemijs, tanquam venenatis iaculis, petis: boni quidem atque pii viri immanem illam tuam, & plus quam Cyclopum cam audaciam abominantur, & cum gemitibus execrantur: tu vero te ipsum interim totum aperuisti: vt omnibus iam tuæ

cogitationes cordis sint reuelatae: quae sanè in lucem à te ipso productae, testantur, te esse **C R A S S V M C I N G L I A N V M**, Cinglianæ haereseos non modo asseclam, verum etiam, si Dñs placet, patronum atque defensorem. Nam & in Cinglianorum castris esse te, fateris ipse: & Cinglianum dogma profiteris passim, in toto tuo nouo scripto: & Oecolampadij dialo- gum (Nathanaëlem inscriptum) à nemine hactenus, atque ne ab ipso quidem Philippo refutari potuisse, aliquoties in- culcas: & in omnes Theologos synceros, qui à Cinglianismo abhorrent, non secus, ac rabiosus canis, impetum facis, vt eos tuis virulentis conuicijs & calumnijs (si possis) discerpas: at quos viros eos, inquam, qui sancta Christi mysteria pure & piè tractant, & ad plebem de ijs verba facere solent. Sed & primum illum tuum infelicem partum Antipapporum, Ge- neuæ (vbi regnum Cingliani in Ecclesia & Schola possi- dent) typis excusum narras: & posteriorem illam tuam mo- lam ex Neapoli (in quam pertinacissimi quique Cingliani confluxerunt) prodijisse, prima libri facies testatur. Quare magna me hoc nomine molestia liberaſti, quod iam mihi non amplius necessitas incumbit, vt te Cinglianum esse, conuincam: cum iam ex Cinglianorum castris aduersus nos man- festè, sed infeliciter, pugnes. Itaque te porò nomine vesper- tilionis liberabo: quod propterea non abs re tibi impolueram, quia aliquoties te **N O S T R V M** esse aiebas, & interim tamen Cinglianorum partes tuebàre: ita quidem, vt nuncius ter animantia quadrupedia, nunc inter volucres cenſeri velo- les. Quare posthac tecum, Sturm, vt cum aperto Ecclesiae Dei hoste, acturus sum.

Quia verò questus es Sturm, quod atatis tuae ratione non habita, inclementius te, quàm (tuo iudicio) oportebat, accer- perim, tuumq; senilem & septuagenariam vocem delirium esse se dixerim: priusquam denuo in arenam tecum descendam, paucis

paucis mihi erit reddenda ratio, cur tuos canos nec sim in primo meo Antisturmio veneratus, neque posthac eos in honore habere possim. Non enim animo meo excidit præceptum Domini: Coram cano capite consurge, & honora personam senis: & time Dominum Deum tuum. Et qui me familiariter norunt, testabuntur, quòd homines ætate proætos in precio habeam: etiamsi tenuissimæ sint conditiones. Sed causa est, cur ego te in eorum senum numero, quos Senatura honorare iubet, habere non possim. De senibus enim qualis tu, Sturmí, vnus es, (qui ex Ecclesia Dei extermiabitur.) Propheta Isaias in hunc modum loquitur: Non erit tibi amplius INFANS dierum, & SENEX, qui non impleat dies suos: quoniam PVER CENTVM ANNOS RVM morietur: & PECCATOR centum annorum MALEDICTVS BRIT. Attende, Sturmí, de te enim, tuisq; similibus Propheta hoc loco agit. Vocat autem homines prophanos & impios, qui Deum non rectè agnoscunt, neque eum pie colunt, non modo PVEROS, verum etiam INFANTES: etiamsi CENTESIMVM ætatis ANNVm attigerint. Te autem esse hominem prophanum & impium, scripta tua in Iesum Christum blasphema loquuntur: & contemptus sancti Euangelici Ministerij id ipsum testatur. Quare mihi fraudi non erit, si tecum agam, non vt cum septuagenario, & venerabili sene: sed vt erga hominem, qui in Deum & homines innocentes procaciter contumeliosus est, fieri decet. Etenim qui in malitia ipso Iapeto es antior: in rebus diuinis rectè dijudicandis, puero bimulo & quidem infante es ineptior: atque vtinam tantum ineptus, non etiam blasphemus esses. Qua de causa certè tibi puero septuaginta annorum Isaias Propheta, mortem, neque eam simplicem illam, quæ omnes mortales manet, sed æternam, hoc est, MALEDICTIONEM minatur. Quia verò etiam

stomacharis, quòd te hactenus Quadragenarium Rectorem
 & Dictatorem appellauit: age, desinam: tuumq; Rectorum
 & Dictaturam ad tempus seponam, & cum solo Sturmio, Eccle-
 siæ Christi perturbatore, & infelici OPPUGNATORE
 agam. Non autem à me orationem expectabis cincinnatam,
 & fucò rhetorico, vel sophistico potiùs pictam, qualis tua est,
 Sturmii: sed simplicem, veritati innitentem, & candidam:
 quam tu refutare non possis, etiamsi tibi illa rumpantur. Vt
 enim veritatis simplex est oratio: sic oratio veritate subnixæ,
 inuicta est. Et vt nemo est intelligens & bonus vir, qui non
 honestam matronam in habitu modesto præferat meretrici
 quæ meretricio cultu amatoribus placere studet: & vt nemo
 (qui quidem sapiat) malit toxicum è poculo aureo bibere
 quàm vinum purum & salubre è vase testaceo: sic minime
 dubito, candidos & intelligentes homines pluris facturos
 simplicem meam veritatis defensionem, quàm lenocinium
 figurarum tuarum rhetoricarum: & potiùs amplexuros do-
 ctrinæ synceritatem, perspicuo & simplici sermonis gene-
 re propositam, quàm ex Circæis tuis poculis venena præ-
 sentissima hausturos. Sed tempus est, vt ad rem ipsam præ-
 pius accedamus.

Est in tuo, Sturmii, Antipappo Quarto tanta rerum &
 verborum confusio: vt maiorem linguarum confusionem
 non extitisse crediderim, cum impia piissimi Patriarchæ
 Nohæ posteritas, stulto fastu impulsa, turrim Babylonicam
 extruere moliretur. Nihil enim iam dicam de nugis & in-
 tempestiuis narrationibus tuis: quibus multa fœlla inep-
 te illinire tibi placuit: quæ ad rem prorsus nihil faciunt: quis,
 obsecro, ordo est? quæ dispositio in illo tuo Quarto Anti-
 pappo? in quo omnia confundis, & eadem diuersis locis
 toties repetis, vt iam & iudicio & memoria destitutus plane
 videâre. Ego tamen scopas tuas dissolutas vtcunque colligam:
 & quæ

& quæ tu nullo ordine effutiisti, in ordinem aliquem redigere conabor.

Hæc autem Sturmî, in præclaro, scilicet, isto scripto tuo tractanda suscepisti. Doctrinam piã de Persona & Maestrate Christi, & de sacrosancta ab ipso instituta Cœna, diabolis calumnijs deprauas: scurrilibus conuicijs impetis, & blasphemijs intolerandis conspurcas. Inferis passim multas mendacias, eaque crassissima: quibus & Cinglianismum tuum pingere, & Augustanæ primæ Confessionis authoritatem eleuare conaris. Librum Concordiæ atrocissimis criminationibus exagitas: & Theologos, quos vel authores, vel in eare adiutores fuisse putas, eos etiam, qui id institutum probarunt, omni contumeliarum genere obruis: Electores verò, Principes & Ordines Imperij, quorum consilio, & voluntate, liber iste conscriptus est & publicatus, & qui Cinglianos doctores aliò migrare iubent, stuporis, stultitiæ, & crudelitatis accusas. Fingis in primi libri tui facie, te de exterarum Ecclesiarum salute sollicitum esse: & petere legitimam Synodum, in qua controversia de Cœna Domini ritè cognoscatur & dijudicetur. Denique meam etiam personam in contemptum & odium adducere conaris. Præterque autem pagellas calumnijs, criminationibus, apertis & manifestis mendacijs farcis, atque horribilibus blasphemijs contaminas. Interim verò ad præcipua capita & argumenta mei Antisturmij nihil respondes. Habes libri tui breuem epitomen.

Ego itaque diuina gratia adiutus, piã doctrinam nostram a tuis calumnijs vindicabo, & fucum, quem tuo Cingliano illinis, detergam. Deinde, quomodo Liber Concordiæ conscriptus, à multis Theologis iudicatus, quibusdam etiam locis expolitus, tandemq; subscriptus sit, & quod eius sit argumentum, breuiter & bona fide recitabo. Ostendam

dam etiã, an Ecclesijs exteris tuo scripto patrochineris: an vero eatum causam, quantum in te est, deteriorem reddas. Docebo praterea è tuo Quarto Antipappo, qualem tu Synodum postules: & an aequũ sit, vt tibi ea in re Proceres Romani Imperij morem gerant. Postremò, quas mihi maculas aspergere conatus es, abstergam: & te, (quod in primo meo Antisturmiõ facere cœpi) coloribus tuis depingere pergã, vt Germania intelligat, quale MONSTRVM in sinu foueas.

DEFENSIO SYN-

CERÆ DOCTRINÆ DE PER-

sona Christi, & Cœna Domini.

CVM incomparabilis vir, D. Lutherus, Cinglio, etiam socijs sese in negotio Cœnæ Dominicæ merito opponeret: illi verò errorem pertinaciter (quod solent omnes heretici) propugnarent: animaduersum est in Cinglianorum defensionibus, quòd non modò de mysterio Cœnæ Dominicæ, verum etiam de persona Christi non rectè sentirent. Vt enim præsentiam corporis & sanguinis Christi, è sacra Cœna eliminarent, adferebant: non posse verum humanum corpus, simul esse in pluribus locis: itaque corpus Christi sublatum in cœlos, non esse quærendum in terris. Humanitatem Christi in cœlo locabant, diuinitatem eius solam (sine humanitate) in terris retinebant: dexteram Dei, ad quam Christus confedit, fingebant esse locum in cœlo: vbi Christi humanitas ita maneret ad nouissimum vsque diem, vt interim nullo quam esset in terris præsens: quos errores hodie etiam defendunt Cingliani.

Lutherus igitur, cum intelligeret, quòd Cingliani se ipsum Christum in ordinem cogerent: neque cogitarent, quantum

ANTISTVRMIVS ALTER.

tum homo Iesus Christus, propter vnionem personalem, a
 ceteris hominibus distaret: & quod cum Nestorio perso-
 nam Christi diuiderent: atque Articulum Symboli de Ascen-
 sione Christi ad caelos, & sessione ipsius ad dexteram Dei
 non recte acciperent: coepit diligenter, & solide, & neruose,
 de his mysterijs differere: vt erroribus istis sublatis & euer-
 sis, Cinglianos facilius in viam reduceret. Demonstrauit
 ex sacris literis, quod (propter vnionem personalem)
 Christus non tantum sua diuinitate, verum etiam humani-
 tate in toto terrarum orbe sit praesens: itaque eundem pos-
 se corpus & sanguinem suum in coena sacra manducan-
 dum & bibendum exhibere. Ostendit sacrae scripturae testis
 Dextram Dei, non esse locum vnum certum, sed
 omnipotentem Dei virtutem, quae nullo loco vel includa-
 tur, vel ab vlllo loco excludatur: itaque eam ipsam ob causam
 Christum posse corpus & sanguinem suum in coena Domi-
 ni distribuere: quia Christi humanitas ad dexteram Dei eue-
 nit, vbique praesens regnet cum diuinitate: cum qua huma-
 nitas vna est persona. Haec docuit in polemicis & didacticis
 scriptis Lutherus: quod tu, Sturm, non ignoras.
 Neque erat tum quisquam (exceptis Cinglianis) qui contra
 diceret. Idem docebat Philippus in epistola, scripta ad Oes-
 colampadium, anno &c. 29. Eandem doctrinam publicis
 scriptis proposuerunt viuo & mortuo Luthero complures
 Theologi: inter quos vel primo loco mihi ponen-
 dus videtur Illustrissimus Princeps ac Dominus, Domi-
 nus Georgius, Princeps Anhaltinus: cuius lucubrationes
 extant, & in multorum sunt manibus. Eadem do-
 ctina hodie legitur in scriptis Pomerani, Brentij, Iusti Mez-
 nij, Andreae Althameri, Coruini, Urbani Regij, Ioannis
 Spangenbergij, Casparis Huberini, D. Aepini & aliorum:
 qui cum sacrae coenae mentionem faciunt, simul docent.

Christum Ecclesiae suae non tantum diuinitate, verum etiam
 humanitate, vbiq̄ue adesse. Nemo erat tunc (exceptis Cing-
 lianis apertis) qui hanc piam doctrinam erroris damnaret. Et
 tu Sturmī, tunc ne musitare quidem audebas. Erat ea com-
 munitis & approbata doctrina in ijs Ecclesijs, quae à Cinglian-
 ismo prorsus purae erant. Neque Philippus, neque quilibet
 alius, qui non apertus hostis Lutheri esset, viuo Luthero
 Vbiquitatem (quam vocatis) corporis Christi vel nega-
 gabat, vel traducebat. Ac ne Pontificij quidem vlllo verbo
 eam de Maiestate Christi hominis doctrinam reprehende-
 bant; tametsi in omnes calumniandi occasiones essent intenti.

At postquam ex nostris aliqui, quasi induciarum tempo-
 re, cum hostibus Cinglianis clam colloquia per literas ha-
 bere coeperunt: atque ijs occultis collusionibus tantum effec-
 tum, vt iam ipsis Cinglianismus magis ac magis aride-
 ret; interim verò cum Cinglianis disceptatio renouaretur: des-
 sierunt illi piam doctrinam Lutheri de Maiestate & persona
 Christi, tueri: quin etiam, hac quidem in parte, ad hostes trans-
 fierunt: & eos, quibus cum spiritualia sua arma coniungere
 debebant, oppugnarunt, atque multarum horribilium hae-
 resium reos facere conati sunt. Tum verò ceteri Cingliani
 cristas de nouo erigere, & in Vbiquitatem declamare, &
 eam exhibere, conuicijs, cachinnis & calumnijs exagitare:
 cum, videlicet, viderent, nostros falsos fratres perfide à las-
 turbare, quorum armis protectos nos esse oportebat. Ab
 eo tempore in Brentium (virum de Ecclesia Christi optimè
 meritum) quidam debacchati sunt, quasi nouum dogma Eccle-
 siae obrulisset: qui tamen in omnibus partibus doctrinae
 suae nihil prorsus vnquam immutauit: quod sane scripsit
 ipsius luculenter demonstrari potest: quem Theologum
 ob exis

ANTISTVR MIVS ALTER.

71

ob existiam sacrarum literarum cognitionem, & excellens
 tia Spiritus sancti dona, D. Lutherus semper maximi fecit.
 Hi, inquam, Theologi, quorum paulò ante mentionem fe-
 ci, vno ore doctrinam de maiestate hominis Christi, pro-
 scribebantur. Quod si negare ausus fueris, Sturm, tum pers-
 picua Theologorum illorum testimonia, quæ publice in
 ipsorum lucubrationibus extant, in os tuum impudens tibi
 ingeram. Cur non tu, Sturm, tum prodibas, veterator, & clas-
 sicæ Ecclesiæ Dei inuehi: sicine naturã in Christo humanam abos-
 deri: sicine corpus Christi in cantharos cereuisarios inclus-
 di: Tum enim *came ego Oslander, adhuc in cunis cunirem*: (tua
 verba recito) *tum, cum ego adhuc inter pueros lusitarem, has discor-
 dias notasti, improbasti, publicis scriptis doluisti*. Cur, obsecro, tum
 non monebas Lutherum, ne totam religionem Christianam
 Ubiquitatis dogmate pessundaret atque euerteret? cur non
 monebas Brentium? cur non alios præcipuos eius tempo-
 ris Theologos? Cur non id faciebat Bucerus, Capito & alijs?
 imò cur non Calvinus? Sed tum Lutherus te per literas salu-
 tabat, vt iactitas: quia bonum virum te esse credebat. Nunc
 tu mortuo Luthero salutem rescribis, in hanc sententiam:
 Ave Rabbi: quam enim in ipso viuo doctrinam improbare
 ausus non fuisti, eam iam sexcentis conuicijs laceras, & cas-
 tumq; satanicis corrumpis.

Quod enim de præsentia Christi toties nobis oggan-
 nis, quod, videlicet, Christus iuxta nostram sententiam sit
 ligno, lapidibus, herbis, folijs, cantharis, &c. Verba sunt
 ex Lutheri scriptis, sed male intellectis, & per calumniam
 deprauatis, desumpta: itaque non D. Iacobum Andreae, non
 Brentium, non Vvirtembergicos, aliosque synceros Theo-
 logos, sed Lutherum improba tua lingua flagellas, & stylo
 qui

qui veneno tinctus est, pungis. Sic enim scripsit Lutherus
 in Sermone de Sacramento coenae Dominicae contra fanat
 „ticos : Etsi autem Christus ita est in omnibus creaturis, vt
 „possem eum in igne & in aqua, denique in laqueo inuenire
 „(non enim dubium est, quin IBI SIT) tamen NON VULT,
 „vt ego ipsum IBI ABSQVE SVO VERBO QVAER
 „RAM, & me vel in ignem, vel in aquam conijciam, vel me
 „laqueo suspendam. Vbiq; quidem est, non vult autem, vt
 „vbiq; eum palpando queras : SED VBI CVNQVE
 „EST VERBUM EIVS, ibi suscipias eum palpandum, & tunc
 „quidem recte eum apprehendes : alioqui tentabis Deum,
 „& institues Idolomaniam. Proposuit igitur nobis certum
 „modum, videlicet verbum suum, quò & vbi debeamus eum
 „querere & inuenire. His verbis Lutherus Christum neque
 „lignis, neque lapidibus, alijs'ue creaturis inclusit : neque eum
 „in ijsdem rebus querere iussit : sed Maiestatem filij hominis
 „descripsit, qua ille (propter personalem vnionem) omnia
 „bus creaturis praesens est : omnia videt, omnia gubernat, atq;
 „que ad nominis sui gloriam & Ecclesiae salutem dirigit. Quid
 „habes igitur Sturm, quod hic reprehendas, aut naso suspen
 „das adunco?

*Sturmus ex lu
 thero scripsit*

Quod de cantharis cereuisiarijs toties odiosè mentio
 nem facis, in quibus (si tuis calumnijs habenda sit fides)
 nos Christum inesse dicamus : sic tibi calumniatori respons
 deo. Recitauit Lutherus impiam, hominum prophatorum
 & verbi Dei irrisorum obiectionem, non autem suam senten
 tiam. Quare tu, Sturm, calumniator es, qui nobis & Lu
 thero tribuis, quod tuum est, tuique similium hominum im
 piorum : qui de rebus diuinis proteruè, & impie & scele
 rate loqui solent. Recitabo tibi Lutheri verba : vt videas, tu
 ne sis calumniator improbus, an verò Lutherus sit in hac
 re culpandus. Ad hunc autem modum Lutherus scripsit.
 Post

Post hæc dicta fortassis inuadent me ALII FANATICI Tom. 2. Ger. de, nequam Sturmī, FANATICI DICENT) Quid? si ^{VVII.}

corpus Christi est in omnibus locis, agedum, deuorabo, & [“]
 helluabor ipsum in omnibus hospitijis, ex omnibus scutel- [“]
 lis, poculis, & CANTHARIS (audi Sturmī, tuos fanaticos [“]
 & prophanos homines loquentes:) si enim nullum est dis- [“]
 cimen inter meam & Christi mensam, immanè, quàm [“]
 ego ipse ipsum deuorabimus? Nos enim fuitiles Germani su- [“]
 mus magna ex parte tam detestabiles porci, vt nec mode- [“]
 stia, neque honestatis rationem habeamus. Et si quid audis [“]
 uenimus de Deo, non aliter ferè reputamus, quàm si essent [“]
 ioculatorum fabulæ. His temporibus vsitata sunt aduer- [“]
 sus Sacramentum cœnæ Dominicæ, in vulgo, qui doctris [“]
 na fanaticorum sunt seducti, tam abominanda dicta & fa- [“]
 cta (attende Sturmī calumniator; tibi hæc dicta sunt:) vt [“]
 tolerabilius esset mortem suscipere, quàm concionem ipsis [“]
 diuulgandam scribere. Postquam enim audiunt à fanaticis [“]
 cis, corpus Christi non esse in Sacramento, statim insurgunt: [“]
 ad quid, inquit, vtile est Sacramentum? ne pro titiutilitio [“]
 quidem reputarem. Atqui officium politici Magistratus [“]
 esset, tales blasphemos coercere. Ingens profectò est PE- [“]
 TLANTIA & TEMERITAS (ausculta, Sturmī) quòd [“]
 cum PRORSVS HANC REM NON INTELLI- [“]
 GAS, TAM PRÆFRACKET AMEN BLASPHE- [“]
 MEA. Et quia video, hæc vulganda inter CANES & POR- [“]
 COS, Deus nouit, quanto animi dolore de tam magnis & [“]
 nos, Deus nouit, quanto animi dolore de tam magnis & [“]
 me hæc pertrahunt, necesse habebunt de hac re rationem [“]
 reddere.

Audi ergo, tu porce, CANIS (attende Sturmī, etiam te [“]
 appellat Lutherus) fanatice, aut quisquis fueris, insulle ASI- [“]

» NE: etiam si corpus Christi sit in omnibus locis, non tamen tu
 » statim ipsum vel deuorabis, vel hœlluaberis, vel attinges. Nec
 » ego tecum de his rebus colloquor: sed ablego te in haram tuam
 » porcorum, aut in tuum sterquilinum.

» Suprà dixi, quod dextera Dei sit quidem in omnibus locis,
 » cis, interea autem sit etiam nusquam, & sit INCOMPRES-
 » HENSIBILIS, supra & extra omnes creaturas. Discrimen est
 » inter suam præsentiam, & tuam attingentiam. Deus liber est,
 » & non captiuus, vbicunque fuerit. Nec potest ita vinciri aut
 » catenis ligari, quemadmodum malefactor quispiam è publicis
 » cis vinculis ostentatur. Considera mihi radios solis. Hi sunt
 » tibi tam propinqui, vt perstringant tibi oculos, & cutem tuam
 » quasi pungant, & tamen non potes eos manibus apprehen-
 » dere, ac in cistulam includere, etiam si multum ac diu palpa-
 » ueris. Impedire quidem potes, ne per fenestram splendens
 » palpare autem aut apprehendere non potes. Idem de Chris-
 » to sentiendum est: quod, etiam si sit vbique præsens: tamen
 » non sinit se pro tua libidine tangi & apprehendi. Nouit enim
 » se ita explicare, vt tu tantum putamen retineas, nucleum autem
 » tem non apprehendas. Quid ita? Quia aliud est DEVM
 » ESSE PRÆSENTEM: aliud, DEVM TIBI ESSE
 » PRÆSENTEM. Tunc autem TIBI præsens est, cum
 » addit verbum suum, & eo sese alligat, ac dicit: Hic me in-
 » uenies. Cum igitur habueris verbum eius, tunc potes eum
 » verè apprehendere & tenere, ac dicere: Hic teneo te, sicut tu
 » ipse affirmas. Hactenus Lutherus.

Quid hinc habes, Sturm, quod iure reprehendas? num
 Lutherus iubet corpus Christi in cantharis cereuisiarijs, Saxo-
 nicis & Torgensibus (vt tu calumniaris) quærere? Qui nam
 sunt illi canes & porci, qui ex omnipræsentia hominis Chris-
 sti colligunt, eum in cantharis cereuisiarijs inueniri? Tu, Sturm,
 es talis porcus, qui margaritas Theologicas pedibus con-
 culcas

culcas: tu es talis canis, qui dentibus tuis virulentis sacrosan-
cta Dei mysteria laceras. Sic enim inquis: Cur non (corpus Pag. 25.

Christi fuit etiam) in Cana Galilae: in sex hydrijs, primum, cum

aqua plena essent: deinde, cum aqua in vinum conuersa esset? Quaro

existis (vide Scurram & Lucianum) vbi septima fuerit? cur se-

ptimam Christus apportari & impleri non iusserit? **IN EA VL-**

DERENT, ANGOR PVS CHRISTI ET L-

AM IN CANTHARIS TORGENSIBVS Pag. 155. 203.

ANSIT NEC NE. Haec calumnias, Sturmī, aliquoties

in tuo quarto Antipappo repetis: perinde ac si non satis esset,

semel mentiri: aut quasi mendacium repetitum (metamor-

phosi quaedam) in veritatem transformetur.

Quia verò tibi, Sturmī, adeò absurdum videtur, corpus

Christi, vel, Christum etiam humanitate sua in omnibus locis

esse (coelesti tamen modo) reuera praesentem: ita vt affir- Pag. 173.

mare aulis: *Vbiquitatem esse prauum & perniciosum dogma: senti-*

nam esse plurimarum haereson: & nos multis nominibus haeticos

esse, qui illam defendimus: (sic enim tu, Sturmī, putas, doctos

viros de doctrina & de nobis iudicatuos:) audiamus, obs-

secro, de hac re Paulum Apostolum: an ille nos miseros pec-

catores Vbiquitarios ab haeresi absolueret possit: an verò se nos

biscum, à te & viris tuis doctis, haereseos damnari cogatur.

Est enim ille in tertio caelo & in Paradiso fuit, atque ab inez

unte aetate in lege Dei ad pedes Gamalielis institutus, sed & Astor. 22.

in lectione ethnicorum scriptorum (Arati, Menandri & Epi-

menidis) nonnihil versatus est: tamen, quia non per omnes

cesses tuae scholae ad perfectam & absolutam artium scientis

Ciceronianam eloquentiam est consecutus, fortasse tibi in-

doctior videbitur, quam qui **DOCTORVM VIRORVM,**

quos tu suspicis, congressum (praesertim in Oecumenico Cons-

ilio) sustinere queat. Sed tamen audiamus Paulum, sic de

negocio

Ephes. 4.

negocio illo differentem. Quod autem ascendit (Christus) quid est, nisi quia descendit primum in inferiores partes terræ: Qui descendit, ipse est, qui & ascendit supra omnes cœlos, UT IMPLERET OMNIA. Hæc Pauli verba de humanitate Christi accipienda esse, totus orationis contextus testatur: itaque Christus, humanitate etiam sua omnia implet: modo tamen rationi humanæ incomprehensibili. Neque tu elaberis cauillo illo ineptissimo, quasi Paulus de impletione vasificinorum loquatur. Non enim Paulus ait: ut impleretur quod scriptum erat: aut, ut impleretur scriptura: sed simpliciter ait: UT IMPLERET OMNIA. Et ne existimes, Surtmî, incogitanti Paulo hæc excidisse: supra capite primo in eandem planè sententiam de Christo loquitur. Et omnia (inquit) subiecit sub pedibus eius (Christi:) & IPSVM dedit cal-

Ephes. 1.

put super omnia, ipsi Ecclesiæ: quæ est corpus IPSIVS, plenitudo EIVS, QUI OMNIA in omnibus ADIMPLET: (sic enim vocabulum τῆ πληρομελῶν ipse etiam Calvinus transtulit.) Quid hîc respondebis, Surtmî? Num & Paulus Apostolus tibi erit hæreticus, qui Christum omnia implere dicit: quod nihil aliud est, quàm ubiq; præsentem esse? Hanc enim sententiam ex phrasi scripturæ hausimus, quæ de Deo affirmat, quod omnia impleat: In Prophetia enim Ieremiæ scriptum est: Nunquid non cœlum & terram impleo? dicit Dominus. Quare, Surtmî, aut ipsum Apostolum Paulum nobiscum hæreseos damnabis: aut, si in illum hæresis non cadit: ille te blasphemix & Maiestatis Christi læsæ damnabit.

Ierem. 23.

Videamus etiam, an fortasse inter Patres fuerint aliqui hæretici Ubiquitarij. Non enim mihi gladium, Surtmî, emanibus exculsisti, quod fingis: me Theophylasti & Cyrilli auctoritates versute & imperite citare: ostende dolum, si potes: si non potes, cede veritati. Neque id moror, quod tanquam postrema inter Græcos scriptores (tuo scilicet iudicio) auctoritatis

pag. 38.

Theo

Theophylactum contemnis. Neque etiam quæstio est, quàm
 multa Patrum dicta adferri possint: vel, quo seculo illi Patres
 vixerint: sed, an etiam Patres in nostra fuerint sententia: &
 an illorum sententia cum sacra Scriptura congruat.

CYRILLVS lib. 12. in Ioan. cap. 32. sic scribit: In
 quatuor partes vestimenta Christi diuisa sunt, & tunica sola
 mansit, quod mysticæ cuiusdam rei signum esse dixerunt.
 Nam quatuor orbis partes ad salutem reductæ, indu-
 mentum verbi, id est, CARNEM EIVS, IMPARTIBILIT-
 ER INTER SE PARTITAE SVNT. In singulis enim par-
 tibus transiens vnigenitus, & animam & corpus eorum, ce-
 per carnem suam sanctificans, IMPARTIBILITER atq; IN-
 TEGRE in omnibus est, cum vnus VBIQVE sit, nullo modo ce-
 diuisus. Hactenus Cyrillus. O te miserum Patrem Cyrillum: ce-
 quiste ab hæresi vbiquitaria absoluet? præsertim assessore, vel
 etiam iudice, Sturmio?

THEOPHYLACTVS in eadem hæresi vbiqui-
 taria fuit: neque refert, an hæc ab alio descripserit: sed quæris
 tur, an ipse etiam Vbiquitista fuerit. Sic autem is in 19. cap.
 Ioannis commentatus est. Igitur sanctum Christi corpus IN-
 DIVISIBILE est, & diuiditur & communicatur in quatuor ce-
 partes orbis: distributus enim singulis, & vnus cuiusque ani-
 mam sanctificans, cum CORPORE, per CARNEM SVAM ce-
 vnigenitus & INTEGR & indiuisus IN OMNIBVS EST, ce-
 existens VBIQVE: nunquam enim diuisus est, sicut & Pau-
 lus clamat. Hactenus Theophylactus.

Age, Sturmie, ne dicas, me nullam præterea Patrum au-
 thoritatem adducere posse, audiamus etiam, quid CHRYS-
 SOSTOMVS de vbiquitaria hæresi senserit. Is verò ho-
 milia 17. ad Hebræos sic scripsit: Num quia in multis locis of-
 fertur hoc sacrificium, multi Christi sunt? Nequaquam: sed ce-

„VNVS VBIQVE EST CHRISTVS: & hic PLENVS exte-
 „stus, & ILLIC plenus, & vnum corpus. Sicut enim qui
 „VBIQVE offertur, vnum corpus est, & non multa: ita
 „etiam & vnum sacrificium, quod exemplar & recordatio
 „est, eius sacrificij, quod in cruce oblatum est. Hacenus ver-
 ba Chrysofomi.

Quis det hisce Patribus patronum, qui miseros illos Vbi-
 quitistas aduersus Sturmium, eloquentissimum & exercita-
 tissimum Rhetorem, defendat: ne ob haeresin D. Brentij &
 Doctoris Iacobi vbiquitariam, Marcionismi & Eutythianis-
 mi damnentur?

Meministi, Sturmii, quod in primis illis tuis narrationi-
 bus Antipappi quarti Iacobum Fabrum Stapulensem & Gerardum
 Rufum clam e Gallia Argentinam profectos affirmas, vt Capite-
 nem & Bucerum audirent: & de omnibus doctrinae principibus
 cum his differerent: missi à Margareta Francisci Regis sorore, Na-
 uarrae Regina, auia huius Henrici Regis: cui mater Ioanna, hanc
 quam nunc tuetur, hereditariam atque religionem tradi-
 dit. Quocirca (inquis) id quod in Gallia in religione boni est, id
 propè ex hoc fonte deriuatum est.

Nosti autem, opinor, Sturmii, in quanta fuerit Stapulens-
 is apud Franciscum Galliae Regem autoritate, propter vir-
 tutem & eruditionem non modo in Philosophia, verum etia-
 am in Theologia eximiam: ita quidem, vt Rex in Hispania
 captiuus per literas huius Fabri Stapulensis curam susciperet,
 ne opprimeretur: vt refert Sleidanus libro quinto circa Con-
 mentarij sui finem.

Videantus ergo, an etiam IACOBVS FABER
 STAPULENSIS in haeresi vbiquitaria fuerit: huius enim
 ingenium & zelum te admirari, ex verbis tuis, quae iam
 recitavi, colligo. Is vero in Epistolam 1. Corinth. cap. 12. sic
 scripsit. Imò neque Europa, neque Asia, neque Aphrica cae-
 pas

ANTISTVRMIVS ALTER

19

pax est plenitudinis corporis Christi: Corpus inquam, Chris-
 ti, cui corpora nostra spirituali modo vniuntur, & vt sic di-
 cam, concorporantur: QVOD COELVM IMPLET ET
 TERRAM. EST ENIM, VBIQVQVE VERBUM EST: Quare VERBUM NVNQVAM
 nam verbum caro factum est: neque caro illa sine verbo. Videte ne
 EST SINE CARNE: neque caro illa sine verbo. Videte ne
 corporalis IMAGINATIO nos hinc lædat, loca multiplicans,
 etia distendens, &c.

IDEM STAPVLENSIS IN IOAN-
 nem cap 14 fol. 218. sic scripsit.

Quod si ratio quærat à fide, quæ nimirum magistra est,
 cum de diuinis agitur, cum Filius sit in Patre & in omnibus
 sanctis, qui sunt in cælo & in terra: An etiam CORPORAL-
 LITER sit? QVID NISI? sed ABSQVE MODO: nisi dicas,
 diuino & incomprehensibili modo: qui non tam modus,
 quam non modus dici debet. Et mirum, SI ID FIDES
 NON DICERET, cum videat, simul in India, Africa,
 & Europa locis innumeris filium Dei IN CORPORE SAC-
 cramentaliter esse. Quod autem dicitur, Sacramentaliter,
 modus est. Quomodo ergo si subtrahat modum, non vi-
 deat VBIQVE filium Dei CORPORALITER, sed sine
 modo, ac supra omnem modum esse: vbiunque sanè Chris-
 tus est, Christus INCARNATVS EST: Incarnatus aut
 SINE CORPORE NON EST. Et magna est fides,
 cognoscere, Christum CORPORALITER esse, vbi Sacra-
 mentaliter est: sed MAIOR est, cognoscere, eum absolutè
 VBIQVE CORPORALITER esse. Nam hoc est sine
 modo cognoscere: illud cum modo. Fides autem quæ est abs-
 que modo, maior est, quam quæ modum habet. Hactenus

Stapulensis. Et quidem hic Commentarius eius æditus est Anno, &c. 21. cum adhuc Lutherus nihil contra Cinglianos scripssisset: ne forte dicas, Sturmii, Stapulensem à Luthero didicisse Vbiquitatem.

Pag. 183.

Inunc Sturmii, & accusa etiam Stapulensem hæreses vbiquitariae. Ad eone tibi frons nulla est, homo impudentissime, vt, cum videas, & sacram Scripturam, & sanctos Patres, & Neotericos etiam, doctos piosque viros, Omnipresentiam Christi (quam Vbiquitatem vocatis) asserere: tamen scribere audeas: *Vbiquitatem esse prauum & perniciosum dogma sentinam esse plurimarum hæresion: & nos multis nominibus hereticos esse, qui illam defendimus.* Et alibi: *Vbiquitatis doctrinam in NULLIS PATRIBVS, in nullis scholasticis, in nullis leuitis, in nullis Monachis, habere VESTIGIA.* Ore hominem gnauiter impudentem: postquam verecundiæ & modestiæ Christianæ fines transiisti.

Sed audiamus plures tuas in Vbiquitatem, vel potius in MAIESTATEM IESV CHRISTI blasphemias.

Pag. 19.

Ibidem.

Vocas, impie rabula, *Vbiquitatem hereticam, MATRONAM, DIANAM MAMMATAM:* & paulo post, *ex ea proditura* dicis *NOVA MONSTRA* Marcionis & Valentini: nisi resistatur. Appellas eam nouam in

Pag. 24.

Ibidem.

Ecclesia *MERETRICVLAM:* & (non ita multo post) asseris: *NULLAM vnquam fuisse MONSTROSIOREM,* quàm Vbiquitariorum, *HÆRESIN.* Et postea dicis, *doctrinam de vbiquitate esse verborum & rerum MONSTRA, inaudita, inuisa.* Quin & de vbiquitate sic

Pag. 38.

Maiestate Christi vbique præsentis sic scribis: *Et suam VIRGINEM Vbiquitatem (Osiander) breuiter interseris: cuius forma & figura & ornatus ab omnibus rejicitur Patribus: cuius obsecro, tam impudenter mentiri, Sturmii: Scholasticis, Monachis, etiam Iesuitis, IDOLOLATRIÆ VERSVTVM*

TEGVMENTVM. Postea Omnipræsentiam Christi etiam Phyllidi, amasiæ Vergilianæ, comparas, cum inquis: *Et soli (Oliander & Pappus) Phyllida, hoc est, soli* Pag. 68.
PANTACHVSIDA habento.

Antequam verò plures tuas blasphemias in Ubiquitate, vel potius, in Maiestatem Christi, recenseam, libet ex te aliquid discere, Sturmi: tu enim iam tum vir sapiens & doctissimus eras, cum ego adhuc in cunis cunitem. Quomodo id (quæso) intelligendum est, quòd Omnipræsentiam Christi primo vocas MATRONAM, deinde MERETRICVSLAM: postremò verò VIRGINEM appellas? Illud quis dem non miror, ex matrona quandoque fieri adulteram: quòd autem ex meretrice virgo fiat: id si ego affirmarem, vos Christiani id mihi non concederetis, qui negatis, Deo simpliciter vsùm te figura, quàm ὕστρον πτότρον vocant: qua, quæ postea rursus accidere, priore loco recensentur: Itaque eam fuisse aliò quando virginem, postea matronam, postremò factam meretriculam. At si virgo fuit, quis eam vitiauit? non enim matronas (si fidem conjugalem marito non seruent) meretriculas, sed adulteras vocare solemus. Certè si vnquam virgo fuit, De te casta virgo mansit & manebit in omnem æternitatem. De te autem conqueretur, quòd se per vim & iniuriam calumnijs tuis opprimere volueris: nisi tibi diuinitus hæcenus fuisset erepra.

Scribis etiam impie: *Huius mali Brentius author est: qui* Pag. 101.
VBIVITATIS CADAVER rursus exsepulcrum, attulit sessionem ad dexteram Patris.

Sed nondum est finis tuarum, Sturmi, blasphemiarum: Pag. 114.
 de Ubiquitate & dextera Dei sic scribis: *Vos autem principio*
apprehendistis: ubi, enstis, hic vos figere pedem non posse,
ad Ubiquitatem confugistis: etiam **DEXTERAM PA-**
TRIS

*TRIS arripuistis: quorum VTRVNQVE TAM EST
FIRMUM, quam illud primum.* Cum igitur etiam dex-
teram patris, hoc est, Dei omnipotentiam irrideas, per quam
nos fieri posse contendimus, vt Christus nobis exhibeat ve-
rum suum corpus in sua sacra coena: propterea quod ipse se-
deat ad dexteram Patris, donatus ea infinita potentia, quæ
nullo loco circumscribi potest: age, Sturmio, recitabo tibi poë-
ma ethnici poëtæ, Orphei: quem Iustinus, Philosophus &
martyr, citat in suo libro, quem admonitorium gentium in-
scripsit: vt videas, poëtam ethnicum plus in Theologia intel-
lexisse, quam tu, homo titulo Christianus, intelligis. Sic au-
tem canit Orpheus.

a. discede Sturmio.

b. sed Sturmio hæc
sua ignota.

c. Sturmij nauem
mentis fleuit Ari-
stoteles.

d. fortasè neque
hoc credit Stur-
mius: qui ad eò cõ-
tra Vbiquitatem
Christi tumultua-
tur: cum tamen
humana natura di-
uinæ sit personalis
ter vnita.

e. Cingliani manus
oculatas habet, cre-
dunt quod vident.

f. hoc non eredit
Sturmio.

g. at Sturmio Deū
non metuit: aliàs
à blasphemij ab-
stinet.

*Quos licet affabor, portis excludo a prophanos,
Luciferæ Phæbes Musæe aduerte propago,
Vera loquar, quæ b nota prius, quæ in pectore dudum
Conserta, aternæ nunc præstant munera vitæ.
Diuino assideas verbo, quod conspice semper,
Quod c mentis nauem fleat: tu scande per arctum,
Et solum spectato duce, qui præsidet orbi.
Is per se genitus, solus qui cuncta creauit,
Omnibus d assistens: nemo est, qui hunc viderit vnquam,
Mortalis, sed cuncta procul cernuntur ab ipso.
Atq; malum, vnde bonum, miseris mortalibus infert,
Et rigidum bellum, lachrymas, sauosq; dolores.
Nec quicquam est aliud, non magni regis alumnus,
Quem e neque conspicio rectum caligine densæ,
Mortales oculi quoniam mortalibus insunt.
Atq; Iouem penitus non possunt cernere Regem.
Hic siquidem firmum sortitus in æthere cælum est,
Aureus huic Thronus est, pedibus iacet arida tellus:
ET F DEXTRA OCEANI velocis littora cingit.
Hunc g metuunt celsi montes, hunc flumina, pontus.*

Vide.

Vide, Sturmī, hic ethnicus Poëta rectius de dextera Dei sentit, quam tu, qui Christianus es professione, vtinam etiam fide. Tu enim dexteram Dei cœlo includis, & eò locas Christi corpus ad dexteram illam Dei: Orpheus autem fatetur, quòd dextera Dei etiam Oceanum cingat. Sed vnā adhuc tuam blasphemiam, quam in Vbiquitatem euouisti, aus diemus.

Si enim (inquis) Ubiquitatis doctrina vera est: incertus de- Pag. 213
sensus, incertus ascensus, incerta mors, incerta vita, incerta ipsa
fides est: locum, vbi in cœlo consistant, & locum atq; thronum in cœ-
lo, vbi Christum adorabunt, & in ipsa Christi imagine Trinitatis in-
ueantur & venerentur fideles animæ, non habebunt.

Ergone, Sturmī, Omnipræsencia Christi, quam sacrae liti-
 teræ tradunt, quam Orthodoxi Patres asserunt, quam p̄j, syn-
 ceri, & eruditi Theologi neoterici docuerunt, euertit totam
 Christianam Religionem? Quid enim de tota religione Chris-
 tiana saluū erit: si filij Dei de cœlo descensus, si ad cœlos ascen-
 sus, si ipsius mors, si eiusdē vita, atq; adeò fides ipsa incerta fue-
 rit: Abi in malam crucem, furcifer, cum istis tuis mendacijs,
 calumnijs, blasphemijs: quas Dominus noster Iesus Christus,
 ad dexteram Patris sedens, & vbiq; regnans, suo tempore vlti-
 misceretur: tēq; nisi resipueris, vnā cum damnatis spiritibus, sempiternis
 poenis excrucian dum tradet.

Scripsi in meo Antisturmio primo: Credimus etiam &
 docemus, quòd filius Dei suas proprietates, verbi gratia, om-
 nipotentiam, omnipræsenciam, omniscientiam, re ipsa naturæ
 humanae communicauerit. Hanc doctrinam tu (ex
 sumptæ Theologorum sententia) Eutychianam iudicas. Ac
 de Omnipræsencia satis iam dictum (pro ratione huius scripti)
 de omnipotentia & de omniscientia Christi hominis, etiā
 am sacras literas audiamus: contendunt enim Cingliani, si hæ
 diuinæ naturæ proprietates humanæ naturæ communicentur,
 tum.

tum humanam naturam aboleri, & in diuinam (vt Eutyches
sensit) conuerti.

Matth. 28.

De omnipotentia Christi secundum humanam natu-
ram, sic ait Christus ipse, qui haud dubie testis est omni ex-
ceptione maior: Data est mihi **OMNIS POTESTAS** in
caelo & in terra. Sturmi, quaeso te, quid significat omnis pos-
testas in caelo & in terra? nonne omnipotentiam? quid muls-
as, Sturmi? quid barbam tuam Philosophicam mulces? Res-
ponde. Est ne aliquid aliud, omnis potestas in caelo & in ter-
ra? & aliud, omnipotentia?

Si callidè elabi voles, & affirmare, haec ad diuinam non
ad humanam naturam spectare: reclamabit tibi Athanasius
» apud Theodoretum Dial. 2. inquit: Quaecunque scriptura
» dicit Christum in tempore accepisse, propter **HUMANITATEM**
» **TEM** dicit, **NON PROPTER DIVINITATEM**.
Hic tibi, Sturmi, nulla patet rima. Si enim ad diuinitatem
Christi retuleris, quod omnem potestatem aliquando accep-
perit, qua antè caruerit, Arianus fueris: quia detracta filio
Dei omni potestate, seu omnipotentia, etiam diuinitatem ei
abstuleris. Sin de humanitate acceperis, tum illam Christi
omnipotentiam, quam iuxta humanitatem accepit, negare
amplius non poteris: nisi Christum in faciem mendacij ac-
guere velis.

Sed vt omnes intelligant, Sturmi, quod tu Christum ne-
que in praesepio iacentem, neque parentibus suis ministran-
tem, neque docentem atq; miracula facientem, neque patien-
tem, morientem & resurgentem, neque ad caelos ascendens-
tem, & ad dexteram Dei sedentem, rectè noueris: recitabo
tua verba, quibus omnipotentiam Christi, imò etiam Dei Pa-
tris, describis. Ais enim: *Qui, quod vult, facit, quod non vult, non
facit, is potens est, si facit, & quoties facit. Qui vero omnib. tempori-
bus, omnibus in locis, in omnibus rebus & negocijs id facit: IS VERE*
OMNIS

ANTISTVRMIVS ALTER.

25

OMNIPOTENS dicitur. Et paulo post negas, *unum corpus ve-* Ibidem.
rum in duobus locis simul esse posse. Age, Sturm, confide-
 remus Adamum ante lapsum. Si is in sua innocentia perstis-
 set, utique nihil tentasset, quod ipsi fuisset impossibile: im-
 tur omnibus tentare, à peccato proficiscitur. Adam igitur
 bus & negocijs fecisset, quod voluisset: ergo (extua conse-
 quentia) ita fuisset omnipotens, vt Christus est omnipotens:
 imò vt etiam Deus pater est omnipotens. Hoc illud est,
 Sturm, quod iam dudum in vobis Cinglianis reprehendis-
 mus & accusamus: quòd IESVM Christum Seruatorem nos-
 strum IN ORDINEM aliorum hominum (peccato solo ex-
 cepto) COGITIS. Hæc horribilis est impietas & blasphemia
 in Mediatorem nostrum, Christum: & hic est proximus
 gradus ad Arianismum. Vide, Sturm, quousque iam in im-
 pietate sis progressus.

Dicamus etiam aliquid de Christi OMNISCIENTIA,
 quam æquè Cingliani negant, atque Christi omnipotens-
 tiam. Neque enim ex eo, quòd homo Christus toties homi-
 num cogitationes vidit, adhuc tantum profecerunt, vt cre-
 dant, Christo homini nihil esse occultum. Exæcatum est
 enim cor Cinglianorum, & induratum est cor eorum, vt non Iohan. 12.
 videant oculis, & non intelligant corde. Audiamus igitur
 Paulum de Christo sic loquentem. In quo (Christo) sunt Col. 2.

OMNES THESAURI SAPIENTIAE ET SCIEN-
 TIAE absconditi. Christus igitur in se habet OMNES The-
 sauros sapientiae & scientiae: & tamen non omnia (iuxta
 Saurij opinionem) nouit: etiam hodie in statu gloriae: pe-
 rinde ac si Christus clauis, quæ ad Thesaurum istum aditum
 facere possent, aut nunquam accepisset, aut amisset. Agi-
 tur iam de statu gloriae, non humilitatis: in forma enim ser-
 uati Christus facebatur, se diem nouissimum (quando is res-
 D bus

Matth. 20.

bus humanis superuenturus esset) ignorare. Iam ad dexteram Patris in plenam Maiestatem collocatus omnia nouit; quorum aliqua in statu seruili nosse non desiderabar: ad quem seruilem statum etiam referendum est, quod Christus filius Zebedæi respondebat, dicens: Sedere autem ad dexteram meam & sinistram, NON EST MEVM DARE vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Hoc certe Christi dictum ad maiestatem Christi, in qua hodie regnat, non est transferendum.

Clamat autem Sturmius cum suis Cinglianis: si hæ proprietates diuinæ (omnipresentiæ, omnipotentia, & omniscientia) Christo homini tribuantur, tum humanam naturam aboleri, atque in diuinitatem conuerri: idq; Eutychnum esse dogma vociferantur. At Eutyches sensit, humanam naturam de coelo allatam: eamq; statim in vnione personali in diuinam naturam totam absorptam & conuersam esse. Nos vero docemur, quod filius Dei humanitatem suam non è coelo attulerit, sed ex substantia virginis Mariæ assumpsit: & quod humana in Christo natura in omnem æternitatem maneat, neque vnquam aboleatur: etiam si diuinis dotibus ornatur, atque supra omnes creaturas exaltetur.

Et non tantum sacrae literæ Christo homini supra commemoratas diuinæ proprietates tribuunt, verum etiam Sancti Patres diuinæ operationes carni Christi adscribunt: neque tamen ideo eam abolent, aut in diuinitatem conuertunt.

CYRILLVS IN IOANNEM

inquit:

Quamuis natura carnis, vt caro est, viuificare nequeat, facit tamen hoc: quia TOTAM VERBI OPERATIONEM suscepit.

DA

DAMASCENVS

lib. 3. cap. 7. & 15. inquit:

Divina natura PROPRIAS SVAS EXCELLENTIAS cc
 seu glorificationes CARNI COMMVNICAT, seu impertit: cc
 ipsa vero in se passionum carnis manet expers. cc

ATHANASIVS ORATIONE

contra Arianos 2. & 4. de hoc negocio
 sic scribit:

Cum enim ipsius (Christi) sit corpus, merito ipse, vt cc
 homo, ratione CORPORIS, humanitus exaltari & accipere cc
 memoratur: eo quod CORPVS illa recipiat, quæ VERBVM cc
 SEMPER POSSIDEBAT, secundum suam ex Patre DEITAS cc
 TEM. Dicit igitur se potestatem accepisse, vt HOMINEM, cc
 quam semper habet, vt DEVS. cc

Cum igitur sacræ literæ, & Patres Orthodoxi diuinas
 proprietates humanæ in Christo naturæ communicatas esse
 doceant; aut Christum, Apostolos, & Patres, Eutychanos
 facies: aut illi contra te testimonium dicent, quod sis egregius
 calumniator. In disiunctiuis autem (vt nosti) sufficit, alter
 ram esse veram.

Quid si ego tibi etiam tuum Rudolphum Gualtherum
 contra TE adducam, Sturmî? Is enim in Acta Apostolica Fol. 145.
 sic scribit: At per æternum illud Dei Verbum omnia crea- cc
 ta esse, & eidem omne Iudicium & omnem potestatem à cc
 Patre datam esse constat: Ioan. 1. item. 3. & 5. Deus ergo ve- cc
 rus sit, oportet. Neque hic nobis DANDI verbum quisquam cc
 obicit: quasi minor sit, cui ab altero aliquid datur. HOC cc
 enim ASSVMPTAM hominis NATVRAM RE- cc
 FERTVR: cui præfinito tempore à Patre datum est, quod cc
 iuxta diuinitatem Christus ab æterno habuit. Hactenus cc

Rudolphus Gualtherus. Tanta est enim vis veritatis, vt etiam inuitis aduersarijs, per ipsorum ora quandoque erumpat.

Ego in meo primo Antisturmió adduxeram duas similitudines, vnam Basilij, de ferro ignito: alteram Cyrilli, de carne bone igneo: non autem eo fine eas recitáram, vt probarem, Christum sua humanitate esse vbique præsentem: (dudum enim nôram, quòd similitudines non probent dubias propositiones, sed quòd res obscuriores illustrent:) sed vt ostenderem, sicuti ferrum & carbo non in substantiam ignis conuertuntur, etiamsi ignis proprietates recipiant: ita humanitatem Christi non in diuinam naturam conuerti, etiamsi humanæ naturæ, diuinitatis proprietates communicentur.

Pag. 217.

Ecce autem Sturmi, quid ad ea respondeas. *Basilius (sic quis) rectè: ad demonstrandam vnitionem duarum naturarum. Atque clissimè enim ista duo vnita sunt: sed ita tamen, vt ferrum videtur: siue rotundum illud sit, siue quadratum, atque oculis etiam certatione distinguantur: & non aliud lumen, aliud ferrum esse, videntur omnes. Rectè igitur Basilius ad probandam vnitionem, siue vnionem duarum naturarum, hoc vsus est simili. Quid verò ista similitudo facit ad probandam siue Vbiquitatem, siue omnipræsentiam? Vt enim si focus tuus igni luceat, & ea luce totum illustratur cubiculum: neque focus, neque ligna, neque carbones ad totum pertinerent cubiculum, sic etiam diuinitas in corpore Christi per totum quidem mundum commeat, corpus autem eo loco manet, & in ea parte dextera Dei, ubi Deus Pater filio suo thronum constituit. Ad Cyrilli similitudinem sic respondes, Sturmi: Vide (Osiander) ne te carbone Cyrilli ita denigres, vt totus ater conspiciâre.*

NOTA: quòd dextera Dei partes habeat, iuxta Sturmiij Theologiam.

Pag. 218.

Hocine, Sturmi, est respondere? ad rem, inquam, hocine est respondere? ego ostendo, humanitatem in Christo non aboleri, si diuinæ proprietates humanitati assumptæ communicentur.

monitentur : tu respondes : humanitatis Christi omnipresens
 tiam non probari similitudinibus de ferro & carbonibus ignis
 tis. An non ego tibi illud occinere possim : TV VERO, Stur
 mi, DIO DE TRIBVS CAPELLIS? Siccine tuos audito
 res doces Dialecticam & Rhetoricam? vt de alijs interroga
 ti, de cœpīs respondeant? Sed hoc suum habet Sturmīus, vt
 cum respondere nequeat (more Sophistarum Sorbonico
 rum) aliquantum grunniat, & mox alio se proripiat : idq̄ olim
 Lutetia ante complures annos didicisse videtur.

Atq̄ hæc tibi Sturmī (pro ratione breuitatis, cui studeo)
 de Ubiquitate humanitatis Christi, & de proprietatum diuis
 narum in persona Christi reali communicatione, nunc dicta
 sunt: ad alia enim veniendum est.

DEBACCHARIS vehementer in nostros, eo etiam
 nomine, quasi ascensum Christi in cœlum simpliciter nege
 mus: quasi duos alios ascensus, quos Scriptura ignoret, com
 menti sumus: quasi cœlum & infernum confundamus, atque
 commisceamus. Itaque iam Deo ipsi & Angelis metuis, ne
 cogantur Dæmones (impurissimos & improbissimos Spiritus
 tus) secum in cœlo perferre. Dicis nos negare illud Christi: Pag. 114.
 Venite benedicti in regnum Patris mei: & illud: Discedite
 maledicti in ignem æternum. Et has calumnias tragicis vers
 bus ornas, atque rem rhetoricè exaggeras. Tua autem verba
 recitabo, vt deinceps candidus Lector inde aliquo modo æstis
 mare possit, QVANTVS tu LIS CALVMNIATOR.

Quæ hæc (inquis) tyrannus est? cogere nos, vt ipsis creda
 mus in verbis Christi nullam conuersionem aut modum esse: in illo
 vero capite Apostolici Symboli esse translationem aut abusionem:
 Ascendit ad cœlos: sedet ad dexteram Dei Patris Omnipotentis, &
 inde: inde rursus, inde, inde inquam, venturus est. Et tacemus,
 cum in templis docent, duas esse ascensiones veras, tertiam veram non
 esse:

esse: primam, post salutationem angelicam: simulac enim conceptus fuit, ascendisse. Alteram, posteaquam dixit, consummatum est, & emisit Spiritum. Tertiam verò, quam omnis antiquitas credidit, dicit, docuit, scriptis tradidit, esse imaginariam: visum fuisse, & re quidam ex his, disparitionem fuisse. Omnia supera, infera, media confundunt: domicilium Diabolorum regno caelesti coadificant. Christus dicit: Mansiones in domo patris mei multae sunt: isti has mansiones & haec domicilia dirimunt: & Diaboli interponunt diuersoria.

Pag. 15, 203 207.

Has calumnias multis alijs locis in tuo quarto Antipappo repetis: ac speras, fore, vt calumniae toties inculcatae tandem in hominum auribus & cordibus haereant.

Gravia sanè haec, Sturm, crimina essent: si tu vir esses bonus, & non calumniator. Et video, te his telis non tantum Ministros Ecclesiae Argentinensis, fratres meos in Christo charissimos, verum in primis D. Brentium, feliciter in Domino quiescentem, aliosq; synceros Theologos, petere. Candide igitur & breuiter rem totam, vt se habet, exponam.

Sacrae literae tradunt, Christum, postquam à resurrectione per quadraginta dies Apostolis apparuisset, videntibus illis eleuatum esse, & NUBEM suscepisse eum ab OCCULIS EORVM, assumptum esse in caelum, & sedere à dextris Dei: imò ascendisse super omnes caelos, vt omnia impleret. Itaque credimus, Christum verè à terra in altum sublatum, & ingressum esse in caelestem plenam gloriam, maiestatem, & in perpetuam foelicitatem. Docent etiam sacrae literae: Dominum visibiliter rediturum, sicut viderant eum Apostolicam maiestatem in caelum: sed rediturum cum gloria & maiestate multa: vt iudicet viuos & mortuos: venturum, inquam, de caelo, cum voce archangeli & tuba Dei: & mortuos omnes resurrecturos. Sententias verò pronunciatum iri per iudicem Christum diuersissimas: pijs nimirum hanc: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione Mundi:

Actor. 1.

Mar. 16.

Ephes. 4.

Actor. 1.

Matth. 25.

1. Thess. 4.

Matth. 25.

Mundi: Impijs verò hanc: Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis eius: & ituros quidem hos in supplicium æternum: iustos autem in vitam æternam. Rapiemur enim cum cæteris electis in nubibus obuiam Christo in aëra, & sic semper cum Domino erimus. 1. Theff. 4.

Hactenus recitavi, Sturm, verba Scripturæ de ascensu Christi ad cælos: & de statu beatorum & impiorum post hanc vitam. Quòd si nos conuiceris, quòd vel D. Brentius, vel quisquam nostrum, horum quicquam negauerimus, parati sumus publicè palinodiam canere. Quòd si verò id probare non possis, tu, profectò, calumniator fueris, & Syphanta.

Vnde ergo illas tuas calumnias hausisti? Dicam: ex scriptis D. Brentij, & aliorum bonorum virorum, quæ illi opposuerunt Cinglianorum delirijs: ea scripta tu, præ calumnia andi libidine, intelligere aut non potuisti, aut non voluisti. Cum enim Cingliani non modo ascensum Christi præsentia corporis Christi in cœna opponerent: verum etiam Christum in supremum quoddam cœlum (quod multis myriadibus miliariorum à nobis distaret) ita includerent, vt ante nouissimum diem cœlo egredi, & in terris aliquid negocij habere, prorsus negarent: cum de sedibus beatorum, & locis damnatorum non secus loquerentur, ac si singula singulorum domicilia vidissent extructa & exornata: atque Scripturæ dicta, quæ pro more huius seculi, figuratè de alterius seculi rebus loquuntur, non modo secundum literam acciperent, verum etiam crassissimè interpretarentur: atque domicilia etiam malis spiritibus & damnatis in loco certo exædificarent: & ad crassas suas imaginationes figuratum Scripturæ sermonem detorquerent: reprehendit Brentius ipsorum carnales cogitationes, quas illi de rebus alterius seculi conceperant: & eam, quam nunc videmus, calumniarum mercedem, loco

*Nota ad
impugnatio*

loco didactri, à cæteris Cinglianis, & à te Sturmio, reportauit.
 Docuit enim Brentius (cum Luthero) Christum quidem
 ad cœlos ascendisse: sed non ita includi cœlo, vt nusquam sit
 alibi: Articulum fidei integrum non dimidiatum accipiens
 dum: quod, videlicet, ad cœlos ascenderit, & sedeat ad dexteram
 Dei: sicut hunc Articulum Euangelista Marcus recenset.
 Itaque cum Diuo Paulo sentiendum, quod super omnes
 cœlos ascenderit, vt omnibus creaturis præsens esset, & omnia
 tam in cœlo, quam in terra, pro suo arbitrio, præsens gubernet.
 Visibilem autem ascensum Christi, non abstulisse nos
 bis Christi præsentiam: quippe qui dixerit: Ecce ego vobiscum
 sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi:
 sed testimonium fuisse exaltationis ipsius & gloriæ celestis,
 atque maiestatis, ad quam est euectus, & felicitatis illius
 plenissimæ, quam deuicta morte, & liberato genere humano,
 iam possideat. Itaque asseruit, Christum non tunc primum
 in cœlum ascendisse, cum videntibus discipulis in altum
 esset sublatus: sed eo ipso tempore, quo filius Dei fuit in utero
 virginis Mariæ conceptus: tunc enim humanitatem assumptam
 fuisse euectam in summam maiestatem & dignitatem: ea
 ratione, quia vna persona cum filio Dei sit facta: qua dignitate
 homini maior contingere non possit: Ascendisse etiam aliquo
 modo Christum in cœlum, cum efflata anima vnâ cum latrone
 esset eo ipso die in paradiso: sicut latroni in cruce promiserat:
 iam enim tum animam Christi in coelestem felicitatem fuisse
 ingressam. Hi sunt, Sturmii, illi duo ascensus, quos tu ad eum
 malignè peruertis & calumniaris: quibus tamen cum sit,
 incarnationem Filij Dei in utero virginis, & eiusdem emigrationem
 ex hac vita ad coelestia gaudia, haudquam tollere illam
 visibilem Christi ad cœlos ascensionem, quæ quadragesimo die à
 resurrectione Christi facta est. Iam

Matth. 28.

Iam quod ad nostram æternam fœlicitatem alterius seculi atinet, docuit Brentius, non esse imaginanda tam crassa spectacula, qualia sunt in hoc mundo. Loqui sanè Scripturam de nouo cœlo, & noua terra creanda: in quibus iustitia habet 2. Pet. 3. opera verò calore soluentur, terra autem, & quæ in ipsa sunt menta verò calore soluentur, terra autem, & quæ in ipsa sunt opera, exurentur, vt Petrus testatur: sed quale illud nouum Esa. 64. belum sit futurum, & qualis noua terra, id verbis exprimi non posse: quia scriptum sit: Quod oculus non vidit, nec auris 1. Cor. 2. euidit, nec in cor hominis ascendit, præparauit Deus ihs, qui diligunt illum. Sic etiam de pœnis impiorum æternis Esa. 64. mei illæ pœnæ haud dubiè futuræ sint atrocissimæ, quæ omnem humanum captum superent. Sacram enim Scripturam de his rebus loquentem mutuari vocabula à rebus huius seculi, vt aliquo modo statum alterius seculi adumbret. Itaque eos nimium indulgere suis carnalibus cogitationibus, qui iuxta rationes huius visibilis mundi de alterius seculi conditionibus iudicent. Quin etiam hoc Mundo adhuc durantes, non ita esse Dei & beatorum angelorum mansionem certis spacijs distinctam & circumscriptam, vt non quandoque etiam Sathan inter beatos Angelos & homines fuerit deprehensus. Itaque cœlum & infernum non tam locorum distinctionibus, quàm fœlicitate cœlesti, & cruciatibus infernalibus describi. Et inter cætera attulit Brentius illud ex libro Iob. 1. 2. Iob, vbi dicitur aliquoties: Quadam autem die, cum venisset filius Dei, vt assisterent coram Domino, affuit inter eos Sathan. Quæ omnia à Brentio scripta sunt, non eo fine, vt salutis spem electis incertam faceret, impijs verò metum æternorum suppliciorum demeret: sed vt Cinglianos à suis speculationibus carnalibus in viam reuocaret, & intra Scripturæ metas contineret.

Quisenim, Sturmi, non intelligit, figuratum esse ser-
 monis genus, & ab huius seculi rationibus mutuo sumptum,
 quod Christus ait: Et ego dispono vobis, sicut disposuit mi-
 hi pater meus, regnum: vt ^{EDATIS} & ^{BIBATIS} su-
 per mensam meam ^{IN REGNO MEO}: & sedearis super
 thronos, iudicantes duodecim tribus Israel? Nonne Chris-
 tus his verbis gaudium & maiestatem coelestem adumbras-
 re voluit? Sed tu, Sturmi, vt est dementia, fortasse tibi ima-
 ginaris, quod cum Dijs tuis Homericis & sedearis adumbras-
 agiturus, & Nectar (ad ebrietatem vsque) bibiturus: vt
 deinceps cum illis Dijs tuis cubitum eas, donec id villi edori
 miscas.

Quod si tanta te calumniandi libido inuasit, Sturmi, cur
 non calumniaris sanctissimum Iobem, qui Sathanam in con-
 gregationem filiorum Dei adduxit? cur non calumniaris Pro-
 phetam Micham, qui dicit, confidente Domino in throno
 Maiestatis, & congregato toto coetu coelesti, egressum esse (e
 coetu illo) Spiritum mendacem, promittentem, se & Prophe-
 3 Reg. 22. tas Achabi Regis, & ipsum etiam Regem seducturum, vt
 Rex bellum non necessarium moueat & pereat? Cur non Iobem
 Psal. 139. tem intendis Prophetae Psalmographo, qui affirmat, Deum
 esse etiam in inferno? Cur hic non exclamas, Sycophanta,
 coelum & infernum misceri? introduci Diabolos in coelum
 omnia supera, infera, media confundi? Cur non in ius ducis
 Augustinum, qui alicubi ait, Diabolos infernum suum se-
 cum circumferre? Sed quid ago de his rebus cum homine res-
 rum coelestium & verae Theologiae ignaro: qui aliorum Ca-
 techistam se profitetur, cum prima Theologiae elementa non
 dum recte & dextere didicerit? In his rebus ^{ASINVS} es, Stur-
 mi: Itaque tibi dico illud Ciceronis in Pisonem: Quid nunc
 te asine literas (sacras) doceam? non opus est verbis, sed fustis
 bus: inquit ille Propheta tuus Cicero.

Manifestum est igitur, Sturmi, à nostris partibus neque verum illum visibilem ascensum Christi ad cœlos, negaris: neque duos novos ascensus fingis: (nisi tibi fortè incarnatio si-
lii Dei, & Christi ingressus in Paradisum, sunt res nouæ & antea inauditæ:) neque cœlum à nobis destrui: neque infer-
num aboleri: neque beatorum & impiorum mansiones cons-
fundi. Manifestum est autem etiam, te esse hominem virum
lentum & calumniatorem improbum. Quia verò non modò
pro Deo, angelis & electis hominibus, ne beatas suas sedes
amirant, verum etiam pro Diabolis & damnatis sollicitum te
esse video, ne ipsis fortè locus in inferno certus non relinqua-
tur, iubeo te bono esse animo: manet te, nisi resipueris, (pro-
pter immanes tuas blasphemias) locus in inferno certus: vt
ego quidem colligo, inter Arium & Lucianum. Et quia pro-
pter honores tuos indecens foret, si in prunas tibi confiden-
dum esset, ponetur fortasse sella ferrea, vt quasi in hemicyclo
sedens, Ario & Luciano tuos Antipappos, Eucharisticas epi-
stolas, & si quæ alia posthac in hoc genere scribes, recitare
commodius possis: audientibus, & ingenij acumen, atque
vim illam tuam dicendi admirantibus Diabolis: qui etiam tibi
horrendis mugitibus & eiulatibus applaudent.

I A M tandem etiam ad Articulum de Cœna Domini
veniemus: & quid nos sentiamus, breuiter exponemus: de
inde satanicos tuos sarcasmos recitabimus.

Credimus, nos cum pane & vino in sacra cœna Domi-
ni (cum seruetur Institutio Christi) sumere, manducare &
bibere corpus & sanguinem Christi: ad recordationem mor-
talis Domini, & ad confirmandam fidem nostram de remis-
sione peccatorum. Ac sentimus, panem non conuerti in
corpus Christi, nec vinum in sanguinem Christi: sed tamen
corpus & sanguinem Christi reuera adesse, & exhiberi atque
sumi, cum visibilibus illis rebus, pane & vino: quia Chris-
tus

stus dixit: Edite, Hoc est corpus meum: Bibite, hic est sanguis meus. Et cum edamus atque bibamus ^{ORB}: Christus autem iubeat nos edere suum corpus, & bibere suum sanguinem: rectè dicimus, nos ore edere & bibere corpus & sanguinem Domini. Id tamen fieri credimus non iuxta Capentium sententiam impiam: qui putabant, corpus Christi discernendum: sed modo cœlesti & supernaturali: qui verissimus quidem est, nostræ tamen rationi incomprehensibilis. Hæc est pia nostra sententia, quæ testimonio Scripturæ & ipsa Christi institutione nititur.

Idem senserunt & crediderunt sancti Patres: quorum aliorum testimonia recitabo.

AVGVSTINVS AD NEO-

phytos sic ait:

- » Hoc accipite *IN PANE*, quod *PEPENDIT* in cruce:
 » ce: hoc accipite in calice, quod effusum est è Christi latere.
 » Erit enim illi mors, non vita, qui *MENDACEM* putauerit
 » Christum.

CHRYSOSTOMVS

Hom. 29. de osculo sancto.

- » Etenim non vulgarem honorem consecutum est os nostrum,
 » strum, accipiens corpus Dominicum.

AMBROSIVS AD THEODOSIVM

Imperatorem.

- » Quibus oculis aspicias communis Domini templum?
 » quibus pedibus calcabis sanctum illius pavementum? Quos
 » modo manus extends, de quibus adhuc sanguis stillat in
 » iustus? Quomodo huiusmodi manibus suscipies sanctum
 » Domini?

Domini corpus? Quate meritate ORE tuo poculum preciosi sanguinis percipies?

Hanc piam sententiam, quam nobis sacrae literae & Patrum scripta tradiderunt, tu Sturmifscelerate deprauas, & imple derides.

Scribis enim in Quarto Antipappo: quod vociferemur, audaciores Capernaitis, Christi corpus verè accipi: ETIAM CVM FASCIIS, VT IN CVNIS IACVIT. Pag. 104.

Mentiris, nos iam multos annos meditari Artolatrian: vt, videlicet, panis, in sacra caena adoretur. Mentiris etiam, nos Pontificiorum sententiam (hoc est, transsubstantiationem) de caena Domini comprobare. Pag. 107. Pag. 213.

Dicis: nos PROPE EXCLVSO SPIRITV corporis Domini, carnem CRVDVM & sanguinem NVDVM absque vlla interpretatione in mensa Domini proponere. Pag. 120, 127.

Ais nos affirmare: carnem & sanguinem Christi esse in caena corporaliter, realiter, naturaliter, CVM FASCIIS ETIAM: sed non mundano modo, & huius seculi: sed caelesti. Pag. 185.

De me & D. Pappo, propterea quod veram corporis Christi manducationem in sacra caena defendimus, sic scribis, Huc isti duo aquilae aduolitant, minus considerati, magis furiosi quam Capernaitae erant, vt CARNALITER pascantur: & hanc sanam Spiritus sancti doctrinam vocant. Quis non videt Sturmif, te oblique hic alludere ad prouerbiu: Vbi cadaver, ibi aquilae? Et quod hoc loco caenam Domini irridere & blasphemare volueris, testantur, quae (nullo interspecto verbo) subiunxisti. Margaritas (inquis) abijciunt, non sentiunt, CONCHAM DENTIBVS FRENDUNT, vt LIMACEM VORENT. Et quia veram sanguinem Christi ex sacro calice rectè & vouexoc a non possunt, in CANTHARIS CEREVISIARIIS bibunt: a. i. iuxta interpretationem Cinglianam, & a mensa Domini, & a caena, & a caelestibus bellarijs ad caupo-

nas & popinas & Silenorum pocula deuolant. O horrendam tuam Sturmi, blasphemiam, non stylo, sed fulmine refutandam: audes ne tu, sceleste furcifer, Sacramentum coenae Domini concham, & sacratissimum corpus Christi, limacem appellare? Deus te male perdat.

Pag. 124.

Nondum tibi ipsi blasphemando satisfecisti, Sturmi: ais enim de me & D. Pappo: *Est enim in aëre volitent quotidie, & sese alis suis librent, & eas explicent, & superbos gyros praesidenter ducant: tamen sese in rationis & caelestis doctrinae gyros duci non patiuntur, eos quos Euangelicus Aquila Ioannes Euangelista caelestis volumine formauit, cuius exemplo quoniam solem & veritatis lumen aspicere non possunt, in HVMMVM & in terram deorsum oculos figunt, vbi COTURNICES querunt in tentorio Israelis: caelestis panis & cibi omnino ignari. En, blaspheme Sturmi, nunc carnem Christi coturnicibus illis comparas, quas Israelitae desiderantes & comedentes, mortem sibi accelerarunt. Hac, scilicet, est illa modestia Cinglianorum, quam toties ipsi praedicant: & quam multi stulte admirantur.*

Atque haec quidem adhuc tantum de dignorum manducatione dicta sunt: quomodo de impiorum manducatione loquaris, etiam referendum est: vbi prius breuissimè nostram de ea re sententiam exposuero.

Scimus, Dei beneficio, sacram coenam non esse in gratiam impiorum institutam: & hortamur nostros auditores, ne ad coenam Domini indigni accedant. Interim tamen credimus, si quis indignus accesserit ad Domini coenam: (indignos vocamus autem, impoenitentes:) quod ille non modo panem & vinum, sed etiam corpus & sanguinem Christi accipiat: non tamen ad suam salutem, sed ad iudicium.

1. Corinth. 11.

Id verò credimus, ea de causa, quod sacrae literae id asserunt. Paulus enim ad Corinthios scribens, ait: *Quicumque manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè:*

indignè: reus erit CORPVS ET SANGVINIS DOMINI. Et, post aliqua inquit: Qui enim manducat & bibit indignè: iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans CORPVS DOMINI. Hæc docuit Paulus, qui in tertium celum raptus, & in paradiso fuit: cui multò tutius fidem habebimus, quàm Cinglianis scriptoribus, qui humanæ suæ rationi plus tribuunt, quàm cœlesti veritati in sacris literis resalate.

Sed audiamus etiam Patres, qui de hac re suam sententiam haud obscure nobis aperuerunt.

AVGVSTINVS contra Donatistas lib. 5. cap. 8. *scribit: Qui accipit Sacramentum, non efficit, vt quia ipse malus est, malum sit: aut, quia non ad salutem accepit, nihil acceperit. CORPVS ENIM DOMINI nihilominus erat, ILLIS ETIAM, qui INDIGNE MANDVCABANT.*

BASILIVS capite vltimo de Baptismo, inquit: Si, qui fratrem per cibum contristat, à charitate excidit: quid de eo iudicandum est, qui OCIOSE ET INVUTILITER EDERE RE audet CORPVS, & BIBERE SANGVINEM DOMINI?

CHRYSOSTOMVS Homilia 3. ad Ephes. ait: Quomodo comparebit ante tribunal Christi, qui LABIIS & manibus IMMUNDIS ipsius ausit CORPVS ATTINGERE? Neque mirum est, Patres cum Apostolo Paulo hac in *consensisse. Non enim veritas Dei (quo ad Sacramentum substantiam) ex hominum fide vel incredulitate, dignitate aut indignitate dependet. Interest quidem plurimum ad salutis viam (vt Augustinus contra Donatistas, tuos, Surtini, fratres, scribit:) sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest. Non enim definitio Sacramenti cœnæ Dominicæ* muta

mutatur, cum nunc digni, nunc indigni, accedunt. Vna eadem mensa apposita est, quæ pijs ad salutem, impijs ad iudicium cedit. Christus enim, ut piorum est SALVATOR: ita impiorum est IVDEX.

Hanc piam nostram, cum sacris literis & Patrum testimonij congruentem de impiorum manducatione sententiam, quomodo calumnijs tuis obruere, & blasphemijs conspurcare coneris, tuis, Sturmi, verbis ostendam.

Pag. 87.

Cenam Domini (inquis) CVM DIABOLI MEMBRIS SA MISCENT: & quod Christi corpus pijs animis distribuitur, ID ETIAM IN DIABOLI MENSIS VBIQUE EST. An non istud est ubiq; omnia omnibus perturbare, miscere, confundere, evertere: ut veritas, quæ ubiq; vera est, quam appareat?

Pag. 101.

Vtraq; (ais) manducatio post istam Formulam Concorat: quam decimum iam annum parturiunt, ut in Epistolis demonstrabo: rursus, tanquam ENDYMION post somnum quinquaginta annorum, in lucem prodijt: circumspectans iam dudum, quisquam sit, qui ausit refragari, SVA REGIA SICA ad OMNES decurrens, per omnes terras volitans, asserens, & buccinans, corpus Christi ubiq; esse, inter diabolos etiam versari: commisceri in cælo domicilia sanctorum atque diabolorum: COENAM CVM IMPIIS, & LATRONIBVS, & ADVLTERRIS CELEBRANS.

Pag. 106.

Dicis: Lutherani, qui nunc sunt, & dici volunt, excepta transubstantiatione, idem dicunt: & amplius videntur addere, aciam ab impijs & Turcis manducari, & ORE MASTICARI.

Pag. 112.

Et PRO IMPIIS & Atheis (inquis) PUGNANT vespa mea (Osiander & Pappus:) & horum ori & lingue, & VENTRICVLO, & STOMACHO, diuina bellaria parari volunt: non pro indignis: non enim hos impios esse puto: & propter CAPERNAITICAM suam presenciam DIMICANT.

MICANT: atque hoc agunt, vt patrum, quam non intelligunt Sacramentorum venerationem **AD ARTOLATRIAM** rursus applicent.

Denique, Sturmī, me his verbis compellas: *O misericordem hominem: qui etiam indignos ad hanc mensam Domini admittis.*

Vide, Sturmī, an non contra conscientiam tuam prodiam, doctrinam nostram de cœna Domini, odiosissimè traduxeris, maliciosè peruerteris, & horribilibus blasphemis contaminaueris? Quare ne dubita, quin de hac tua insigni malitia & impietate Iesu Christo, cuius Sacramentum & institutionem irrilisti, iusto Iudici, redditurus sis rationem.

INSERVISTI tuo Antipappo multa & grandia mendacia: quibus Cinglianismum tuum pingere, eumque Ecclesijs Christi obtrudere conaris: ne forte ab eo, vt hæc nus factum est, abhorreant. Ad ea tua figmenta, quantum necessitas postulare videbitur, respondebo.

Conaris, Sturmī, persuadere omnibus, quatuor Ciuitatum Confessionem, quæ Augustæ, Anno 30. Cæsari Carolo V. exhibita, sed non accepta fuit, (sub qua tu Cinglianismum tuum occultas: quia insufficiens & perplexa est) eiusdem planè argumenti esse cum Augustana Confessione, quæ à Principibus & Ordinibus Imperij tum temporis oblatæ est Cæsari. Speras autem, si quis eam ciuitatum Confessionem receperit, iam eum in castra Cinglianorum esse pertractum. Et si enim commoda interpretatione leniri possit: tamen manifestum est, quid tum temporis senserint, quam vel scripserunt, vel exhibuerunt. Quare vnâ cum illa Confessione Cinglianismum (more præstigiatorum) incautis obtrudere paras: vt cum eam approbarint, paulatim à vera Augustana Confessione discedant. Auscultabimus aut aliquandiu tibi mentienti: deinde te refutabimus.

In Comitijis verò ipsis (inquis) quæ anno trigesimo habita fuerunt, Principum Legati, cognita **CONFessione VRBIS NOSTRÆ**, cognita etiam **PRINCIPVM SVORVM VOLVNTATE**, in colloquutionem cum Legatis nostris, Iacobo Sturmio & Matthia Pfarrero, venerunt & ostenderunt, **NOSTRAM CVM SVACONFessione CONSENTIRE, NIHIL PVGNARE**: statuerunt, vt simul vtrunque offerrent Casari: nam quoniam consentanea erant, putabant, vtrunque Casarem accepturum. At Casari auditis Pontificiæ Religionis Principibus, eorumq; Legatis, vtrunque simul accipere recusabat: alteram earum, quam vellent, accepturum sese receperat. Non enim putabant, posse fieri, vt **TANTVS effect DOCTRINÆ CONSENSVS** inter Principes & Ciuitates. Itaque Casari auctores fuerunt, vt id peteret, quod confitari posse non putabant.

Ibidem.

Post non multa, dicis, **Senatum Argentinensem** respondisse (per literas) suis Legatis his verbis: Si Principes nostram (i. Argentinensem Confessionem) approbarent, & suæ non esse dissentaneam faterentur: honoris causa concedendum Principibus, vt **SOLSARI & Statibus Imperij**: ea tamen lege, vt nostræ Ciuitati suæ domi suæ & suis pastoribus & populo, salua & integra relinqueretur Confessio. Principes & Legati de hac voluntate Senatus nostri per Legatos certiores facti, ea conditione nostram (Argentinensem) quæ est quatuor Ciuitatum Confessio) saluam Senatui libenter esse vouerunt: suam verò **COMMVNITER**, quam Argentinensem vocamus, Casari tradiderunt: **SVBSCRIPTAM A LEGATIS NOSTRIS**.

Pag. 16.

Et post duo folia dicis: In quo illud memorabile: quod cum inter Principes & Ciuitates **STATIM** conueniret: & **VNAM PRO OMNIBVS CONFessioneM CÆSARI TRADIDISSENT**: tamen Theologici dissidij virinque difficilis extaret compositio.

Audis

Audiuimus hactenus tuas fabulosas narrationes, Sturm;
mi; audiamus etiam historicum, ea scribentem, quæ à magnis
viris acceperat: & quæ toti Romano Imperio non sunt
ignota.

IOANNES SLEIDANVS LIB. 7.

folio 87. de rebus gestis, in Comitijs illis Augustanis

Anno 30. sic scribit:

Interim ARGENTINENSES, Constantienses, Mem-
mingi, Lindauj, doctrinæ suæ Confessionem scriptam ET
IPSI TRADVNT Cæsari: de cœna Domini NON
IDEM HI, QVOD SAXONES, ATQVE SOCI-
SENTIEBANT: vt supra diximus.

Suprà autem eodem libro, folio 84. Sleidanus
sic scripserat:

Argentineses interea muniendi sui causa, quò vim in-
iustam à se suisque depellerent, cum Tigurinis, Bernatibus,
Basiliensibus, qui & vicini erant, ET DE DOGMATE
MAGIS CONVENIEBANT, foedus faciunt.

Nosti autem Sturmī, quòd Sleidanus, cum hæc scribes-
ret, Argentinæ habitaret: nosti, quòd pleraque acta, quibus
ad historiam contexamdam illi opus erat, à præstantissimis
viris (etiam Reip. Argentinensis) acceperit. Cur igitur non
pudet te, in re tanta, & quæ nondum ab hominum memo-
ria est remota, neque in regionibus extra Imperium Roma-
num gesta est, ram gnauiter atque impudenter mentiri? Tu
scis, idem sensisse Principes & illas quatuor Ciuitates, ean-
demque vtriusque Confessionis esse sententiam: Sleidanus
negat. Sed non is solus negat: res ipsa reclamat. Si enim
Argentineses Legatis suis permiserunt, vt SOLA Principi-
pum Confessio Cæsari exhiberetur: cur postea Argenti-
nesem etiam exhibuerunt: quæ à Cæsare non est recepta?

Si Augustana Confessio COMMVNITER nomine Principum & Ciuitatum Cæsari oblata est: cur postea Ciuitates peculiarem confessionem Cæsari obtulerunt: & quidem magno cum offendiculo, & multorum periculo? Denique si Augustana Confessio tunc fuit à Legatis Argentinensibus subscripta: quâ sit, quòd Argentinensis Reipublicæ nomen, non etiam cum Norimbergensi & Reutlingensi subscriptione in exemplaribus Augustanæ Confessionis extat? Certe enim Legati Argentinenses non sua, sed Reipublicæ Argentoratensis causa & aderant & agebant. Vides'ne, Sturmî, quàm turpiter stes, in tuis mendacijs deprehensus: Bone Deus, quid factururus esses, si tibi scribenda esset historia rerum ante aliquot secula gestarum, & quidem in longè remotis regionibus: cum in ijs rebus, quæ in Imperio, coram Cæsare, Electoribus, Principibus, alijsque Imperij Ordinibus, hominum nostrorum memoria, in loco celeberrimo, in Germania gestæ sunt, apertissima mendacia scribere in publicum non pudeat?

Quare, Sturmî, desine Cinglianismum tuum cum quarta Ciuitatum Confessione hominibus obtrudere & vendicare: quasi inter illam & Augustanam Confessionem (quæ tota sincera est) nihil sit, in negotio Cœnæ Dominicæ, discriminis.

DEINDE Sturmî, vt paulatim abducas homines à vera & sincera Augustana Confessione ad tuum Cinglianismum, primam illam Augustanam Confessionem haud obscure fugillas & contemnis. Quid enim sibi vult, quòd bis in eadem pagella dicis: AVGVSTANAM CONFESSIÖNEM TEMPORIS CAUSA SCRIPTAM? Et post aliqua dicitis: *Temporis enim causa data Cæsari: & DELINEATA potius, quàm tota perscripta fuit Confessio.* Quid? Principes ne in causa tam ardua, quæ ad Dei gloriam & Christiani orbis salutem

tem pertinebat, TEMPORIS ABANT? (vt quidam barbare loquuntur:) Siccine illis cordi erat vera Religio, & puritas doctrinae coelestis, vt mutilum et imperfectum scriptum offerrent: & quidem aliud in Confessione sua scriberent, vt Cæsari, (qui Pontificiæ religioni adhuc erat addictus) fucum facerent: cum ipsi interim aliud corde premerent, quod temporis progressu proferendum putarent? An tu Electores, Principes & Ordines Imperij, qui tum Augustanam Confessionem magno suo periculo Cæsari obtulerunt, ex tuo ingenio iudicas: qui tot annos Cinglianissimum, interdum eruantem, tamen apud te compescuisti, donec eundem iam simul & semel euomeres? Hæccine consentiunt cum tuis protestationibus, quibus affirmas, velle te Illustrissimorum Electorum atq; Principum autoritatem atque famam sanctam testamque esse? Sed de hac re infra suo loco plura: nunc mihi satis erit dolum tuum ostendisse, quo mendacijs primam Augustanam Confessionem labefactare, eamque e manibus hominum extorquere conaris, vt postea talem substituas, quæ Cinglianismo tuo aut patrocinetur, aut certe non repugnet.

Illud ipsum agis etiam, cum contendis, Electores & Principes, qui Naumburgi conuenerant, subscripsisse, non primam sed mutatae Augustanae Confessioni: cumque ego istum tuum errorem in primo meo Antisturmio correxissem, nunc in quarto Antipappo me temere mendacij arguis: sic enim scribis: *Omniū verò audacissimus est Hoslander meus, qui me falsi audeat coarguere, & asseuerare, Principes Naumburgi, PRIMAE Confessioni Augustanae illi NON MUTATAE SUBSCRIPSISSE: emendata verò & ampliata non subseripisse: id quod ego in Antipappis negaui. Proferat signa & eorum scripiones. Videat, ne dum me falsi insimulat, ipse falsarius deprehendatur.*

Pag. 15.

Edi autem, Sturmi, non ignoro, quod Electores & Principes Confessionem, anno XLII. editam, non reiecerint, neque deseruerint: ea de causa, quod in aliquibus articulis copiosius explicata sit, ut coelestis veritas eò magis illucesceret: & fiducia in meritum redemptoris nostri Iesu Christi, absque humanis traditionibus, pura & incorrupta conseruaretur, & ad posteritatem transmitteretur: (hæc enim verba sunt in ipsorum præfatione:) tamen dico, quod Electores & Principes eam Confessionem Augustanam Naumburgi subscripserint, quæ Anno 30. Cæsari Carolo V. exhibita, & post Comititia illa, anno 31. Vvittebergæ typis est excusa. Recitabo autem tibi partem præfationis, qua Cæsarem Ferdinandum Electores & Principes alloquuntur: quæ illi denuò subscriptæ Confessionis præfixa fuit. Hæc autem, quæ iam Latine (ex authentico exemplari descripta) subiiciam, contuliditè genter cum Germanico exemplari: quod manibus Electorum, Principum, & Ordinū Imperij subscriptum est, eorumque signa seu sigilla habet, ut manifestum fiat, ego ne, an tu sis falsarius.

» Cum igitur (inquiunt Electores & Principes) Augusti
 » Anno XXX. Imperatori Carolo V. inclytæ memoriæ maioribus nostris & nos Confessionem nostram, Latina & Germanica lingua scriptam, exhibuerimus: in qua summa coelestis doctrinæ & religionis nostræ comprehensa est: cuius exhibitæ Confessionis testes, nos duo, Philippus Landtgrauus Hassiæ, & Vvolfgangus Princeps Anhaltinus, e reliquis
 » rum Electorum & Principum numero, adhuc superstitēs sumus: non intermisimus, E ANDEM quoque CONFES-
 » SIONEM, quemadmodum paulò post finitis Augustinæ Comitij Vvittebergæ, Anno, &c. XXXI. tam Latine, quam Germanicè typis edita & publicata, & secundum
 » quam Ecclesiarum nostrarum inspectio & reformatio instituta

tuta est, RVRSVS CONSIDERARE & PERPENDERE.

Est enim postea, Anno, &c. XL. & XLII. prædicta Confessio (quæ luculentius copiosiusq; reperita, & ex sacra Scripturæ fundamentis declarata, aucta, & denuò Vvittembergæ in publicum emissâ, ac in colloquio Vvormatiensi tunc celebrato à Statibus illi Confessioni addictis, Casareis præfidentibus ac collocutoribus exhibita est) approbata, in colloquio defensa sit: tamen NVNC quidem EAM Confessionem, quæ anno XXXI. excusa est, REPETERE VOLVIMVS, vt C. M. V. & quilibet re ipsa intelligeret, NON ESSE ANIMVM aut propositum nostrum, VLLA ALIA aut NOVA DOGMATA spargere vel defendere.

Quia igitur EAM CONFSSIONEM testimonio immutabilis VERITATIS, quæ per Filium Dei eiusque verbum & Euangelium reuelata est, MVNITAM ESSE perspeximus: Ideo CONSENTIENTIBVS suffragijs RVRSVS EAM DE NOVO SVBSCRIPSIMVS & APPROBAVIMVS: ac stat nobis sententiâ, IN EA CONFessione, Deo iuvante, CONSTANter PERSEVERARE: eoq; libentius fecimus, vt POSTERIS NOSTRIS PVBLCVM, CERTVM, ET FIRMVM TESTIMONIUM de sacra doctrinâ & Religionis nostræ relinquamus: vnde de cognoscant, doctrinam VERAM & piam esse: & in alijs REPETITA hac CONFessione, ad inquirendam maiore diligentia verbî diuini veritatem propriæ salutis suæ causa admonerentur & incitarentur, & AD CONSTANTIAM IN TVENDA VERA DOCTRINA CONFIRMARENTVR.

Vter

Vter nunc, Sturmi, falsarius est, ego ne, an tu: qui contemdis, Principes Naumburgi **EMENDATAE** Confessione subscripsisse? Sic enim ais in quarto Antipappo, ubi me hisce verbis contumeliosè compellas: *Quòd falsarium crimen mihi obijcis: qui dixerim, Confessione emendata subscripsisse Principes, non autè prima: caue tibi à ratione: ADHVC AIO, EMENDATAE Augustanae Confessioni subscriptum esse: NON PRIMAE, ut vestra fax petebat, aut certè cupiebat. Si in eo me falsarium esse dicitis: CUR NON VOS FALSARII: qui FALSO me in eo ACCVSATIS? Ahi, affer subscriptiones & signum Principum.* Respondeo Sturmi: vent Stutgardiam: & (permissione Illustrissimi Principis ac Domini mei clementissimi) monstrabo tibi manus & signa Domini, Principum & aliorum Ordinum Imperij: & tibi altum librum, quem intra octiduum in meis manibus habui, in os tuum mendax ingeram. Quare falsarius es Sturmi, vel tuo ipsius iudicio: quis tibi autem porro, tam leui homini, fident habeat? Intellego autem, qualem **EMENDATAE** Confessionem Augustanam velis: eam videlicet, ex qua aliquando hæc verba (quæ Cinglianismo sunt opposita) de leta fuèret: **ET IMPROBAMVS SECVS DOCENTES:** sub quo tuus Cinglianismus latère possit, si ea à Principibus approbaretur. Prima illa Augustana Confessio non opus habuit **EMENDATIONE:** Emendare enim est **MENDAS TOLLERE:** & est vitiosa **CORRIGERE:** qua in re (ut Grammatica) prouoco ad tuum Ciceronem: **MENDVM** scripturæ **LITVRA** tollitur, inquit Cicero. Talem igitur tu, Sturmi, Augustanam Confessionem Ecclesie obrudis, quæ sit **EMENDATA:** hoc est, ex qua verba illa, quæ Cinglianismum tuum improbant, sint expuncta: & hanc tu dicitis à Principibus Naumburgi subscriptam: sed falsum hoc est: ut plura

pleraque tua omnia. Quare non frustra adeo aduersus eos tumultuaris, qui primam illam Confessionem Augustanam (quæ Cinglianissimum non obscure reijcit) requirunt. Desine igitur mutilata Augustana Confessione tuum Calvinissimum palliare: & illam primam insimulare, quod **TEMPO** RIS CAUSA ita sit scripta, vt non sine causa postea fuerit mutata. Ipsi enim Electores, Principes, & Ordines Imperij (quorum verba paulo antè recitauit) huic tuo impudentissimè mendacio reclamant.

Accusas etiã nos, Sturmi, quod à formula Concordiæ, quæ in Articulo Cœnæ Dominicæ, Anno 36. inter Lutherum & Bucerum facta est, discedamus: saepe ad eam nos reuocas: & omnibus persuadere conaris, in ea formula vestram sententiã esse comprehensam: vt his malis artibus callidè simplicioribus Calvinissimum instilles. Verba tua de illa formula Concordiæ recitabo: *Cur (inquis) hæc Concordia via deseritur? quæ* Pag. 18. 19.
Angliam, Galliam, Heluetiam, Phrysiam, Vuestphaliam coniunxit? cur noua quaritur, quæ disjungit Ecclesias? Multa, Sturmi, in his paucis tuis verbis insunt mendacia. Si enim nos à Formula illa Vittembergensi discedimus, cur ea formula **LI** BRO **CONCORDIÆ** (in quem toties debaccharis) est **AD VERBUM INSERTA**? Inspice exemplar Tubingense, folio ducentesimo nonagesimo secundo, facie secundæ. Deinde, maius mendacium est, quod asseris, via illius formulæ Vittembergensis fuisse coniunctam Angliam, Galliam, Heluetiam, Phrysiam, Vuestphaliam. Dic mihi, Sturmi, quando illa formula in Anglia recepta est & subscripta? quando in Gallia? quando in **HELVETIA**? De Phrysiâ enim suo loco dicetur. Et quomodo ab Helueticis fuit recepta & subscripta: cum (si tibi fides sit habenda) ne quidem Argentinenses ministri illius temporis omnes eam totam recipere voluerint? *Ais enim: Obseruatu illud dignum est, quod* Pag. 19.
pastores

pastores in vrbe nostra (Argentina) qui Vuittembergæ non fuerant, cum pax coiret, ITA subscribebant Concordia capitibus: **VT MANDUCATIONEM IMPIORVM & ORALEM EXCIPERENT?** (hactenus fortasse verum dicis Sturmi: nunc aperte mentieris:) id quod humaniter eis concessum est, **ETIAM LVTHERI PERMISSVM.** Sturmi, quando tandem istam tuam impudentiam deponere ostende vnã schedulam Lutheri, in qua ille cuiquam per miserit, vt reiecta impiorum & orali manducatione, tamen pro sincero ministro Ecclesiæ haberetur? Qualis vero fors obsecro, ista subscriptio: qua ea, quæ præcipua erant in formula, non recipiebant? An non tu sic possis subscribere Mæ hometricum Alcoranum? vt tibi interim aliqua capita, quæ displicerent, reseruares? An non hoc est in Religionis negocio ludere? Postremo, maximum est figmentum, quod toties in Antipappo tuo formulam illam Vuitbergensem fingis, quæ hoc est, Cinglianorum, sententiæ esse conformem. Qua in re vt vanitas tua appareat, non grauabor formulam Concordiæ illam ad verbum recitare: monebo autem simul opportunis locis, vbi ea cum Cinglianismo è diametro pugnet. Sic autem illa ad verbum habet.

- Formula
Wittembergensis*
- » Audiuimus Bucerum explicantem suam & aliorum, qui
  - » vnã adfuerunt, sententiam de Sacramento corporis & san-
  - » guinis Christi, hoc modo.
  - » Confitemur, iuxta verba Irenæi, Eucharistiam consistere
  - » DVABVS rebus, terrena & COELESTI. (Terrenares
  - » est, panis & vinum: cœlestis verò, corpus & sanguis Chris-
  - » sti.) Proinde sentiunt & docent, CVM PANE ET VI-
  - » NO verè & SVBSTANTIALITER ADESSE,
  - » EXHIBERI ET SVMICORPVS & sanguinem
  - » Christi. (At Cingliani dicunt, corpus Christi à teris tanto
  - » locorum interuallo distare, quantum distat cœlum à terris: &
  - » exagitant

simplicioribus obrudas? At (inquis aliquoties) in hac formula nulla sit mentio Vbiquitatis. Quid tum postea? si Bucerus eam tum impugnasset, sensisset Lutherum non elinguem, neque sine argumentorum nervis. Sed quia de Coena Domini, non autem de Persona Christi: inter Lutherum & Bucerum agebatur: & Bucerus in hoc Articulo Coenæ omnia concedebat, etiam impiorum (seu impoenitentium) manducationem: quid opus erat de Vbiquitate disputare? praesertim cum nulla argumenta probationis inferere, sed tantum sententiam suam de praesentia corporis Christi in Coena recitare **NVDE** vellent: ita certè, vt ne quidem verba Institutionis (Hoc est corpus meum) inserta fuerint. Ergo ne Lutherus etiam hæc verba Christi (hoc est corpus meum) post illam factam Concordiam reiecit, & ad rem nihil pertinere iudicauit: quia formulæ non sunt inserta? An tu, Sturmi, ad huc frontem habes? Tu ne es ille egregius disputator, qui miserum, scilicet, Pappum venatorem à duobus catellis nuper eripuisti? cum adeò insulse argumenteris, vt omnium prope Dialecticarum præceptionum oblitus videare.

Quare, Sturmi, tuo Cinglianismo alios colores errore habet formula Vittebergensis nihil cum tuo impio errore habet commune.

PERINDE autem vt Pontificij scriptores, cum testimonij sacrarum literarum (ad suum institutum idoneis) desituri se intelligunt, confugere solent ad traditiones Apostolorum **NON SCRIPTAS**: ita tu Sturmi, cum videas, dictis Scripturæ neque nostram sententiam euertere, neque tuam confirmare posse, eò delaberis, vt ad traditiones non scriptas confugas; & singas, Apostolorum successores in aures suorum auditorum insurrasse veram & spirituales mysterijs diuinis (in primis verò de Coena Domini) sententiam: quæ non quidem in Apostolorum scriptis sit expressa: sed

sed quæ à sanctis Patribus de manu in manum sit tradita. Sic enim scribis: Clemens Alexandrinus Catechesium Magister Pag. 105. fuit, alij etiam docuerunt: in aures Catechumenorum insusurrantes mysteriorum **MYSTICAM SENTENTIAM**: inde enim Catechismus dictus est: quod **MYSTICVS** & spiritualis sensus ita auribus eorum insusurrabatur, ut ad cor hic sonus perveniret: ut ex corde exiens ad os perveniret, & fidei & Spiritus sancti dictu ore Confessio fieret ad salutem, &c.

Et post folia non multa, inquis: Panem enim Domini sensibus corporis percipimus, oculis videmus, manibus palparamus, lingua gustamus: sed ad aures non pervenit: & propterea ad animum **non ita pertinet. ITAQVE CATECHESSES NECESSARIÆ FVERVNT: & APOSTOLORVM TRADITIONIBVS OPVS FVIT,** & auctoritates **PATRV** subsidio venerunt: pastores **PER SUCCESSIONES TEMPORVM** relictis sunt, qui per aures animis nostris insusurrarent, quid sibi panis Domini velit: quid præsenteret, quid præster hic panis, hoc Sacramentum, hæc res sacra & sacra, hoc est, hoc **SIGNVM** sacra & celestis rei, à **DEO** institutum: ut res duas, panem & vinum oculis corporis, **FIDE** autem & **ANIMIS** fidelibus in mysterio corpus & sanguinem Domini **INTVENTES**, duas (inquam) has res manducaremus & biberemus: Spiritus sancti scilicet **INTERVENTV**.

Quid audio, Sturm? tu ne rursus ab expresso Dei verbo ad **TRADITIONES** non scriptas nos reduces? hoc sine est vera fidei nostræ fundamenta ostendere? An tibi non sufficit institutio cœnæ Dominicæ, à tribus Evangelistis & ab Apostolo Paulo tanta diligentia & fide descripta? An hoc non est Religionem nostram Pontificijs **PRODERE**? Si enim tuæ Catecheses illæ locum habere debent in negotio cœnæ Dominicæ, cur non etiam in cæteris cons

trouerliis, quæ sunt nobis cum Romanensibus: Verbi gratia: de purgatorio, de inuocatione sanctorum, de Missæ sacrificio pro viuis et mortuis: & id genus alijs nugis Pontificijs: Nonne pater cœlestis dixit de vnigenito filio suo: **H V N C A V S** **D I T E?** Cur igitur hunc non audis, Sturmi, dicentem tibi: **H O C E S T C O R P V S M E V M?** Quid opus est istis insusurrationibus in aures? Talia ne sunt nostræ Religionis mysteria, quæ in lucem proferre nefas sit: qualia olim erant quædam ethnicorum sacra, quæ vel propter absurditatem, vel propter obscenitatem occultabantur? Et, opus ne erat vt auctoritates Patrum doctrinæ de cœna Domini subsidio ventirent? Quem articulum Religionis nostræ syncerum retinere volumus: si neglecto expresso scripturæ textu, ad traditiones non scriptas nos conuertemus?

Audi igitur, Sturmi, Chrysostrum: an ille in controuersis Religionis nos ad traditiones, an vero ad scripturam, remittat. Is enim in Euang. Matth. cap. 24. Hom. 49. sic ait: Quare hoc tempore **O M N E S** Christiani conferre se ad **S C R I P T V R A S** debent. Quia in tempore hoc, ex quo obstinuit hæresis illa Ecclesias, **N V L L A** **P R O B A T I O** potest esse veræ Christianitatis, nec **R E F V G I V M** potest esse Christianorum aliud, volentium cognoscere **F I D E I** **V E R I T A T E M**, nisi **S C R I P T V R A E** **D I V I N A E**.

Audi, Sturmi, etiam Hieronymum: is in Marthæum sic scripsit: Quod **S I N E** **A V T H O R I T A T E** **S C R I P T V R A E** dicitur, eadem facilitate contemnitur, qua dicitur.

Quare, Sturmi, cum tuis illis insusurrationibus, & in scriptis literis minime fundatis Cinglianis Catechesibus (assumptis vnâ etiam tuis mendacijs, calumnijs & blasphemijs, quas in doctrinam nostram synceram euomisti) proripe te ad insulas infortunatas: aut, si mauis, ad Gangem & Euphratem: quò tu rixatores Theologos ablegandos censuisti.

DE LIBRO CON- CORDIÆ.

Valde stomacharis, Sturmi, cum sex illis Theologis, qui iussu Electorum & Principum Formulam nouam Concordiæ (quam tu vnà cum Cinglianis tuis, cane peius & angue odisti) conscripserunt. Et haud obscure insimulas eos temeritatis & impudentiæ, quasi sese vtrò in re tanta, ingesserint, atque tyrannidem quandam in vniuersam Christi Ecclesiam affectarint: quasi aliorum vel neglectis vel etiam spreis sententijs & iudicijs, ex cerebro suo commentis fuerint, quod ipsis placuisset: quod deinde Formulam illam mandatis artibus, & per vim, Ecclesijs obtruserint, hodieque obtrudant. Itaque & in ipsos Formulæ authores, & in reliquos etiam sinceros Theologos (qui id institutum vel adiuerunt, vel saltem approbarunt) plaustra conuiciorum congeris, eosque infinitis penè calumnijs & contumelijs oneras. Idque factum ex mera charitate Cingliana, tanta scilicet, modestia, vt si tuum scriptum in ipso Orco à latrante Cerbero dictatum esset, nihil ad summam acerbicatem & virulentiam accedere potuisset.

Recitabo igitur, simpliciter & candidè historiam, de Formula illa Concordiæ, quomodo conscripta, quomodo iudicata & expolita, quomodo denique subscripta sit. Inde manifestum fiet, an rectè in Theologos adeò sis debacchatus.

Ante annos decem & amplius, sinceri quidam Theologi in superiore Germania, & in Saxonia inter se amicè contulerunt de via ac ratione, qua errores, qui hinc inde in Ecclesijs quibusdam serpebant, è medio rursus tollerentur, & Ecclesijs pia & sincera pax restitueretur, atque pius inter
sincere

synceros doctores consensus publico aliquo scripto demon-
 straretur. Varia autem inciderunt impedimenta, quæ illud
 institutum remorabantur. Cum verò Illustrissimus Prin-
 ceptor ac Dominus, Dominus Augustus, Dux Saxoniae, Elec-
 tor, &c. animaduertisset, quot corruptelæ doctrinæ cœ-
 lestis in Ecclesias (quorundam Theologorum astutia atque
 technis) irreperent, tanto malo occurrendum ratus est. Et
 videret, etiam alios quosdam Principes, pietate præstantes,
 & Zelo diuino flagrantes, idem optare atque promouere in-
 stitutum. Et certior factus erat iam Elector, de Theologo-
 rum pio conatu: qui tamen ad effectum nondum peruene-
 rat. Cum Principibus itaque secreto Elector Saxo consilia
 contulit, atque communicauit: placuitq; vt Theologis quor-
 busdam id negocij daretur, vt scriptis compositis viam ac ra-
 tionem ostenderent, qua & errores excluderentur, & synce-
 ra doctrina ad posteritatem transmitteretur, atque pia Deoq;
 probata Concordia Ecclesiis restitueretur.

Cumq; Anno supra millesimū quingentesimū septima-
 gesimo quinto, eius rei iam fundamenta aliqua iacta essent:
 tum demum Elector Saxo vocat ex Ducatu Virtembergia-
 co D. Iacobum Andream, & quidem reuera præter ipsius ex-
 pectationem: vocat etiam è Ducatu Brunsvicensi D. Marti-
 num Chemnicium: ex Academia Rostochiana D. Dauidem
 Chytræum: ex Electoratu Brandeburgico D. Andream Muls-
 culum, & D. Christophorum Cornerum: his adiungit è Saxo-
 xonia D. Nicolaum Selneccerum. His Theologis Torgæ
 congregatis mandat Elector, vt lectis atq; diligenter expo-
 nerent: in quo controuersie, quæ inter Augustanæ Confessio-
 nis Theologos exorta erant, explicarentur, ac vera & pia de
 singulis controuersis sententia exponeretur, & sacris literis
 confitis

Soc. d. l. i.
 quæsi.

J. J. J. J.

confirmaretur: falsa verò confutaretur atque rejiceretur. Id factum est à Theologis illis magna diligentia. Quia verò, vt est in proverbio, plus vident OCVLI quam oculus, missum est ab Electore Saxone illud Torgense scriptum (quod tum CONSULTATIONIS titulum habebat) ad præcipuos Imperij Principes, Augustanam Confessionem profitentes: & petatum est, vt suis id Theologis proponerent, eorumque iudicia scriptis comprehensa expeterent: eaque ad ipsius Celsitatem perferri curarent. Et postulata sunt hac ratione aliarum Ecclesiarum iudicia, non modò consentientibus illis sex Theologis, verum etiam id ipsum postulantibus & rogantibus.

Lectus est igitur liber ille Torgensis à multis præcipuis Germaniæ Theologis: & singulis locis, communicato consilio, annotata sunt quædam, quæ mutanda viderentur. Etsi enim, quo ad substantiam (vt vocant) synceri Theologi omnes libri articulos probabant: tamen quia quædam prolixius, quàm necessitas postulabat, posita erant, ea eximenda iudicabant: quædam copiosiore explicatione indigebant: alia quæ verò mutanda videbantur, & commodioribus verbis ponenda: ne aut calumnijs occasio daretur: aut insynceris Theologis rimæ, in quibus suos errores occultare possent, illa relinquerentur. Et gratias egerunt passim synceri Theologi Deo Optimo Maximo, & Illustrissimis Electoribus & Principibus, pro salutari illo & pio atque valde necessario instituto.

Quidam verò Theologi, qui aut occultè Cinglianis mum, aut Synergismum in pectore fouebant, hodieque fouent, librum illum sugillabant: & ea etiam reprehendebant, quæ non reprehensione, sed commendatione, digna erant: præterea etiam in rebus leuioribus multa (nodum videlicet in scirpo quærentes) carpebant: ea spe ducti, quòd suis callidis & astutis consilijs totum illud inceptum in nihilum

redigi posse confidebant. Et hi in synceri homines calumnijis suis hinc inde sparjis, etiam alios quosdam paucos Theologos ab hoc libro absterruerunt: de quibus tamen bonam spem concipimus, quòd aliquando, & fortasse breui, ad nos sint accessuri.

Cum igitur Elector Saxo Theologorum de libro Torgensi iudicia accepisset: communicato rursus cum alijs Electoribus & Principibus consilio, eosdem illos sex Theologos Bergum (prope Magdeburgum) conuocat: iudicia Theologorum illis proponit: atque iubet, vt ea diligenter & in Dei timore legant, expendant, & quæ bene admonuissent reliqui Theologi, obseruarent: atque ita librum Torgensem absoluerent: ne quid in eo iurè à synceris Theologis desiderari posset. Paruerunt sex illi Theologi: & magna dextertate, diligentia & fide, ea, de quibus bene monuerant reliqui Theologi, libro inserunt, eumq; iudicijs, quæ locum habere poterant & debebant, conformem faciunt. Non autem fieri potuit, vt omnibus satisfaceret, propterea, quòd iudicia essent diuersa, pro ratione Theologorum, qui non idem in omnibus sentiebant.

Spero autem me lectori rem non ingratham facturum, si totius illius Formulæ summam breuissimis recenseam.

Complectitur Liber ille vndecim capita. In primo recitatur vera sententia de peccato Originali: quantum id sit mæ nationis: & quòd ex hoc fonte omnia reliqua peccata & scelerata scaturiant. Et reijcitur atque damnatur doctrina, quæ hoc peccatum extenuat: & ea, quæ peccatum esse ipsam hominis substantiam, asserit.

Secundum caput tradit veram de libero arbitrio, seu virtutibus humanis, sententiam: quòd videlicet homo non renatus aliquam libertatem in rebus externis & politicis habeat: sed in

sed in spiritualibus, & quæ ad æternam vitam pertinent, hominem totum esse mortuum: vt suis viribus sese neque erigere neque restituere possit. Et damnatur eorum error, qui asserunt, hominem coactè peccare: & eorum, qui viribus humanis aliquid in conuersione hominis tribuunt.

Tertium caput est de Iustificatione fidei: in quo docetur: hominem iustificari, hoc est, iustum reputari coram Deo, per fidem, propter meritum Christi fide apprehensum. Et reijcitur error, propter meritum Pontificiorum, tum eorum error, qui Christum dixerunt nostram esse Iustitiam tantum secundum suam humanam naturam: & eorum, qui asseruerunt, Christum nostram esse Iustitiam tantum secundum diuinam suam naturam.

In Quarto capite agitur de bonis operibus: & docetur, quod ea quidem certò sequantur veram fidem in Christum, vt fructus fidei: sed quod tamen bona opera ad Iustificationem hominis coram Deo nihil faciant. Reijciuntur igitur propositiones illæ falsæ: Quod bona opera sint ad salutem necessaria: Quod impossibile sit, sine bonis operibus saluari: Quod nemo vnquam sine bonis operibus salutem sit consecutus: Quod bona opera ad salutem sint perniciofa.

Quintum caput ostendit proprium discrimen Legis & Euangelij, & docet, Legis officium esse peccata arguere, & iram Dei denunciare. Euangelij verò esse officium peccatores resipiscentes consolari, atque peccatorum remissionem annunciare. Et reijcitur error, qui Legem et Euangelion peruersè miscet atque confundit.

In capite Sexto monstratur vsus legis diuinæ in hominibus iam renatis: quod, videlicet, Lege admoneantur de eadem obedientia & gratitudine, quam Domino Deo debent. Et reijcitur eorum error, qui Legem profus ad renatos nihil pertinere dicunt, eamque tantum infidelibus & impœnitentibus proponendam affirmant.

Septimum caput complectitur doctrinam de substantia coenae Dominicae: & docet, cum pane & vino in coena Domini (quando Institutio Christi seruatur) exhiberi & sumi corpus & sanguinem Christi: a dignis quidem, ad fidei confirmationem, & vitæ spiritualis conseruationem, atq; alimoniam: ab indignis verò ad Iudicium. Et reijcitur atque damnatur dogma, quod veram corporis & sanguinis Christi in coena præsentiam tollit.

Octauum caput agit de persona Christi. Docetur, quòd in Christo sint duæ naturæ, diuina & humana: quòd hæ naturæ personaliter ita sint vnitæ, vt nunquam separentur, nunquam misceantur aut confundantur, neutra in alteram transmutetur. Ex ea verò vnione hoc etiam consequitur: vt diuina natura humanæ naturæ assumptæ suas proprietates ipsa communicet: ita quidem, vt humana natura (propter vnionem personalem) non tantum dicatur, verum etiam sit verè omniscia, omnipotens, omnipræsens. Et damnatur Eutychianismus, qui naturam humanam in diuinam conuertit: & Nestorianismus, qui duas naturas in Christo diuellit.

In nono capite docetur: Christum reuera ad inferos nostra causa descendisse, nobisque victoriam reportasse. Monet autem, ne de modo descensus Christi ad inferos curiose inquiramus: eò quòd sacræ literæ ea de re nihil expressè definiuerint.

Decimum caput agit de cæremonijs in Ecclesia, quæ verbo Dei neq; sunt mandata neq; prohibita: quas *ἐκείνη* solent appellare. Et monet, etiam in rebus illis per se indifferens illi Euangelion persequantur, nec sanam doctrinam recipiant: & eo modo agi iubet, ne infirmi offendantur, hostes cristas tollant, & libertas Christiana periclitetur.

Vndecimum caput explicat Articulum de Prædeterminatione Dei: eamque ita considerare docet, vt ex ea fides nostra roboretur, & offendicula mitigentur. Reijcit verò eam de Prædeterminatione doctrinam, quæ homines vel ad desperationem adigit, vel in Epicurismum præcipitat.

Postremo summarie reijciuntur hæreses quædam eorum, qui Augustanam Confessionem profus non agnoscunt: ^{Enchiridionum} ^{Præbaptistarum} videlicet, Suuenckfeldianorum, Arianorum, & Antitrinitariorum.

Hic liber cum eo, quo supra diximus, modo (post accepta Ecclesiarum iudicia) a sex istis Theologis absolutus esset: Illustrissimi Electores, Saxo & Brandeburgicus, datis ad reliquos Principes Augustanam Confessionem profitentes, literis, vna singula singulis exemplaria misere: rogantes, vt ea cæteris Imperij Ordinibus communicarent, atque id operam darent, vt formula hæc Concordiæ à Theologis, & ijs qui Scholis præfecti essent, subscriberetur: si tamen prius Theologi & Ludimoderatores eam legissent, atque in timore Domini expendissent. Sic enim habent literæ Electorum, quæ in archiuis Principum & Ordinum Imperij hodie passim asseruantur.

Prompto animo hoc pium institutum reliqui Principes promouerunt: & exemplaria cæteris Ordinibus, qui singulis Principibus assignati fuerant, communicarunt: petentes, vt illi suis Theologis & Scholarum Rectoribus librum Concordiæ legendum, expendendum, deinde verò demum subscribendum proponerent. Nemo fuit coactus vt subscribere daturum est iustum spacium deliberandi: ne quis aliquid precipitanter ageret, cuius ipsum postea pœnitere posset. Certe Illustrissimus Princeps ac Dominus, Dominus Ludovicus, Dux Vvirtembergicus, &c. Dominus meus clementissimus, missis legatis, ab Ordinibus, suæ Celsitati assignatis,

tis, humanissimè petijt, vt librum illum Theologis & Scholarum Rectoribus proponerent, atque postularent, vt eum librum legerent, & subscriberent, si iudicarent, **EVM ET CVM SACRIS LITERIS, ET CVM AVGVSTANA CONFESIONE CONGRVERE.** Et vt spacium non modò legendi, verum etiam deliberandi Theologi haberent, singulis Ordinibus singula misit exemplaria: quorum deservendorum etiam facultas ipsis data est.

Lectus est igitur liber iste, & post deliberationes habitas subscriptus est à Theologis & Ludimoderatoribus ijs, qui sincerae doctrinae studebant atq; fauebant. Et pleriq; Deo & Magistratibus pro hoc salutari & necessario instituto gratias egerunt: quòd viderent, librum Concordiae cum sacris literis & sana doctrina, quam ipsi hactenus docuerant, egregie congruere.

Huic verò libro duo hominum genera subscribere recusarunt: Theologi non sinceri: verbi gratia, Calvinistae, Flaccianistae, & Synergistae: & quidam Theologi nimium meticulosi, qui se improbotum calumnijs à subscriptione deterreri sunt passi.

Nulli hominum hoc libro periculum vitae est creatum. Quòd enim Illustrissimus Elector, Saxoniae Dux, vnum aut alterum hominem improbum, propter insignem perfidiam, aut libellos famosos, carceri inclusit: non hoc propter formidulam Concordiae non subscriptam factum est. Quidam vero Theologi, qui post multas admonitiones subscribere pertinaciter recusarunt, dimissi sunt: propterea quòd deprehensum esset, ipsos aut Calvinismo, aut Flaccianismo, aut Synergismo ita infectos esse, vt correctionem non admitterent: quorum tamen (qui dimissi sunt) admodum exiguus fuit, per totam Germaniam, numerus.

Postea verò etiam Praefatio libro praefigenda, Electorum, Principum, & Ordinum Imperij, Augustanam Confessionem

rem profluentium nomine scripta est, quæ totius huius Insti-
tutiones complectitur. Et postquam approbata est, tan-
dem liber ille Concordiæ cum subscriptionibus trium Ele-
ctorum, Principum, Ordinum Imperij, & Theologorum in
lucem prodit: quod omnes boni & intelligentes homines
magno desiderio, & multis votis, dudum expetuerant.

Hæc ita gesta esse, testis est Deus Optimus Maximus: tes-
tantur Illustrissimi Electores, Principes & Ordines Impe-
rij: & testimonium ad posteritatem etiam nostram dicent
actura, quæ in archiuis Principum asservantur.

Habet autem liber ille Concordiæ non modo controuer-
siam dijudicationem, quæ supra paucis est recitata, verum
etiam illi dijudicationi hæc scripta publica, & dudum in Ec-
clesia approbata, sunt adiuncta: Tria Symbola, Apostolicum,
Nicænum, & Athanasianum: Augustana Confessio prima:
eiusdem Apologia: Articuli Smalcaldici: Catechismi duo
Lutheri, minor & maior: quæ testantur, quale doctrinæ ge-
neris & Illustrissimi Principes, & Ordines Imperij, & Theo-
logi hæcenus amplexi sint, & in eodem perseverare constan-
ter cupiant.

Redeo nunc ad te, Sturmi: Quid tandem gestum est in
hoc negotio, hominibus pijs, candidis, & honestis indignum?
Qua igitur fronte audes tot conuictijs proscindere innocen-
tes homines Theologos, qui librum Concordiæ vel conscri-
pserunt, vel approbarunt & subscripserunt? Vocas enim eos

Carcinomat a Imperij: Iacobæa Carcinomata: FVRIAS: Chre-
matia: vipers, quæ nasci, hoc est, suas facultates augere, honores
ambitionem possint: qui ad lucem & ad solem venire non possint: nisi
parentes hos enecent. Cur toties de *SICA* Theologorum garru-
lis: eosque sicarios esse haud obscure significas? teque Theo-
logorum telis & sicis expositum esse fingis? Quid de fere
Theologorum gannis? Cur vt asinos traducis, qui in Theo-
logia

Pag. 16.

Pag. 30.

Pag. 97.

Pag. 95.

Pag. 50. 82. 175.

196. 174. 140. 62.

173. 211. 214.

logia sexcenties te sunt doctiores? de quibus scribere audes: quod sint loquaces in conuiujs: muti in congressionibus eruditorum hominum: susurrones in cubiculis.

Atq; vt præclara illa tua Cingliana modestia magis agnoscisci possit, Sturmî, & vestra charitas, quam vos Cingliantibus de vobis ipsis prædicare soletis, melius innotescat, recitabo etiam prolixiora encomia, quibus tu Lutheranos, hoc est, synceros Theologos ornas: in quibus ferè tot sunt mendacia, quot verba: tot calumniæ, quot lineæ.

Pag. 24.

Dicis enim: *Vt nunc SEX VIRI conantur Philippi monumenta suppressere: ita etiam sempiterna memoria paulatim Lutheri monumenta spoliabunt: (ò os: ò frons,) Vt ipsi soli sapere, videantur, & Regnum occupent.*

Pag. 25.

Pag. 15.

Pag. 89.

Pag. 108.

Pag. 63.

Dicis: quod Confessionem Augustanam exterminent: quod hoc agant, vt eam opprimant: quod contaminent & condemnent Augustanam Confessionem: quod sublatam velint Augustanam Confessionem: & ei suum Centonem anteponan. Ais: Theologos ad arma, ad cædes, & euersionem maximarum Rerumpublicarum affectare vitæ.

Pag. 46.

Ais etiam: Isti verò homines, contra omnem Comitiorum morem & consuetudinem, ius sibi condemnandi arrogant, & condemnationis formulam annos iam decem à paucis meditatam proferunt: & quod maximum est, ANNO septuagesimo primo, IN HAC URBE SVBSCRIPTAM: id quod cum opus erit, quauis hora confirmare potero. Tu verò, Sturmî, hoc mendacium nunc quam confirmabis: quomodo enim subscripta fuit formula, quæ tum nondum erat conscripta? De formula enim, quæ hodie extrat, & subscripta est, nobis nunc est sermo.

Pag. 91.

An non queam (inquis) animaduertere, quæ, & qui, & quales sint, & quomodo ad hoc arbitrium peruenerint: quid agant, quomodo obseruare liceat, quibus vtantur internuncijs? administris? adiutoribus? quibus mendacijs? quibus calumnijs?

Deinde alio loco de Theologis in hunc modum scribis: Si Pag. 131.

ad has duas sorores (iram et inuidiam) accesserit hypocrisis, cum religio & virtutis falsa specie: si ea bonorum Principum animos occupet, & aures horum aperiat calumnijs: inde tum carceres, fuga, exilia, eiectione bonorum, successio deteriorum, & veteris disciplinae, & nominis, & laudis conuersio. Vbi verò ad hæc accedant sepoφικτα maiores sacerdotes, de mysterijs alitè sapientes, & grandiloqui Oratores cum his conspirent ἰδὲ μισοποι & ἰδὲ πονηροὶ negotiatores clericali quæleges, quas velint, scribant, & leges, ut velint, interpretentur: nullis periculum creent, pro quibus Christus mortuus est, &c.

Et post aliqua: Si Dictatorem quæris, consule vestram formam. Pag. 131.

non solum dictatores, sed etiam damnatores inuenies: qui non, non in re seria nugaris, demant opinionem veritatis errori: sed qui professiones, munera, pastoratus, officia, stipendia, honore & vita calumniam existimationem, qui patriam adimant. Ibi Dictatores Syllogos reperies: qui innocentes, indicta causa, non auditos condemnent. Ibi inuenies, QUI OMNES ECCLESIAS SVA DICTATVRA CONDEMNENT.

Denique sex illos Theologos Bergenses his verbis calumnia Pag. 199.

Patres pro Antichristo haberi voluerunt, qui se vniuersalem appellasset: quæ miseria Ecclesiarum futura esset hoc instituto, si vno tempore sex vniuersales existerent: quorum decretis esset obtemperandum, & in his vnus esset omnium dominus, inuentor & author nouarum Decretalium?

Et post aliqua: Ne quidem (inquis) legitimam conceditis Sy Pag. 202.

modum: ut SOLIS VOBIS totius Europæ autoritatem & ius consilij arrogetis. Quando Patrum, quando nostra memoria illud factum aut concessum est: ut SEX VIRI totius Europæ talem, & tantam sibi usurparint autoritatem?

Quis autem non videt, Sturmii, quanta calumniandi & mentiendi re libido incefferit: qui rem totam, ut gesta est, res se nouerit? Itaq; iam tibi illud tuum occinam, homini mens

Pag. 137.

daci & calumniatori: quod tu in me male torquere voluisti. *Vbi enim mendacium (inquis) & vanitas: ibi Dei Spiritus nullum habet domicilium. Vbi vbi mendacem mihi ostenderit: madido, ut germanicè dicitur, digito in eodem homine Spiritum sanctum abesse demonstrabo. Inter mendacium & Spiritum sanctum, tantum interualum est, vel potius maius spatium est, quàm inter verum & falsum: verum bonum, & verum malum. Quare, Sturm, cum, vel te ipso iudice, Spiritus Domini bonus à te recesserit, dubium non est, quin Spiritus malus in eius locum successerit: non enim solet hospitium vacuum relinquere: Assumpsit autem ille seipsum pro alio Spiritu secum, nocentiores ipso, & ingressi habitant in te: & per ostium tot mendacia, tot calumnias, tot blasphemias (quorū hactenus audiuimus & porro audiemus) exhalant: itaque (nisi resipueris) extrema tua peiora fient primis: QUID IUDICIUM DEI IUSTVM EGO TIBI IN NOMINE DOMINI SERIO DENVNCIO.*

Luc 11

A Theologis ad ipsam Concordiæ Formulam digrediamur, & quibus eam contumelijs afficias, videbimus: prius tamen ponendæ sunt tuæ toties iteratæ confessiones, quibus fausteris, te Formulam istam (etiam hodie) nunquam vidisse, nunquam legisse: quod ego tibi iam incipio credere.

Pag. 59.

Quomodo (inquis) acerbus esse potui in eam rem (Formulam) quam non videram, non legeram: quam NE NVNC QVI

Pag. 76.

DEM LEGI. Et post aliqua dicis: Qui ne nunc quidem

Pag. 131.

Formulam Concordiæ viderim. Idem alijs etiam locis affirmas,

190.

& ais: Formulam Concordiæ vestram, ut tum non vidi: cum Pappi thesibus intercederem: sic NE NVNC quidem & NE HAC

Pag. 183.

QVIDEM HORUM mihi videre datum est: HOC ad huc temporis PVNCTO me istud celatis vestrum in sine Palladium. Hoc postremum mentiris, Sturm, vsque adeo vix potes tria verba proloqui, quin mendacium admisceas. Tantum enim abest, ut Formulam celare cupierimus, ut nihil magis in vos

in votis habuerimus, quàm vt citissimè in lucem prodiret. Et tu, vanissime, si eam videre voluisses, potuisses eam apud tuos Neapolitanos fratres videre: & fortasse tibi eam etiam Argentinæ videndam commodare potuisset, qui tibi retulit, quid D. Pappus in Senatu Argentinensi dixerit. Quare hæc tua, Sturmi, **AFFECTATA** est & **malitiosa IGNORANTIA**.

Quanta autem, Sturmi, tua est temeritas, impudentia, temeritas: qui de scripto Theologico non modò iudicare & pronunciare, verum etiam id ipsum conuictis obruere audes, quæ neque vidisse, neque legisse fatearis: neque enim vltimū dicis, quòd ex fide dignis viris de ea referri audieris: sed hoc etiam te non ab impudentia & temeritate (in re tanta) excusaret.

Age, Sturmi, colligam initio breuiora illa Formulæ episthera, quæ tu in eam expuisti. Vocas enim eam: *Formulam* Pag. 43.
disidiosam: formulam immanem & monstruosam: deformem formu- ibidem.
lam: inuisam formulam: formulam discordis Concordiæ: insidiosam Pag. 65. 90.
formulam Concordiæ: formulam, in qua sint monstra verborū: Gran- Pag. 93. 94. 96.
disiosam formulam.

Audiamus nunc atrociora, Sturmi, quæ tu in formulam illam innocentem scripsisti.

Quæ sit (inquis) quòd Protestantium communis **CONFES.** Pag. 23.
SIO, vna CVM APOLOGIA, & cæteris monumentis, tam
dotis, tam pijs, tam literatis, NOVA, nescio qua, NON CON-
FESSIO NE, sed CENSURA & condemnatione OP-
PRIMATVR? Nulla enim superioribus atribus tam cru-
delis, tam late patens, tam diuturna animaduersio in OMNES
OMNIVM HOMINVM ORDINES, in OM-
NIBVS GENTIBVS ATQVE NATIONI-
BVS FVIT: quæ cum hac poterit comparari: si subscriptionem
isti homines obrineant.

Pag. 25. Et postea: Quid verò indignius, quàm Melancthonis scripta opprimere? Augustanam Confessionem **REPUDIARE?**
NOVAM CONSCRIBERE?

Pag. 29. Et post aliqua: Quae (Concordia formula) probari nunquam poterit, absque veteris Confessionis **CONTUMELIA**: absque Principum mortuorum **IGNOMINIA**: absque aduersariorum **INFAMI GLORINATIONE**.

Pag. 63. In Formula Concordiae affirmas, Sturmi, exteris Ecclesiis, exteros **REGES & REGNA** condemnari; nondum causa satis cognita.

Pag. 88. Cogitatis (inquis, vos Argentinenses) non posse vos ad huius formulae subscriptionem accedere: **QVINA SOCIETATE PACIS, ET PUBLICAE RELIGIONIS RECEDATIS**.

Pag. 90. Dicis etiam, subscriptione formulae denunciari **BELLVM** exteris Ecclesijs.

Pag. 91. Rursus non mihi (inquis) liceat considerare, hanc formulam non concordiae viam esse, sed discordiae: & maioris discordiae, quàm unquam extitit: non deductam esse ex fontibus sacrarum literarum, **SED SACRIS LITERIS PLANE ESSE CONTRARIAM**: aduersariam **TRIBVS** maximis & sanctissimis **CONCILIIS**: **ABOLITRICEM AVGVSTANAE CONFSSIONIS**: condemnatricem tot aliorumq; exterarum Ecclesiarum.

Pag. 101. Et post aliqua: Ista Sphinx (ais) atque Chimera in se continet verborum & rerum, & sententiarum monstra: in qua **OMNIA** sunt Marcionis, & Valentini, & Arij, & Eurychis, & Nestorij, & Sabellij falsa & **IMMANIA** dogmata.

Pag. 107. Ex illo tempore (inquis) id quod scio, & fortassis aliquot annis ante istud tempus haec formula concepta fuit: fortassis Elephas, quem adhuc parturunt, aut fortassis Elephante monstruosus aliquod monstrum nascetur, duodecimo anno: cuius proboscis nisi praescindatur, si illam

illam extendet trans alpes, trans mare Balticum, vltra Europam in
Asiam & Africam: VIRVS & potentiam, & CRVDELLI-
TATEM suam explicabit.

Dic mihi, Sturmi, si tu esses incarnatus Diabolus, iamq̄
primum e stygia palude ascenderes, posses ne horribilius blas-
phemare librum Theologicum: quem tamen nunquam te les-
isse, ac ne vidisse quidem asseris? Audi igitur, Sturmi, Apo-
stolum Petrum, SENTENTIAM de te, tuiq̄ similibus, pro-
nunciantem: HI verò (inquit Apostolus) velut IRRATIO-
NABILIA PECORA, naturaliter in captionem (genita) &
perniciem: IN HIS, QUAE IGNORANT, BLASPHE-
MANTES, IN CORRUPTIONE SVA PERIBVNT. 2. Pet. 2.

Etsi autem hæc, quæ de Formula impiæ & sceleratè
scripsisti, non ad Principes, sed ad Theologos pertinere for-
tasse dices: tamen ostendam tibi iam, quàm sis in ipsos Ele-
ctores, Principes, & Ordines Imperij contumeliosus: quos
rum præfationem irrides, & horrenda, sed tecta calumnia
(quam ego tibi suo loco mox in lucem producam) con-
raminas.

Quid enim sibi hoc vult, quod ais: Præfationis approbatio, Pag. 123.
& Formula subscriptio, PVDDORIS OPERCVLVM
EST, Vestrum (Argentinensium) esse providere, vtrum inter
Prometheos, an inter Epimetheos numerari sit laudabilius. Quid?
volunt ne Electores & Principes pudori suo consulere, hoc
est, curare, ne in re mala pudeant, cum à cæteris Ordinibus
approbationem præfationis, & Formulæ subscriptionem pes-
cent? Nam fallere de industria volunt eos, quibus cum agunt:
pudoris aliquo operculo opus sit? Et tibi, scilicet, illi sunt
Epimethei, hoc est, stulti (qui post factum demum consul-
tant) qui præfationem approbarunt, & Formulam Concor-
diæ Theologis suis subscribendam proposuerunt. Sic tu com-
mendas Ordines Imperij:

Pag. 185.

Et quale est illud, quod ais, aliud esse in praefatione, aliud in Formula Concordiae constitui? Hoc vis dicere: Electores & Principes non legisse Formulam Concordiae: aut si legerint, esse nihilominus tam stupidos, ut non animaduertant, Praefationem, quae ipsorum nomine in lucem prodit, & Formulam ipsam, cuius subscriptionem magno studio hactenus procurarunt, INTER SE PVGNARE.

Pag. 175.

Hoc verò demum atrox crimen est, Sturm, quod Electoribus & Principibus impingis, cum scribis: *Vos in sculo Praefatorio, Thyestea, nescio quae, ossa absconditis.* Animaduertito, Sturm, tuam vafriciem: cum ea, quae Electores & Principes in praefatione scripserunt, à Theologis scripta fingis. At Electorum & Principum, atque etiam Ordinum reliquorum est ista praefatio, non Theologorum. Et à Theologis scriptam non esse, vel styluste docere potuisset, si tam legere voluisses. Neque Electores & Principes ea suo nomine in publicum emittunt, manibus suis subscribunt, & signis confirmant, quae aut non legerint, aut non intellexerint. Nostri Electores & Principes, Deibeneficio, norunt, nea gencia Religionis etiam ad se pertinere. Itaque talia scripta ipsi legunt: ipsi expendunt: & tum demum approbant, aut si quid displicet, improbant, & emendari iubent. Lutheri protestatio, cum contra Caesarem edictum scriberet, & Caesaris personam exciperet, locum habebat: quia Pontificis Romani negant, cognitionem controuersiarum Religionis ad Imperatores, Reges, & Principes pertinere: ideoque Edictum illud, quod de Religione erat sub nomine Caesaris editum, verius Pontificis erat, quam Caesaris: quia Pontifex Caesarem à diiudicatione talium controuersiarum arcebat: ipsius autem nomine & Maiestate abutebatur. Nostri vero Electores & Principes non arcentur à controuersiarum Religionis diiudicatione: sed humiliter rogantur à Theol

Theologis, vt scripta ipsi legant, expendant, iudicent: & tum demum faciant, quod salua Dei gloria, & sana conscientia facere queant. Itaque frustra te D. Lutheri protestatione defendere conaris.

Videamus ergo, Sturmī, quid Thyestea tua ossa in iusculo præfatorio, hoc est, in Præfatione Principum abscondita, sibi velint. Seruius (scriptor, tibi, vt homini Grammatico non ignotus) in 1. Æneidos sic scribit: Fabula hoc habet Aeneum & Thyestem germanos, cum dissensione sibi nocere non possent, in simulatam gratiam rediisse: qua occasione Thyestes cum fratris vxore concubuit. Atreus verò sine epulandum apposuit: quæ Sol abominatus, ne pollueretur, aufugit. Hactenus Seruius. Quid sibi ista volunt Sturmī? Num Principes, vt sibi ipsi mutuo noceant, in gratiam simulatam redeunt? Num Præfatione Principum & Formula Concordiæ carnes humanæ vorandæ (& quidem maximè propinquorum) apponuntur? Num editioe Formulæ Concordiæ tale flagitium committitur, à quo Sol ipse abhorreat, & ne polluatur, aufugiat? Accommoda tu, Sturmī, hanc fabulam melius, si potes. Ad eone, virulentissime homo, superbus es, vt existimes omnes alios tam esse stupidos & stolidos, vt istos tuos scorpionum venenatos aculeos videre & agnoscere nequeant?

Vehementer insuper succenses Electoribus duobus Illustrissimis, Palatino & Saxoni, quòd Academiās suas ab hominibus Cinglianis purgarint: doles etiam, inter minime aulicos haberi delectus: culpam omnem (si eam in re aliqua esset culpa) in Theologos confers: quasi Illustrissimi Electores aut non valerent iudicio in re tanta: aut adeo necerent: nec quid in scholarum & Ecclesiarum reformatione fieret, curarent. Sic enim ais: *Postulatum est Heidelbergæ à scri-* Pag. 85.
bis.

bis, à Consiliarijs, ab ipso Cancellario, qui quatuor Principum in Palatinatu Electorum Consiliarius fuit: si suis vii velint muneribus, stipendijs, commoditatibus: vt fateantur, impios, atheos, latrones, peculatores, adulteros, proditores, verum corpus accipere Domini. Quid verò postulatur? vt confiteantur, ore, hoc est, dentibus (Ote scelestum calumniatorem) corpus Domini: illud ipsum, inquam, corpus, quod in cruce suspensum est: istud ipsum corpus Domini AB HIS CANIBVS, quos iam nominavi, DE NTIBVS MASTICARI.

Pag. 77.

Postulo (inquis) id, nescio an mea causa: vt viuus vidensq; rideam, quid primo anno isto euenturum sit: an vestra causa, vt statim sentiatis, ID PROXIME ABESSE à vestra Republica: quod tribus nobilissimis Academijs accidit: in quibus apparet, qui eiekti sint, & qui substituti, in qua calamitate nisi optimi Principes (hoc est, Sturmi, altera manu panem ostentare, altera manu lapidem ferre) sibi aliquot reseruassent: quid, oro vos, in istis tribus Academijs sani factum esset reliquum? Lipsia Bersemannum: Wittebergæ Vvesembeckium habet, & pauci quidam cum hi: & nisi essent, quæ nam esset frequentia istarum Academiarum?

Et post aliqua: An non ista fient? videte quid iam diu in Saxonia factum sit, quid Wittebergæ? quid Ienæ? quid hisce proximis diebus Heidelbergæ? & videte à quibus, à quibus, inquam, nostratibus? à quibus, inquam, vestris: antequam subscriptionem decreuistis. Heidelbergæ non modò Theologi remoti sunt à suis functionibus, ex suis sedibus: sed etiam Iureconfulti, Medici, etiam iuuenes & adolescentes ex collegio sapientie.

Miror autem, Sturmi, cur hoc factum reprehendas, quod propter PERTINACIAM in falsa religione loco suo moueantur homines, qui nullam sanam admonitionem ferunt aut recipiunt: de quibus aliud expectari non potest, quàm vt per ipsos quàm plurimi seducantur, & falsis dogmatibus inficiantur. Si religionis causa neminem exautorant

dum censes: cur non clamabas, cum ante annos non ita multos, h loco mouerentur, qui Cinglianismum approbare volebant: Dic mihi, Sturmi, an vicini tui Neapolitani fratres ferant secum Doctores, qui Cinglianismum improbent & impugnent? Profer mihi nomina eorum, qui Geneuæ aut Tiguri publicè profiteantur, aut in Ecclesijs doceant: & tamen Cinglianismum improbent. Cum igitur illi in publicis illis actionibus non ferant, nisi suæ religionis homines: quare ob hoc accusas Electores Illustrissimos, quòd ferre nolint in suis Ecclesijs & Scholis, qui contraria veritati cœlesti doceant, impugnant, iuuentuti instillent, & quod aliqui nunc nondum ferre possunt, paulò post certò sint facturi?

Quare cum idem in sua vera Religione asserenda & conseruanda faciunt Electores & Principes, quod alijs in falsa Religione tuenda & propaganda faciunt: cur tu id illis vitio veris, quod in ipsis (si rectè iudicares) commendare debebas? Quis enim ferat sciens lupum inter oues? Sed vos Cingliani neque exilio, neque carceribus eos, qui à vobis dissentiunt in Religione, mulctare contenti estis: sed & vitam illis eripitis: & eos etiam, qui errorem reuocant, nihilominus supplicio exterminio afficiendos censetis (sic enim sodalis tuus Beza scripsit:) ne in errorem recidant: bellum, scilicet, pharmacum & antidotum: sed admodum crudele: quale quid apud nostros, propter Religionem diuersam, consentiente Magistratu, factam esse, nunquam demonstrabis.

SCRIPSISTI, Sturmi, in prima quarti tui Antipapæ facie, PRO EXTERIS ECCLESIIS: quasi qui de eorum salute multum sis sollicitus: & sæpe in tuis Antipapæ clamaras, Ecclesias exterarum damnari. Ais: Hoc potissimum Pag. 216. Concilio, quo vos (Theologi Lutherani) classis tempore opus est, & belligerare cruentis armis clam instituisistis. Et paulò post:

K

post:

posse: Idem dicunt ij, quos vos fratres vocare recusatis: quos condemnare instituitis: quos omnium armis & telis, quos rogis & flammis obijcere conamini.

Tu vero, Sturmī, impudenter, sed more tamen tuo, facis, cum hæc scribis. Nos enim ne lupis quidem, Cinglianis Doctoribus, tuis sodalibus, vitæ periculum creauimus vnaquam, neque creare volumus: tamen si eorum errores & impietatem ex animo detestemur: & quomodo miseris ouibus las armis, telis, rogis, flammis obijcere conaremur? At, iniquies, vestris condemnationibus rogos Pontificiorum inflammatis, Mentiris, Sturmī. Pontificij enim NON MINVS LUTHERANOS EXVRVNT, QVAM CINGLIANOS, ipsi locis, vbi Pontifex Romanus (sæuissima illa & crudelissima) plenum habet exercetq; dominium. Quare non condemnationis Cinglianismi est persecutionum causa: sed PONTIFICIS ROMANI CRVDELITAS: & quorundam etiam hominum intemperies: qui Religionis prætextu multa seditione faciunt: & tamen re ipsa tandem declarant, quod non sinceriores Religionem, sed maiorem in rebus politicis libertatem quæserint. Exempla sunt odiosa: sed tibi tamen non ignota. Num, Sturmī, cum ante annos paucos in die Bartholomæi horrenda illa laniena in Gallia institueretur, in causa erat liber Concordiæ: qui nondum tum erat conscriptus, nedum in publicum emissus? Quis ante annos triginta & amplius, illarum, quæ in Gallia tum feruebant, persecutionum causa fuit: num Theologi Bergenses? num Liber Concordiæ? Desine igitur nobis, & condemnationibus causam persecutionum adscribere.

Quod autem neque Illustrissimi Principes nostri, neque Theologi istam sæuitiam Pontificiorum, quam Romanenses in multos innocentes homines exercent, approbent: aude de hac re Principes in præfatione Formulæ Concordiæ ad hunc

hunc modum loquentes : Ad condemnationes, reprobatio-
nes, & reiectiones impiorum dogmatum, & eius præsertim,
quod de sacra cœna extitit, quod attinet : Hæ sanè in hac no-
stra declaratione, & controuersorum Articulorum solida ex-
plicatione & decisione, expressè & distinctè, non solum eam
ob causam, vt vniversi sibi ab his damnatis dogmatibus caue-
rent, omnino proponendæ fuerunt, sed ob alias etiam qual-
itates rationes nullo modo prætermitti potuerunt. Sic vt
A QVAM consilium & institutum nostrum sit, eos ho-
mines, qui ex quadam animi simplicitate errant, nec tamen
blasphemi in veritatem doctrinæ cœlestis sunt, MVLTOS VE-
RO MINVS TOTAS ECCLESIAS, quæ vel sub Ro-
mano Imperio, vel ALIBI sunt, DAMNARE. Quin pos-
situs mens atque animus noster fuerit, hac ratione fanaticas
opiniones, & earundem peruicaces doctores & blasphem-
os duntaxat (quos in ditionibus, Ecclesijs, & scholis nos-
tris nequaquam tolerandos iudicamus) palam reprehende-
re & damnare : quod illi errores expresso verbo Dei repu-
gnent, & quidem ita, vt cum eo conciliari nequeant. Dein-
de etiam eam ob causam hoc suscepimus, vt pij omnes de
his diligenter vitandis, monerentur. Nequaquam enim du-
bitamus, MVLTOS PIOS, & minimè malos homines, in
ipseriam Ecclesijs, quæ hæctenus non per omnia nobiscum
conserunt, reperiri, qui SIMPLICITATEM quandam SVAM
despiciant, & NEGOCIVM quidem ipsum NON PROBE
INTELLIGANT, sed blasphemias, quæ contra sacram cœ-
nam (quemadmodum ea in Ecclesijs nostris secundum insti-
tutum Christi dispensatur, & iuxta verba Testamenti
ipsius magna bonorum omnium consensione docetur) euo-
cantur, nullo modo probant.

Magna etiam in spe sumus : illos, si rectè de his omni-
bus doceantur, iuvante eisdem Domini Spiritu, immota-

„ veritati verbi Dei, nobiscum & cum Ecclesijs ac scholis no-
 „ stris consensuros esse. Et profectò Theologis, omnibusque
 „ Ecclesiæ Ministris, inprimis hoc negocij incumbit, vt ex
 „ verbo Dei etiam eos, qui ex quadam vel simplicitate, vel
 „ incitã, à veritate aberrarunt, de periculo salutis suæ, ea,
 „ qua decet, moderatione doceant: & contra corruptelas mu-
 „ niant: ne forte dum cæci cæcorum sunt duces, vniuersi peria-
 „ clitentur.

„ Quamobrem hoc nostro scripto, coram Deo & tota Eccle-
 „lesia testamur, nobis *PROPOSITVM NVN-*
 „ *QVAM FVISSE*, hac pia Conciliationis Formula, *MO-*
 „ *LESTIAM* aut *PERICVLVM CREARE*
 „ *PIIS*, qui persecutionem hodie patiuntur. Quemadmo-
 „ dum enim Christiana charitate moti, in societatem doloris
 „ cum eis dudum venimus: ita à persecutione, & gravissima
 „ tyrannide, quæ in miseros illos maxima exercetur, abhorreo-
 „ mus: eamq; ex animo detestamur.

„ *NULLO* etiam *MODO IN PROFVSIONEM*
 „ *INNOCENTIS ILLIVS SANGVINIS CON-*
 „ *SENTIMVS*: qui haud dubiè in tremendo illo Domini
 „ iudicio, ac coram tribunali Christi, à persecutoribus illis, ma-
 „ gna seueritate repetetur: & hi sanè tum tyrannidis suæ gra-
 „ uissimas rationes reddaturi, ac pœnas horrendas subdituri
 „ sunt. Hactenus Principes & imperij Ordines.

Pag. 90.

I nunc, Sturmi, & tuo more, mentiare, *subscriptione For-*
mula *EXTERIS ECCLESIIS BELLVM DE-*
NVNCIARI.

Quot enim millia hominum sunt in Belgio, in Gallia,
 in Anglia, in Heluetia, in Phrysia, à Romanensium impie-
 tate toto pectore abhorrentia: his pijs & bonis hominibus
 situræ horribiles in Maiestatem Christi, & in cenam Domini
 ni blasphemiae recitarentur, an non eas essent detestaturi, ac
 de te

de te dicturi: Hoc profectò scelus, PVBLCITVS HINC
 DEPORTARI IN SOLAS TERRAS OPORTEBAT.
 Hosce ne, Sturmi, vnà tecum & cum impijs tuis socijs, LV-
 PIS IN GREGEM Domini CRASSANTIBVS condemna- Astor. 20.

remus: Hos ne Pontificiorum armis, telis, flammis, obijce-
 remus: Falleris enim, si credis, omnes bonos in Gallia, Bel-
 gio, Anglia, Heluetia, & Phrysia tecum sentire. Hisce enim
 proximis diebus Theologus, Ecclesiæ in celebri Orientalis
 Phrysiæ vrbe Minister, vir doctus, ad me literas dedit, mi-
 serat gratias egit, quòd tuam insolentiam primo meo Anti-
 sturmi retundere ausus fuerim: Iniuriam enim te facere Ec-
 clesijs in Phrysia, quòd eas Cinglianismi insimules, easq; à
 tuis partibus stare dicas. Epistolam amicis monstravi: si du-
 bitas, veni & fide: exhibebo tibi ipsum *ἀντόγραφον*.

Quare, Sturmi, tum rectè EXTERIS ECCLESIIIS
 consuleres: si eas moneres, cauerent à lupis, Cinglianis blas-
 phemis doctoribus: & si à tuis hisce impijs scriptionibus, qui-
 bus Ecclesias Christi perturbas, non ædificas, te abstineres: &
 res tibi demandatas curares.

MVLTVS ES etiam, Sturmi, in Synodo postulanda. Et
 fingis Theologos, qui Cinglianismo aduersantur, vehemen-
 ter tibi à Synodo aut Concilio metuere. Refers ex Paulo Io- Pag. 211.

nio, cur Concilium Romanis Pontificibus sit formidabile:
 eo, quòd interdum Pontifices se Pontificatu abdicare cogantur:
 mox subiungis: *Hunc etiam exitum vos extimescitis: & eò*

*magis: quòd Pontifices MAGIS INSTRVCTI SVNT
 DOCTIS ET ERVDITIS HOMINIBVS:
 VOS IN VESTRO GREGE HABEATIS:*

(Iura, Osiander, & insimula Sturmium, quòd Pontificijs
 aduleatur.) QVID ENIM HABETIS? *circumspice
 quæso: QVID VIDES IN ISTO CONCI-
 LABVLO?*

Tu verò, Sturmī, luculentam nobis facis iniuriā. Neque enim tuam, neque cuiusquam Cingliani, aut alterius hæretici ERUDITIONEM & ELOQUENTIAM (si qua in vobis est) metuimus. Scimus VERITATEM esse IN VESTRA CTAM: Et nouimus, non de eruditione, sed de veritate in Synodis tractandum esse. Memores sumus etiam illius promissionis Christi, cum dixit: Nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquāmini. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Meministi etiam haud dubie quomodo simplex quidam senex, Euangelij confessor, tempore Concilij Nicæni cum Philosopho de Religione Christiana quā simplicissimè disputarit, eumque ita conuicerit, ne verbum quidem amplius contradicere potuerit. Etenim dum ita elumbes sumus, Dei beneficio, vt non cum tuis Cinglianis congregari audeamus.

Itaque, si Illustrissimus nostris Principibus necessarium, atque ex vsu rei Christianæ esse videbitur, vt Synodus celebretur: & homines idonei ad eam euocati fuerint: non modo (si vocati fuerimus) vt assessores comparebimus: verum etiam parati sumus, de dictis, scriptis, & factis nostris coram tota illa Synodo rationem reddere.

Quare autem Illustrissimi Principes non censuerint differendam esse controuersiarum dñudicationem vsque ad Synodum, graues fuere causæ: quarum aliquas recitabo: vt intelligi possit, & sapienter illos egisse, & te vehementer desipere.

Animaduenterunt illi, qui fuerint aliquorum colloquiorum exitus: quòd videlicet vtrinque fuerit discessum maiore aliquantò animorum distractione, quàm Theologi conuenerant: talis expectari potuit finis Synodi: vt minus inter Theoz

Theologos conveniret, quàm vnquam antea. Interim ves-
 to Cinglianismus longè lateque, vt funestum quoddam ins-
 cendium, grassaretur: dum inter omnes Theologos ita con-
 ueniret, vt Cingliani satisfactum sibi esse dicerent. Talem
 enim etiam tu, Sturmi, Synodum postulas, in qua (in nego-
 cio de Cœna & de persona Christi) post sacra Biblia PRO-
 XIMUM locum haberent auctoritates primæ, eruditæ & impo-
 SENSU certa forma verborum conciperetur: bonorum scilicet, &
 relictis/ntientium: qua utendum sit in tanta sententiarum & opinio-
 num diuersitate.

Pag. 971.

Quot, obsecro, Sturmi, hîc rimas inuenires, per quas tu-
 us Cinglianismus elaberetur, atque damnationem effuges
 ret: Donec enim dicta Patrum conciliarentur: quorum alia
 nobis perspicuè suffragantur: alia vobis aliquid concedere vis-
 dentur: quantum temporis elaberetur? Donec COMMUNI
 OMNIVM CONSENSU formula conscriberetur: quan-
 tum temporis periret? Donec constitueretur in Synodo, qui
 nam essent illi boni & rectè sentientes, quorum vota sequen-
 da essent: quantum temporis perderetur? nihil enim de sum-
 ptibus dicam, quorum in re tanta nullam rationem habenda
 dam censeo. Hoc tantum ostendere volui, te tuosque hoc
 agere, vt Cinglianismus tam diu liberè in Germaniâ, non
 modo serpat, verum etiam grassetur, donec COMMUNI
 CONSENSU OMNIVM de forma certa verborum conue-
 niret: quod tu nosti futurum AD CALENDAS GRÆCAS.
 Denique hoc agitis, vt legitima Synodus celebretur: sed
 hoc postulatis, vt vobis liceat Cinglianismus vestrum in-
 crimes orbis angulos effundere.

An putas ignorare Illustrissimos Principes, quales hodie
 multi sint hinc inde Theologi: quorum alij Cinglianismo ocs-
 culè infecti sunt, alij Synergismo: quidam etiam Flaccianis-

mo. Hos si Illustrissimi Principes à Synodo excludere ve-
 lint: clamabis, optimos, doctissimos, & præstantissimos vi-
 ros (tuo quidem peruerso iudicio) à Synodo excludi: & con-
 tra talem Synodum mox excipies atque protestaberis. Sin vos
 centur, & in Synodum recipiantur: alius Synergismum, alius
 Cinglianismum, alius Flaccianismum damnari non feret.
 Quis tum illam OMNIVM CONSENSV COMMVNI formulam conscribet? Et qui suam sententiam aperte pro-
 fiteri non audebunt, inuenient tamen aliquid causæ, cur con-
 sensum impediunt. An putas vestras artes nobis esse igno-
 ritas? Cur Sturmii, vos Cingliani non postulastis Synodum
 anno trigesimo? quando Augustæ Vindelico Romano, à nobis
 oblata Confessione) coram toto Imperio Romano, à nobis
 dissentire re ipsa & publicè testati estis? Sed tunc inter centum
 Theologos Germaniæ vix vnus erat Cinglianus: si tamen:
 tunc nemo erat, qui Synergismum profiteretur aut defende-
 ret: nullus erat, qui Legem cum Euangelio confunderet: tum
 vobis, scilicet, nihil opus erat Synodo. Intelligebatis, si ad Sy-
 nodum ventum esset, damnatum iri vestram sententiam.
 Nunc, postquam in multis Scholis Professores Cinglianis-
 mum olent: postquam multi Theologi eundem in sinu occu-
 lentè fouent, & per literas vobis colludunt: vt de eorum sensu
 tentijs nihil dubitetis: postquam animaduertitis, Cinglianis-
 mum sedere in Senatorum subsellijs, & habere locum apud
 multos aulicos: iam Synodum postulatis. Quod quanta æquis-
 tate faciatis, iudicet totus orbis.

Confirmati sunt Illustrissimi nostri Principes, Dei bene-
 ficio, ita in sua conscientia, vt non expectare necesse habe-
 ant, donec in Synodo statuatur, quid de Coena Domini sit
 sentiendum: & iudicant, subditos, si illis salus sua cordi sit,
 de eodem negotio etiam rectè statuere posse. Extant enim
 verba Christi: HOC EST CORPV MEVM: HIC EST SANGVIS

*Imo veritas
 Synodi Cingli-
 anis-
 tatis*

SANGVIS MEVS. Quare recte existimant, vestrum errorem, qui cum his apertissimis verbis Christi è diametro pugnat, recte damnari posse & debere: ne altiores radices agar.

Et quia frequenter Patrum scripta in ore habes, & multum te ipsis tribuere simulas: audi Augustinum de necessitate Synodi in damnandis erroribus differentem: cuius verba ad nostra hæc tempora, & ad præsentem de Cœna Domini controversiam ita quadrant, vt melius certe quadrare non possent: id quod tibi inseris breuibus explicationibus ostendam. Is Tomo VII. contra duas Pelagianorum epistolas describit: Quid ergo est, quod (Pelagiani) dicunt, de simplicibus Episcopis sine congregatione Synodi, in locis suis sedentibus extorta subscriptio est. (Sic vos Cingliani dicitis: simplicibus pastoribus & Superattendentibus sine congregatione Synodi subscriptio libri Concordiæ partim blanditijs impetrata, partim minis extorta est.) Nunquid beatissimis, & fide Catholica excellentissimis viris, Cypriano & Ambrasio, ante istos aduersus istos extorta subscriptio est? (Sic nos: Nunquid sanctæ memoriæ præstantissimis viris, qui in Conuentu Smalcaldico conuenerunt, & doctrinam pugnantem cum Cinglianismo, subscripserunt, extorta est subscriptio?) Qua (subscriptio) eorum impia dogmata tanta manifestatio subuertunt, vt, quæ contra eos manifestiora dicamus, vix nos inuenire possimus. Aut verò congregatione Synodi opus erat, vt aperta pernicies damnaretur: (Sic nos: Congregatione Synodi opus erat: vt aperta hæresis damnaretur: quæ verbis Christi: Hoc est corpus meum, imposterum contradicit.) Quasi nulla hæresis aliquando, nisi congregatione Synodi damnata sit: (hoc tibi, Sturm, ex ipsis sacris literis demonstraui: sed tu cauillatus es: non autem ad rem respondisti:) cum potius rarissimæ inueniantur, propter

„ quas damnandas talis necessitas extiterit; multæque sint atque
 „ incomparabiliter plures, quæ ubi extiterunt, illic improbari,
 „ damnarique meruerunt, atque inde per ceteras terras probas
 „ tandæ innotescere potuerunt (hoc ex Epiphanio tibi probas
 „ ui: sed tu nihil ad rem contrâ attulisti.) verum istorum super-
 „ bia, quæ tantum sese extollit aduersus Deum, vt non in illo
 „ velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam
 „ captare intelligitur, vt propter illos Occidentis & Orientis
 „ Synodus congregetur. (Sic nos de Cinglianis rectè dixer-
 „ mus: Verum istorum superbia, quæ non vult captivam dor-
 „ cere suam humanam rationem in obsequium Christi, sed pot-
 „ tius in Philosophiæ cognitione, & in acumine humanæ rationis
 „ gloriari, hanc etiam gloriam captat, vt propter illos Occiden-
 „ tis & Orientis Synodus congregetur.) Orbem quippe *Catho-*
 „ tholicum, quoniam, Domino eis resistente, peruenire ne-
 „ queunt, saltem commouere conantur: cum potius vigilantia
 „ & diligentia pastorali post factum illis competens sufficiensque
 „ iudicium, *VBICVNQVE ISTI LVPI APPARVERINT,*
 „ conterendi sint: siue vt sanentur atque mutentur: siue vt ab
 „ aliorum salute & integritate vitentur. Hactenus Augustinus
 „ in re tam plana & manifesta, ac si Cinglianos totos oprime
 „ nouisset. Cum eo igitur de Synodo impetranda rixari tibi li-
 „ cet, quamdiu libet.

Toties in tuo quarto Antipappo, nos obtundere vis au-
 thoritate Philippi, in hac etiam re, quod, scilicet, Philippus
 Synodum postulauerit. Audi igitur Sturmî, quod, scilicet, Philippus
 „ Philippus ad Brentium scripserit. Fortassis (inquit) suspic-
 „ cantur aliqui, *NOS CVM SYNODOS DISSVA-*
 „ *DEMVS, METV IVDICIORVM NOS NO-*
 „ *STRÆ TRANQVILLITATI CONSVL-*
 „ *RE:* ideo nos purgavi in literis ad Ducem Christophorum
 scriba

scriptis, &c. Vale, Torgæ, mense Februario. Vides ergo, Sturmî, quòd etiam Philippus Synodum dissuasit. Quod si forte ad alios diuersum scripsit tibi eum relinquo excusandum: mihi satis est demonstrasse, Philippum improbasse Synodi congregationem.

Vide autem, quales assessores in tua illa præclara Synodo habere velis. *At si* (inquis) *ad Synodum veniretur: plerique omnes* Pag. 209.
istis reijcerentur. Loqueris autem haud obscure de præcipuis hodie in Germania Theologis, cum Ubiquitariorum ibi facis mentionem. Deinde expressis verbis reijcis à Synodo Ibidem.
 D. Iacobum Andrea. D. Dauidem Chytraum. D. Andream Musculum. D. Martinum Chemnicium: quid verò de clarissimo viro D. Ioanne Marpachio sentias, satis in tuo quarto Antipappo prodidisti.

Et hoc loco insigni malitia verba primi mei Antisturmiij corrupis & deprauas. Cum enim tu in Antipappis prioribus tales requisuisses controuersiarum Religionis iudices Theologos, in quibus odij, ambitionis, libidinis, ne quis dem esset SUSPICIO: responderam ego: Tales Theologos iudices requiris, quos in charta depingere, quàm in terra MULTOS reperire sit FACILIVS: hinc tu calumniator & taliter, Sturmî, omissa vocula (MULTOS) totam meam Pag. 210.
 sententiam malignè deprauasti: & ne parum calumniatorum ageres, denuò meam sententiam peius corrupis quàm antea, cum scribis: *Tu verò Theologus & Magister in Ecclesia* Ibidem.
Dei, aut NVLLVM aut rarum Episcopum esse putas: in quo
aut avaritia, aut ambitio, aut odium aliquod INSIT.
 negaram multos facile reperiri, in quibus non esset aliquid quod aspicio: & causam addidi: quòd vos Cingliani sitis suscipaces in malum, etiam sine iusta causa: tu verò mentiris, me dixisse, nullum aut rarò aliquem inueniri Episcopum, in quo non ambitio, avaritia, aut odium INSIT. Hinc, Sturmî,

mi, non fecisti officium BONI VIRI, sed veteratoris & falsarij.

Cum autem synceri Theologi, qui hodie in Germania cæteris sunt aliquantò celebriores, tibi Sturmio non placeant: qua de causa iam sunt (tua quidem sententia) à Synodo ar-
cendi: quos igitur obsecro, in eorum locum substitues? De hacre audiemus tuam Nestorianam (Nestoream dicere volebam) sapientiam & eloquentiam. *Non Apostolos (inquis) phetas requirimus, qui haberi non possunt: (nisi tibi Sturmio, forte*
 Pag. 210. *flagitamus: non Patriarchas: non Euangelistas: non veteres Pro-*
 1. Sam. 28. *tasse mulier illa Pythonissa in Endor Prophetam Samuelem*
reducere velit, vt eum de Cinglianismo tuo consulas:) aliquos
(inquis) desideramus, qui ISTIS SEX SINT M-
GIS IDONEI: quos inueniri MINIME DIFFI-
CILE EST: (rem magnam dicis, Sturmio, si veram: sed
vbi sunt illi docti tui viri?) in Anglia, (vbi plerique doctores
sunt ex professo Cingliani:) Gallia, (vbi regnant inter Hugos
notos Cingliani:) in Dania: (quam Cinglianismo infecit D.
Nicolaus Hemmingius:) in tota Germania: (si nimirum ex
omnibus angulis, præsertim verò ex Neapoli, congregentur
Cingliani.) Haud stultè sapis, Sturmio, si istud sapere est: ras
les vis vndiquaque conquirere assessores (exclusis synceris
& præcipuis Germaniæ Theologis) qui haud dubiè pro tuo
Caluinismo pronuncient, eumq; non modò ab hæreseos cri-
mine absoluant, verùm etiam ad astra vehant, & in orbem
terrarum suis decretis effundant.

An verò Sturmio, insanos credis Illustrissimos Principes, vt tuis hisce iniquissimis postulatis assentiantur? Quis non videt, quàm iniqui, quàm impudentes sitis in petendo, quod concedere nemo possit, nisi veritatem cœlestem vobis prodere velit? Quare Sturmio, proripe te cum tua Cingliana Synodo ad Insulas infortunatas. Si enim Illustrissimi Principes

pes Synodum necessariam esse iudicauerint, absque tuo consilio, de tempore, personis & loco deliberabunt, statuentq; quod se dignum sit, atque ad Ecclesiae Dei aedificationem salutare & accommodatum. Nos Synodum legitimam, ex Theologis synceris collectam, non subterfugimus, neque extimescimus.

DE PERSONA OSI- ANDRI ET STVR-

M I I.

NISI tu, Sturm, falcem tuam in alienam messem misisses, atque in Librum Concordiae, in Principes & Theologos prioribus illis tuis Antipappis multa petulanter scripsisses, nunquam certe in te styllum strinxissem. Ego enim ante ea tempora te alium credidi, quam postea sum expertus. Itaque cum ante sexennium Illustrissimus Princeps, Dux Wirtembergicus, Ludouicus, Dominus meus clementissimus, Argentinæ te ad prandium vocari curasset, gratulabar mihi, quod occasionem te alloquendi haberem: sed tu, dum ego mensam pro more consecrarem, ante prandium (visio è regione D. Marpachio) te domum rursus proripueras: cumq; D. D. Ludouici Grempii, (etiam in nostra mensa) quaesitus esses: nusquam reperiebare: tanta erat tum Charitas tua Christiana. Verebaris enim, ne tibi fortè in mensa Principis, seorsum esset prope Marpachium, quo cum tibi similtates transuisset, postea comperi: quanta nunc sit tua Charitas erga omnes Ecclesiae ministros, qui Cinglianismo non fauent, tui Antipappi loquuntur.

Esti autem multa contra meam personam mendacia &

conuicia congelsisti : tamen si de sola mea persona , & non etiam de autoritate mei ministerij ageretur : profectio iudicasset illas tuas quantumuis virulentas nugas responso prorsus indignas. Sed quia non tam me , quam meum ministerium calcibus procaciter impetis : abstergam quod in me lucem coniecisti. Et simul te melius & propius agnoscendum , in lucem producam : vt viri boni & intelligentes apud se statuere possint , an posthac (reuelata iam tua leuitate & impietate) tibi liberos suos formandos committere debeant. Video enim te per multos annos multum damni in Ecclesia Dei occulte dedisse : id quod experientia magis magisque docet , & porro docebit.

Pag. 136. 205.

Ibidem.

Fingis autem Sturmi , me non esse authorem primi Antisturmi , quem edidi : dicit , *D. Pappum mihi coxisse istas papas : me non meum , sed Pappi Antisturmium ad mercatum misisse.* Et inquis : *Aio te Antipappos meos ne tum quidem legisse , cum Francofurtum deportarentur : INTRA DECIMUM DIEM & librarius EXCV DIT : & tu descripsisti Antisturmium.* Hoc , Sturmi , est luculentum mendacium : & vt id refellam , recitabo breuiter & simpliciter , vt res gesta est.

Excudit librarius tuos Antipappos in vere , anno septuagesimo nono : sed illi palam tum non fuere distracti aut venditi. Alius autem Cinglianus alij occulte eos communicauit : ita vt multus quidem de ijs esset sermo , ego vero exemplar nancisci non possem. Vester enim Cinglianus Spiritus sanctus non aperte in specie columbae aduolare solet : sed & mali , atque spiris suis ad eam se applicat. Postea cum ante festum Ioannis Baptistae nuptijs Tubingae interesssem , a prandio amicum domum reuertentem comitabar : atque in eius musaero incidi in tuos Antipappos typis iam excusos : rogo vt mihi eos per aliquot dies communicet : negat se id facere posse,

posse, propterea quod eos ab alio amico accepisset commo-
 dato: qui & ipse a tertio sumpsisset mutuo: ego nihilomi-
 nus eos mecum aufero, sancte promittens (quod & præ-
 stiti) me redditurum. Stutgardiam reuersus primò cur-
 sim perlegi: secundo diligentius relegi, & in charta, ea ad-
 quæ respondendum putabam, consignauit: postea & Anti-
 pappos tuos & mea annotata in fasciculum colligata, res-
 pui: inscripto nomine STURMII. Neque cum vilo mor-
 talium de ea re, quid facturum essem, contuli: neque vllas à
 D. Pappo literas accepi, priusquam Antisturmius meus iam
 Francofurtum esset allatus. Tum enim quintum veteris
 Testamenti Tomum in manibus habebam: qui mihi mul-
 tum laboris exhibebat, propter eam, quæ in Prophetis ex-
 plicandis est, difficultatem: itaque verebar, ne mihi tempus
 ad absoluendam illam explicationem deesset, si ad tuos Anti-
 pappos (nondum absoluto Tomo quinto) responderem:
 & sperabam aliquem alium in aciem contra te progressu-
 rum: vt ego scriptioni supersedere possem. Comitatus sum
 interea Illustrissimum meum Principem, Ducem Ludouic-
 cum Virtembergicum, ad venationes euntem: atque nihil
 somnians (tametsi singulis septimanis ternas conciones, pro
 more, haberem) in explicandis Prophetis, pro mea tenuitas
 elaboravi: eamq; interpretationem mense Augusto, circa
 festum Bartholomæi, die Saturni ante cœnam absolui.
 Die Solis post habitam concionem, reliquum diei quieui.
 Die Lunæ in manus sumpsit tuos Antipappos, & mea anno-
 tata ex illis excerpta: dispositionem responsi delineavi: & an-
 tisturmiandum cœpi Antisturmius scribere. Altera die, quæ
 festum Martis, post habitam concionem redij ad Antisturmi-
 um. Vespere à cœna, & quidem serò, inexpectatus venit D.
 Iacobus Andrea: Ibenhusium enim, vsurus ibi acidulis,
 proficiscebatur. Cumque illi, pro ratione temporis, mensa esset
 set ap

set apposita, dum ille in meo conclavi cœnaret, recitavi illi vnam aut alteram pagellam Antisturmi: nullum ille verbum addidit: nullum expungere iussit. Tertia die ante prandium noluit ille me conuenire: ne mihi impedimento esset. Postea pransi sumus: à prandio ille statim Ibenhusium est profectus: ego verò ad meum Antisturmium sum reuersus: eumque paulò ante cœnam absolui. Quarta die, qui fuit Iouis, eundem Illustrissimi mei Principis Secretario intimo, Melchiori legero, viro ornatissimo, Latinæ, Græcæ atque Gallicæ linguæ vltra mediocritatem perito, & synceræ doctrinæ studiosissimo, inspiciendum tradidi. Altera die (is erat dies Veneris) missus est Antisturmus Tubingam ad Typographum: qui statim prælo eum commisit, & excudit: ita vt in nundinis illis Francofordiensibus in lucem prodiret: id quod fortasse tibi, Sturmio, præter expectationem euenit. *Hæc ita gesta esse, nouit Deus Optimus Maximus: nouit Dominus Melchior Iegerus, Illustrissimi Ducis Vvirtembergici Secretarius intimus, & Consiliarius: nouit ornatissimus vir, Doctor Paulus Constantinus Phrygio, Celsitatis eius Medicus: qui à latere meo (dum Antisturmium scripsi) non discessit: vnum enim conclauē (vt semper in peregrinationibus fieri solet) nobis ambobus datum erat.*

Vide nunc, Sturmio, quot & quanta tua mendacia simpliciter hac rei gestæ recitatione sint confossa: quæ tu de scriptione mei Antisturmiij libro tuo inseruisti.

Quanta autem sit tua mentiendi & calumniandi libido, vel ex eo manifestum est, quòd mihi cognomen meum exprobras. Sic enim in tuo Quarto Antipappo es fabulatus: *Patris tui nomen & cognomentum, vt accepi, adolescentulo fuit, Hofen Enderle. Hofiandrum sese appellauit: (mentiris, Sturmio: nunquam enim Hofiandrum, sed Osiandrum se appellauit: ablata autem litera H Omnes tuæ, quæ sequuntur, nugæ in fu*

ANTISTVR MIVS ALTER.

89

In fumum abeant:) sanctum virum se cognominavit. Quis Theophrastus ex tam vili stirpe posset talem quintam naturam extrahere, quam Pater tuus ex tam sterili germine? Hofiandrum sese nominavit: sancti viri sibi cognomen usurpavit: paternum nomen eximit: (mentitis, Sturmī: profer autem, si vir bonus es aliud paternum nomen, quod sit extinctum:) hac coctione novum tibi & familiae tuae praeclarum invenit cognomentum. Me miserum (in-quis) respersionem: si cum hoc honorifico stemmate comparer: quid tam dissimile, quàm CALIGA & SANCTITAS? & Andreas, & viri sanctitas? an non istud est ex homine prope Deum facere: & supra humanam naturam sese extollere? O os: & frons. In me per ignominiam nomen, ut putas, contumeliosum quaesisti: cur non tui & patris tui in mentem venit? Itaque tu duplici nomine impudens: qui & Patris falsum & gloriosum cognomentum usurpas: & mihi ignominiosum & contemptum, excogitasti. O os: & frons: si modo aut Patri fuit, aut tibi est frons vlla: legisti enim, quibus Augustinus scribat, frontem esse nullam. Hactenus Sturmīus.

Hac omnia tua, Sturmī, mendacia & conuicia, simpliciter, brevi, & vera historica narratione iugulabo. Habuit Pater meus patrem Andream Osiandrum, fabrum ferrarium, qui in Guntzenhausen, oppido Franciæ Orientalis, totos viginti annos Senator, saepe etiam Consul fuit: tenuis quidem fortunæ, sed bonæ famæ, & non vulgaris inter suos autoritatis. Huic præter parentem meum fuere filij alij duo, Georgius Osiander, qui immatura ætate mortuus est, & Ioannes Osiander, quem pater artem fabrilem docuit: hunc Ioannem Osiandrum, fabrum ferrarium, saepe Norimbergam vidi: cum ille parentem meum animi gratia quotiens miserere visitaret: is etiam in ædibus parentis mei, sexagenario maior, pater in Domino obdormiuit. Parentis mei avus fuit agricola in pago, non procul à Guntzenhusio oppido:

M

huic

huic nomen fuit Conrado Osiandro : neque hic Conradus, neque ipsius filius Andreas, faber, literas vllas didicit. Vnde autem illis hoc cognomentum sit, nouit Dominus : ego certe ignoro. Quare autem, Sturmī, ex ciuibus Guntzenhusianis grandæuis : si aliter dixerint, ego mendax fuero : si idem referent, quod ego, tum tu calumniator fueris. Quàm verum autem est illud tuum de parentis cognomine : tam etiam verum est illud, quod de torque aureo ab ipso gestari solito scribis : vtrunque confictum est à tuis similibus vanis hominibus. Annulum, quo literas obsignare solebat, in digito gessit : aureum torqueum nec habuit, nec gessit : tu autem Sturmī, nugæ congeris : itaque non Orator es, sed nugigerulus : cui ego rectè dicere possum : O os, ô frons : si modò aut tibi, aut tuis socijs est frons vlla.

Debebas mihi, Sturmī, gratulari, si vir bonus & pius esse defendo, sed improbo & damno : quem errorem tu ipse damnas : sed hoc tu mihi vitio vertis, quod in me commendare oportebat. Neque tamen etiam hoc sine calumnia & mendacio facere potes : aded te Spiritus calumniator agit. Scribis enim : *Tanti tu patris tui religionem facis : vt etiam mortuum patrem condemnes hæreseos : quem viuum D. Iacobus Andreade, Brentius, vt multis videbatur, conati sunt aliquo modo defendere.* Respondeo, Sturmī : D. Brentius & D. Iacobus Andreade semper hoc in parente meo reprehenderunt, quod scripsisset, nos sola essentiali Dei iustitia coram Deo iustificari : sed ex alijs eius dictis iudicarunt, ipsum commodius sentire, quàm loqueretur. Ego ex animo doleo, quòd eam propositionem defenderit meus parens : quæ falsa est, nec defendi debuit. Sed ipsius personam non condemno, nec viuam nec mortuam : quia spero, eum in agone errorem, nec agnouisse, & remissionem peccatorum suorum à Deo impetrasse.

petrasse. Diu enim in agone fuit: & complicatis malibus (vt orantes facere solent) tranquilla morte ex hac vita excelsit: tamen aliquot horas nihil est locutus: cuius causam apoplexiam fuisse existimo. Vides, Sturmi, aliud esse ERROREM damnare, & aliud, damnare PERSONAM.

Accusas etiam me, Sturmi, quod in me nulla scintilla vera Pag. 186. *charitatis* emicet, sed tantum in me calumnia, fastus, & crudelitas Pag. 189. *conspiciantur*. Et mentiris, quod pro concionibus Gallos, Belgas, Anglos & Scotos, de quibus supplicium sumptum est, Pag. 37. 155. *Martyrum Diaboli* appellem. Vocas me palponem & adulatorem aulicum. Sanè, Sturmi, si crudelitas est & calumnia, Lupos in gregem Domini grassantes inclamare: non potero me aduersus te Rhetorem, defendere. Sin verò fidelis hoc officium pastoris est, ego laudem inueniam: Sturmius verò nomen Sycophantæ reportabit. Qui mores meos norunt, neque inhumanitatem, neque crudelitatem, mihi tribuent. Qui meas audiunt conciones, nulla se vnquam conuicia in Martyres Christi audiuisse dicent: & publica mea scripta testantur, quod eos, qui in die Bartholomæi in Gallia trucidati sunt, martyres sanctos appellauerim. Testabuntur etiam mei auditores, me adeò non esse palponem & adulatorem aulicum, vt quibusdam fortè nimis in dicendo liber esse videat. Quare istum, Sturmi, palpum, quem mihi falsò tribuis, tibi serua, eumque pontificijs tuis hominibus, quorum eruditionem & virtutes, vsque ad sydera tollere consueuisti, obtrude. Recognosce tuas Epistolas, tuasque præfationes iudicatorias, & si quæ sunt alia huius farinae: & verum me dicere, fateberis.

Si hæcenus vera de te scripsi: si te ex tuis scriptis cognoscendum bonis & intelligentibus viris præbui: in tuum, non meum caput, tua recident conuicia: cum de me sic scribis: *Virulenta lingua, malitiose calumniator, (cogor enim nunc esse acerbior in tutando Republica nostra honore:)* non vides te

per meum latus etiam Senatam nostrum confodere; & urbem atque civitatem nostram perpetua infamiae exponere? scribis enim, quam in hac nostra urbe puram doctrinam fuisse, nisi hoc tempore. Adulator, Criminator, Sycophanta. Auditum, Sturmi: SIVIR

BONVS ES, RECITA VERBA MEA: MONSTRALIBRVM, PAGINAM, LINEAM. SIEGOHOC DIXIAVT SCRIPSI, POENAS DABO: SINTV ISTA DE ME CONFIXISTI: TV VIRVLETVS CALVMNIATOR ESTO. Etsi enim illam Confessionem, quae à quatuor Ciuitatibus Anno 30. exhibitae est, non proba: tamen tu splendide mentiris, cum affirma

contumeliosum fuisse. Scribis enim: Me & D. Pappum curare confessionem illam caseum veterem, & caseum ollarem. De me vero dicis: Si Hosiandrum (rogetis) respondebit, Argento-

Pag. 43.

Pag. 100, 116.

rati nullam doctrinam puram unquam fuisse, nisi HOC tempore: & non solum quatuor Ciuitatum Confessionem, hoc est, nostram Augustanam Confessionem: sed etiam OMNES MAIORES NOSTROS, PASTORES, ET SENATORIOS VIROS, OMNES CIVES DAM-

Pag. 53.

NABIT HÆRESEOS. Dicis, Sturmi: Confessionem Argenteratensem à NULLO, NISI AB HOSIAN-DRO calumnijs peritam. Dico, Sturmi, candidè & aperte, Confessionem illam mihi non placere, propterea quod ambigua & lubrica sit: at quod vniuersos pastores, omnes Senatores, omnes ciues Argentinenses, qui eo tempore vixerunt, hæreseos condemnem: hoc tu è tuo cerebro confinxisti. Et nisi meis verbis me conuiceris, ego tibi illud TVVM

Pag. 79.

OCCINAM. Dum istud non probabit (Sturmius): dum me hoc crimine non liberabit: dum viuet, improbus Sycophanta, infamiae calumniator sit, fuerit, futurus sit, oportet. En tuote, Sturmi, gladio iugulo. Num posthac etiam scribes, me non legisse tuos

tuos Antipappos: Quare Sturm, tuam illam cruentam calumniam, quam mihi imputas, & tuos illos lethales sibilos, & tuam virulentam linguam, adulationem, criminationem, & Sycophanticas tuas artes, tibi committo: à quibus ego tam sum alienus, quantum tu à viro bono distas. Eam enim, qua in te resurgendo vtor, vehementiam, tua improbitas, impudentia,

vanitas, virulentia, impietas, calumniæ & blasphemix mihi vel invito extorquent. Et cum candidè & apertissimè meam sententiam de te & tuo impio dogmate scribam, Hypocritam curme appelles, non video: te verò hypocrisis iam diu laborasse, qui Cinglianismum tuum tot annos occultaris, res ipsa testatur. Si quid inhonesti in meis moribus proferre potes, non repugno, quin in lucem proferas. Sed quia nullius me sceleris accusare, saltem verisimiliter, potes, HYPOCRITAM VOCAS. Hæc est illa tua CHRISTIANA CHARITAS: qua vos ipsos (Cingliani) commendare toti orbi soletis: cum vobis nihil sit virulentius.

Sed, age, interponamus rebus tam serijs aliquid minus acerbum. D. Pappum & me, vocas *impueres duos Doctores Theologos: & adolescentes Theologos nos appellas*. Equidem credo, D. Pappum aliquot annis (non multis tamen) me natum minorem. At ego iam viginti quinque annos & amplius, Evangelion Christi publicè doceo: & quidem cum auditorum meorum approbatione. Quòd autem canos non multos habeo, est quod Deo gratias pro valetudine commoda & tarda senectâ agam: & tranquillitas conscientix meæ inter multos cerèe magnosque labores (vt ego quidem credo) ius venam meam conseruat. Curas enim meas in Dominum Deum, patrem meum cœlestem (vt ille mihi per Apostolum Petrum præcepit) reijcio: hoc ago, vt vocationi meæ, quantum quidem per carnis huius infirmitatem fieri potest, satisfaciam. Et ex animo possum recitare illud Davidis: Ego

dormiui, & soporatus sum, & exurrexi: quia Dominus susce-
pit me. Miror autem, cur tibi non in mentem venerit Pauli
1. Timoth. 4. dictum, cum de Timotheo scribit: Nemo adolescentiam tuam
contemnat. Tu consenuisti, Sturmi, in Cicerone: ego, Do-
mino volente, in sacris literis consenescam: quas puer dilis-
genter legi, lego, & legam, dum spiritus hos regit artus.

Pag. 61. At (inquies) tu Osiander indoctus es: Quomodo enim (ais)
consistere in Oecumenico aut nationali Concilio Evangelici ordinis
possent, si non alios Theologos habeant, quos ad publicos conuentus
mittant, quàm Pappos & Hosiandros istos? Itaque paulo post

Pag. 62. D. Pappum & me Arcadicas animantes, hoc est, afinos vocat:
Pag. 206. *stupidos*. Et ne nihil dicere videàre, obijcis mihi, falso tamen:
quòd **NULLVM PATRVM LEGERIM**: & ad-

Pag. 216. dis: Ego certe te legisse Patres non puto. Et post aliqua me his
verbis compellas: Et te Epiphanium legisse ostentas: si tamen ve-
rum est, quòd legeris. Sanè, Sturmi, nolim eò redactam esse
Ecclesiam Christi, vt doctiores Theologos ad Concilium
Oecumenicum aut Nationale mittere non posset, quàm ego
sum. Sed tamen non poenitet me meorum laborum, quos
in discendo iam per annos quadraginta pertuli. Et Deo Os-
ptimo Maximo gratias ago, quòd ea in me dona contulerit,
quæ spero ipsius Ecclesiæ salutaria esse & utilia. De erudi-
tione non glorior, neque cum quoquam certabo: hic enim
non est vsus donorum Dei legitimus. Sed tamen tuam tuiq;
similium superbiam miror: qua omnes alios eruditos viros
contemnitis: nisi Cingliano dogmati faueant. Contra verò,
vestra farina homines tantum non Deos facitis: si eò vsque in
Schola vestra impietatis profecerint, vt possint contendere:
**IN COENA DOMINI ESSE PANEM ET
VINVM, NON AVTEM CORPVS ET SAN-
GVINEM CHRISTI: CHRISTVM PRO-
CVL A TERRIS SVMMO COELO CAPTVM
CHRISTVM**

CHRISTVM ESSE NEC OMNIPOTENTEM, NEC OMNIPRÆSENTEM, NEC OMNISCIENTEM, secundum suam humanam naturam. Si præterea possint afferre illud Augustini male intellectum & deprauatum: Crede & manducaſti: & illud: Iudam comedisse panem Domini, non panem Dominum. Hos homines extollitis, atque doctissimos esse prædicatis: præsertim cum tres aut quatuor phrasas Latinas à vobis didicisset. At ego existimo, Theologum in sua professione doctum acque eruditum habendum esse, qui ea didicerit, quæ ad ipsius professionem requiruntur: etiamsi nec Aristotelem nec Platonem euoluerit. Cum autem, Sturm, credas, me non modo Epiphanium, quem citavi, non legisse: sed etiam NVLLVM Patrum legisse: veni Stutgardiam, & monstrabo tibi in margine meas annotationes, quas in scriptis Pappii mei manu consignavi, ante annos quindecim & amplius: & eodem modo re ipsa tua mendacia refutabo: vt olim Diogenes ambulando ineptas illius Philosophi rationes refutabat, qui disputabat, NVLLVM ESSE MOTVM. Mihi discenda fuit lingua Latina, Græca, Hebræa, Chaldaea, propter sacrarum literarum dexteriores explicationes: addendæ fuere aliæ artes liberales: Tu Latinæ & Græcæ linguæ totum te tradidisti, & cæteris dicendi artibus. Quare si paulo elegantius Latinè scribis, quàm ego: mirum id nemini videri debet. Aliud est autem eleganter Latinè scribere: & aliud, vera & salutaria scribere: quorum hoc meum est, alterum tuum.

Quamquam, Sturm, si quis tuos Antipappos rigidius ad præceptiones Rhetoricas examinaret, profecto male staret. Nosti enim, ad Oratoris officium pertinere, Inventionem, Dispositionem, Elocutionem, Memoriam, & pronuntiationem, seu actionem. Inuentio autem est, rerum VERAS

RVM aut verisimilium excogitatio. Tu verò, Rhetor Sturmi, excogitas, neque vera, neque verisimilia; sed putidissima mendacia: quæ dudum editis publicis scriptis confectari possint. Itaque ut alias Orator dicitur esse vir bonus, dicendi peritus: ita de te dici rectè possit: quòd sis vir malus, dicendi studiosus. Dispositionem verò adeò nullam in tuis Antipapæ prioribus & posterioribus obseruas, ut merum & confusum verborum chaos proponas, vel potius eructes: & nunc idem dicas in principio, postea in medio, rursus in fine: & nunc posteriora prioribus præponas: nunc inepto saltu ad rem aliam transilias: neque quid, quo ordine, aut quo loco dicas animaduertis. Iam, quòd ad Elocutionem attinet, dispereamus si omnes viri eruditi tuam dictionem, & orationis compositionem per omnia probare possint: video enim te studiosè quasdam phrasas Ciceronianas affectare, quæ à politioribus auribus hoc nostro seculo respuantur. Cum olim Quintilianum legerem, animaduerti, quid ille de periodis formandis præciperet: bone Deus, quàm tu nihil ferè eorum obseruas.

Pag. 106.

Sed vela contraham, ne denuò meum sermonem, barbaram, & Therfiticam loquacitatem, & Polyphemiam saltationem appelles. Tuus enim crepitus (ut est in prouerbio) tibi bene olet.

Pag. 136.

Inter cætera scommata, Sturmi, hoc tibi in primis haud dubiè bene oluit, cum me CVM ANVM MVSIQV M VOVCARES: hoc est, asinum rudentem, quem Cumanii pro Leone, priusquam rectè nouissent, habuisse dicuntur. De eruditione supra paucis dictum est. Ego verò iam in Ducatu Vviterbergico Ministrum Ecclesiæ ago annos viginti quinque & amplius: cum antea priuatus in eodem Ducatu vixissem totum ferè triennium: & spero, me tanto temporis spacio bonis viris ita innotuisse, ut me ament: non autem conueniant. Sed video, quid tibi inter cætera displiceat, in vaticana, videlicet, studium atque exercitium: quòd etiam Telsanus

lanus oblique in me reprehendit. Ego verò, Sturm, mihi gratulor, de hoc dono Dei: quo sæpe ingenium meum laboribus fatigatum atque defessum mirificè recreo: vt mihi quasi renatus, & profus nouas vires acquisuisse videar. Scio autem multis Cinglianis Musicam ita esse exosam, vt etiam Organica, musica Instrumenta, quæ in templorum parietibus sunt affixa, furioso zelo deturbent: & Musicæ exercitia in cultu diuino tantum non pro scelere habeant. Neque miror id, ^{Saxoni.} Cum enim Spiritus vester non possit facile perferre Musicam: recessit enim à Saule, cum citharam Dauid pulserunt videri nemini debet, si vos etiam Musicam odio profecti fueritis. Odit enim Spiritus ille suauem harmoniam, & dulcissimum concentum atque consensum in Ecclesia, Scholis, Republica, atque Oeconomia. Et quia Sathan saluberrimam illam, & Deo gratissimam harmoniam docentium in Ecclesiis atque Scholis, præcipuè odit: ideo Cinglianos doctores, tuos fratres, excitauit, vt, tanquam asini rudentes, suauissimam illam piorum Ministrorum harmoniam turbare iussit in celebri Academia Argentoratensi, Odam certè non Pindaricam: (ea enim neminem offenderet:) sed Cinglianam: vt ille concentus, qui fuit ibi inter docentes, impeditur & conturbaretur. Nosti autem, Sturm, quid fieri soleat, si quis in Musica, vt vocant, figurata, prauè canendo dissonantiam efficiat: iubetur, vt vitium emendet: aut, vt prorsus taceat. Si inter chordas aliqua harmoniam turbet: aut inueniatur, aut remittitur aliquantulum, vt cum cæteris consonis luporum factas, cum ouillis nunquam concordare:) tum illa lupinæ chordæ (quales sunt tuæ commentationes Theologicæ) remouentur. Si fistula aut tibia in organo harmoniæ suauitatem corrumpat: aut emendatur, si fieri potest, aut res

mouetur, & alia in eius locum reponitur. Quare, Sturmi,
 cum tu & Ecclesiarum & Scholarum harmoniam perturbas
 re summo studio nitaris: ego tibi dico, Musicus Musico, hoc
 est, Musicus Theologicus, qui syncera doctrinae harmonis
 am intelligit & amat, Musico Cumano: hoc est, asino in Ecc
 lesia Dei vitui, & in Schola rudenti: EMENDA vocem:
 aut TACE: ni feceris, Dominus Deus tibi inuito silentii
 um imponet. Et de te pronunciabitur illud Apostolicum
 quod Paulus de blasphemis hominibus, Hymenæo & Alex
 andro pronunciauit: **TRADIDI** (inquit) **EOS SA**
THANAE, V T DISCANT NON BLASPHEMA
RE.

1. Tim. 1.

Pag. 48. 52. 62.

94. 150.

Pag. 153.

177.

183.

Colligam nunc in fasciculum reliquos tuos illos strauis
 mos flosculos, quibus **EX MERA** scilicet, & **ABUN**
DANTI CINGLIANA CHARITATE D. Papæ
 pum & me exornare conaris: quos partim ad vtrumque par
 tim ad me solum spectare, voluisti. Appellas enim nos,
Vespas, crabrones, bestias, Miluios, duos Neoptolemos, Rabulas,
aquilas terrestres, Milaios aquilas, scurras. Me vocas nasutulum
& spurcoridiculum nasonem, simiam, bestiolum vultum humanum
mentientem, pyrgopolinicen. Hisce, Sturmi, conuicijs me ita
 perturbasti, vt ex animo deriserim tuas illas ineptias, quibus
 tibi mirifice places. Et relinquo iudicium omnibus bonis &
 intelligentibus viris, qui **ME** & **TE** familiariter nouerunt:
 vtrum ista tua epitheta rectius in **ME**, an verò in **TE** qua
 drent. Interim audio Christum mihi dicentem: *Beati estis,* &
 cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, &
 dixerint **OMNE MALVM** aduersus vos, **MENTI**
ENTES, propter me: gaudete & exultate: quoniam
MERCES VESTRA COPIOSA EST IN COE
LIS.

Matth. 5.

Pollicitus autem sum tibi, Sturmi, quòd picturam tuam,
 Deo

Deo iuuante, absoluerem velim. Promissum enim cadit in des-
 bitum. Et antiquitas credidit, Lucam Euangelistam etiam
 pictorem fuisse. In primo meo Antisturmio carbone (vt fies-
 ti solet) primas duxeram lineas; nunc colores veros è tuo An-
 tipappo quarto prolatos, addam: & manifestum fiet, te esse
 mirabile **MONSTRUM** ex diuersis septem sectis compo-
 situm: videlicet, ex Cingliano, Synergista, Schuuenckfel-
 diano, Papista, Nestoriano, Philosophastro, & Epicuræo. Id
 que demonstrabo, non vt tibi àgrè faciam: sed vt iuuentus
 rem moneam, vt posthac ab hoc Monstro sibi adolescentes
 caveant: neque diutius, cum admiratione, te suspiciant: ne &
 ipsi in Monstra conuertantur: aut certè in lapides (quasi qui
 Medusæ caput intuentur) mutantur. De Lycanthropis enim
 Peucerus (de diuinationibus) sic scribit: In collegium *λυκάνω* fol. 131.
 pertrahi dicuntur, qui cum his versantur crebrò & ^{cc}
 compotant. Insciri enim consuetudine horum & compotas-
 tionibus creduntur. Hæc ille. Quare liberalia ingenia ab ^{cc}
 eiusmodi Monstri, quale tu es, conuersatione merito cauere
 sibi debent. **CINGLIANVM** si ego te esse negarem,
 haud dubiè tu ipse esses affirmaturus. Etsi enim super nos
 mine **CINGLIANO STOMACHARIS**: tamen
 dogma Cinglianum in tuis Antipappis strenuè defendere
 conaris: & iam dudum te Cingliani in suum gregem recep-
 te, vt licet corpore absens, Spiritu tamen tuo Calvinistico
 semper illis sis præsens. Itaque in Cinglianorum aduersariis
 os vehementissimè & acerbissimè inueheris: & Cinglianus
 tuus crudelis & sanguinarius Spiritus auriculas, per leonis
 nam, arrigit: vbi nos, qui de corpore Christi aliter quàm tu,
 docemus, **PRO IMPERII HOSTIBVS habendos,** Pag. 90.
AD POENAM TRAHENDOS CEN-
 3. E. S. Vereor tamen, ne vnum in te desiderent Cingliani.
 Quid hoc est, inquires? dicam. Tu non tam cautus es, quàm

*Vbiqum sta
 tale monu*

Pag. 112.

Pag. 117.

Pag. 119.

ceteri scriptores Cingliani: nimirum enim crasse Cinglianum
 mum proponis: cum affirmas, quod *Christus Sacramentum cenae
 sui corporis INSTAR esse voluerit.* Deinde ais: quod *CHRIS-
 TUS PASCEBATVR SVO SACRAMEN-
 TO.* Et post aliqua: *Hunc panem, inquis, corpus suum Christus
 DICI, & pro corpore suo HABERI, & ESSE VOLV-
 IT: seipso licet CORPORALITER ABSENTE in
 caelesti throno.* Roga, Sturmī, tuos fratres Neapolitanos, vt te
 ex istis tuis laqueis, quos tibi circumdedisti, expediant atque
 euoluant.

Pag. 90.

SYNERGISMVS in te, Sturmī, emicat: cum eos
 etiam hostes Imperij censendos putas, qui purē de libero arbi-
 trio contra quosdam Theologos Vvittebergenſes docebant.
 Et alio loco commendas Philippum hoc nomine, quod certe
 tamen inter Lutherum & Erasimum de *LIBERO ARBIT-
 RIO* dixerit. In qua autem sententia Philippus fuerit,
 ex ipsius posterioribus locis communibus (in quibus vo-
 luntatem hominis inter causas conuersionis ponit:) non est
 obscurum. Quare te non iniuria *SYNERGISTAM* dixe-
 ro.

Pag. 167.

Pag. 165, 166.

167, 168.

SCHVVENCKFELDIANISMVM etiam quando-
 que, Sturmī, eructas. Quod enim Ministerium verbi (quod
 Argentinae purum habes) contemnis: ita vt viginti annos
 neque conciones audieris sacras, neque ad coenam Domini
 accesseris: hoc est Schvuenckfeldianorum proprium. Miror
 autem, quare me hac in parte adeo impudenter mandacijare
 guere ausus fueris: cum negare non possis, quod tot annis
NULLAS audieris conciones. Neque te recte excusas,
 quod conquereris: *acerbas haberi conciones: eas te pati ac perfer-
 re non posse: interim verò non prohibuisse te vnquam, ne uxores tuas,
 famuli, famulae, & conuictores audirent sacras conciones.* Ego enim
 non quaesivi: *CYR* non audires Conciones: sed, *AN* au-
 dices?

diſes? Neque quaſitum fuit: an tuæ coniuges, famuli, famu-
 la, & conuictores concionibus interſint? ſed AN TV inter-
 fueris? Hoc autem Schuuenckfeldianis vſitatum eſt, vt de
 religione ſuorum domesticorum parùm ſoliciti, ipſi ſuas ima-
 ginationes, & internas reuelationes ſequantur. Itaque etiam
 quidam Schuuenckfeldiani, eſſi Papatum improbant, tamen
 filios ſuos Canonicos faciunt: propter pingues illas, vt vo-
 cant, Præbendas: & in hac parte Schuuenckfeldianiſmi, latet
 etiam Epicuriſmus: de quo paulo poſt ſuo loco dicetur. Sed
 & hoc in tuo poſteriore Antipappo Schuuenckfeldianiſmū
 oleo, quòd dictum Pauli (Litera occidit: Spiritus viuificat:) Pag. 129.
 ſic interpretaris, vt litera tibi ſignificet, literalem (vt vocant)
 ſenſum; Spiritus verò, ſpiritualem intelligentiam. Cum ta-
 men eo loco Literam Paulus vocet, Legem: Spiritum verò,
 Euangelium. Eſt & illud Schuuenckfeldianum: quòd phraſe Pag. 130.
 ſis Paulina (CARNALIA SAPERE) tibi ſignificet, & quòd
 vrgeret: cum Paulo, carnalia ſapere, ſit, ea curare, quæ carni
 ſunt grata & accepta. Quare in tua leonina, Sturmī, video
 etiam Schuuenckfeldianiſmum latere.

PAPISTAM te eſſe, EX PARTE, Sturmī, oſten-
 dam. Clamabis hīc: ò cœlum, ò terra, ò maria Neptuni: ò
 frons, ò os: ſed attende paululum, & mitior forte ſies. Quid Pag. 11.
 ſibi volunt iſte tuæ Catecheſes, non ſcriptæ, ſed in aures Chriſtiano-
 rum inſufurratæ? quæ demum veram Chriſti & myſteriorum eius
 cognitionem abſoluant? de quibus ſuprà tractatum eſt. Nonne
 hoc fundamento (ſi tamen arena dicenda eſt fundamentum)
 tota pontificia Religio nititur? nonne, quoties fictitios
 tuos cultus diuinos verbo Dei defendere nequeunt, ad tradis-
 tionem Apoſtolicas non ſcriptas confugiunt? Quare, Sturmī,
 cum tu fenestram Pontificiſis aperias, vt ſuis traditionibus,
 non ſcriptis, Eccleſiam Dei exagitent, iure te IN HAC parte
 dixerim PAPISTAM.

Pag. 119.

Pag. 217.

NESTORIANVM te esse, Sturmi, ea de causa dico: quia diuellis (quantum quidem in te est) duas in Christo naturas: quas tamen ne mors quidem ipsa diuellere poterit. Humanitatem, n. Christi ita in throno cœlesti collocas, vt eandem in terra (vbi est filius Dei) præsentem neges. Habes itaque alium Christum in terris, qui non habet secum assumptam humanitatem: & alium in cœlis, qui ibidem est Deus & homo in vna persona. Negas, omnipotentiam, omnipræsentiam & omniscentiam, humanæ in Christo naturæ communicari. Quare cum Nestorio diuidis Christi personam: concedis Christum filium Dei, omnipotentem, omniscentem, & omnipræsentem: & fingis alium Christum, filium hominis, Multipotentem, Multiscentem, & non nisi vno loco præsentem. Quare rectè inter NESTORIANOS te numerauero.

Pag. 179.

Coloss. 2.

PHILOSOPHASTRVM te esse, Sturmi, demonstrabo, non Philosophum. Philosophastrum autem voco, qui Philosophus quidem haberi velit, nec tamen sit. Contendis, Sturmi, fieri non posse, vt vnum verum corpus sit simul in diuersis locis. Hoc habes ex Philosophia Aristotelica: deinde applicas hoc Principium & Axioma Philosophicæ cum ad negotium Theologicum cœnæ Dominicæ, & Mysteriæ Christi. Hoc est, Sturmi, PRINCIPIA DISCIPLINARVM ET SCIENTIARVM CONFVNDERE: id quod VERI & verè ERVDITI Philosophi non faciunt. Sciunt enim, quòd Principiorum confusio perperuos pariat PARALOGISMOS. Itaque dico te ne Philosophum quidem esse: si propriè de Philosopho loqui velis. Et hanc ipsam ob causam Paulus monet nos, caueamus, NE PER PHILOSOPHIAM DECIPIAMVR: non quòd Philosophia per se sit mala: sed quòd non sit cum Theologia et mysterijs Religionis Christianæ miscenda. Sicut enim

enim loco, si quis ea recte utatur, multiplicem in rebus humanis usum habet. Quare frustra in laudem Philosophia Pag. 184v
 declamitas, ubi de rebus Theologicis agitur. Et insulsus, cum in nos debaccharis, quod rationis humanae iudicium in mysterijs Religionis nostrae rejiciamus: cum dicis: *Ratio-* Pag. 184v
ne veris, cum vis: rationem vituperas, cum tibi placet: & cum tibi placitum est, homines vis ut OBBRUTE SCANT.
Quid aliud est, tyrannidem exercere, si istud non est? prohibere, ut ne ratione utamur, cum tibi respondere molestum sit. Vals-
 de autem ridiculus es, Sturmi, cum rationem *HUMANAM* Pag. 213v

(quam in mysterijs fidei caecam esse dicimus) & rationem **C O N C L U S I O N I S** in syllogismo, pro vna & eadem re habes: cum saepe ratio conclusionis possit esse expressum Dei verbum, quod cum ratione humana pugnat. Quae haec est tua, Sturmi, ignorantia? quod medium terminum syllogismi (qui in vnaquaque argumentatione necessario requiritur:) & rationem humanam, quam Paulus iubet nos captivam ducere, vnam & eandem rem esse putas? Hoc sine est Dialecticum esse? Hoc sine est Philosophum esse? Minime vero. Quare, Sturmi, noli mihi succensere, si post haec, non Philosophum, sed **PHILOSOPHASTRUM** & quidem Philosophastrum parvulum dixeris. Et sane, Sturmi, nisi mature manum de tabula sustuleris, confirmare tibi ausim, quod tandem vix **GRAMMATICI** nomen sis restenturus.

EPICURAEVS es, Sturmi. Hoc Divi mei Homeri (iniquis) avertant: ego ne sim Epicuraeus? qui tanto zelo Religionem Cinglianam defendo, ut omnes Christi Ecclesias offendere, quam Cinglianismum non propugnare, malim. Siste gradum, Sturmi, non sic elaberis. Quid tibi videtur? qualem hominem censes esse eum, qui in Religiosis negocio confessionem subscribit: & quidem non coas-

Ejus

ctus: à qua ipse dissentit, aliudq; in pectore fouet. At tu hoc fecisti, Sturmi: & quidem non modò id non negas: verum de pulcherrimo, scilicet, isto facinore etiam gloriaris. Cum enim ego te te notassem in meo primo Antisturmio Zanechum, quòd non candidè cuidam Formulæ consensionis Argentinæ subscripsisset, sed ijs verbis esset vsus: *VT* piàm esse iudico, *ITA* subscribo: tu id hominis minime candidi factum & probas & defendis, inquiens: *Non sine causa subscripsit: ET ITA SVBSCRIBENDVM EST* propterea quòd in Ecclesia Christiana nimium possunt calumniæ. Et ego *TAMETSI SIMPLICITER SVBSCRIPSERIM*: tamen ita subscripsi: vt eam subscriptionem *VELIM ORTHODOXE INTELLIGI*. Quid autem non satis clara fuerunt illius Formulæ verba: Hoc agitis, vos Cingliani, vt Magistratus vestros fallatis: *subscribitis, quæ vobis non placent: & reseruatís vobis orthodoxam, scilicet, hoc est, Cinglianam vestram sententiam. HOC EST DEVM ET HOMINES IRRIDERE*. Sic Arius impium dogma suum, quod literis consignatum apud se gestabat absconditum, retinebat: & interim coram Imperatore Constantino iurabat, se non aliud sentire, quàm quod scriptura doceret: suam autem scripturam, non sacram, intelligebat. Quia de re audiamus scriptorem Ecclesiasticum, Sozomenum: eius verba sunt hæc: Etenim & Arius *HABERET* Eusebii consors, studio eorum, quitum cum Eusebio erant, à beato Constantino Augusto vocatus, & fidem suam *SCRIPTO* edicere iussus, impudenter *IMPIETATIS SVAB DICATIONES* subdolos *ABSCONDIRIT*: & per *HYPOCRISIN* (attende Sturmi) cum *Diararum verba* posuit. Deinde cum Beatus Constantinus dixisset: Si nihil aliud præter ista in mente habes, *DA* testis

Pag. 170.

Sozom. hist. Eccl. lib. 2, cap. 30.

testimonium veritatis: Etenim ipse Dominus vlciscetur, si
 PEIERAVERIS: IURAVIT infœlix, alia se præter ea, QUAE
 IAM SCRIPSISSET, nec habere, nec sentire, nec vnquam à
 se dicta esse. Hactenus Sozomenus. Quantum autem hoc fas-
 cium Arij distat ab eo, quod tu Sturmi, & Zanchus, Confes-
 sionem subscripsistis, quam neuter vestrum probavit? Si quis
 in politico negotio transactionem subscriberet, atque apud se
 aliam sententiam, quàm quæ ex verbis rectè intellectis elici
 posset, occultaret: postea verò eam proferret, & nouasturbas
 daret: quid, Sturmi, de tali homine viri boni essent iudicaturi?
 Perinde igitur in Religionis controuersijs agere soletis, ac si
 de Asini umbra litigaretur. Quid? quòd Vbiquitatem, hoc
 est, Christi præsentiam secundum humanitatem, tu Sturmi,
 petulanter exagitas, & sexcentis maledictis obruis: postea in
 eodè libro tuo nihilominus scribis: Sic etiã, quòd SECVNDVM

Pag. 218.

UTRANQUE NATURAM CONIUNCTAM
 ET CONIUNCTE CONSIDERA-

TAM, omnia (Christus) quæ velit, efficere possit: omnia viderit,
 atque nouerit: OMNIBVS QVE LOCIS PRÆ-

SENS SIT SVIS: denique omnia gubernet PRÆ-
 SENS IN COELO ET IN TERRA, QVIS NE-

GAT? (Quis non iuraret, Sturmium subito Vbiquitarium
 factum: sed LVDIT LVCIANVS in re maximè seria: id nunc
 manifestum erit.) At illa (inquis) negamus, Christus super omnes
 celos ascendit, vt Paulus ait: ergo corpus Christi vbique est. Quid
 ais Sturmi? an corpus Christi non ad humanam Christi natu-
 ram pertinet? quam paulo ante dixisti cum diuina natura cons-
 iunctam, & coniunctè consideratam, præsentem esse in coelo
 & in terra? Sed quid agas cum istis præstigiatoribus: qui cum
 religione Christiana, vt pueri cum nucibus, ludunt? Accus

Pag. 216.

as nos, Sturmi, quòd Cinglianos FRATRES NOMINARE
 NOLIMVS. Quid hoc est? Volunt ne isti homines fratres
 nostris esse & haberi? Et tu, Sturmi, cupis ne pro fratre à no-

Pag. 101.

bis Lutheranis (vt vocatis) Theologis haberi? Quid ni (tu quis) volumus. Audigitur, Sturmī, qualia nobis crimina in religionis negotio impingas: & tamen nihilominus **NOSTER FRATER** esse velis. Dicis, in Formula Concordiæ, quam amplectimur, **OMNIA ESSE MARCIONIS & VALENTINI, & ARII & EUTYCHIS & NESTORII, & SABELLI** **FALSA & IMMANIA DOGMATA.** Ergo, Sturmī, cum Formulam illam non modo approbemus, verum etiam defendamus, an non **TU** nos censeres esse (mentiris autem) Marcionitas, Valentinianos, Arianos, Eutychianos, Nestorianos & Sabellianos? Et tamen eam ob causam stomachare nolumus. At si in te esset vna religiosi sanguinis guttula, si vna mica sani cerebri: num tu eorum fraternitatem offuscandam censeres, quos tot & tam horrendis hæresibus contaminatos existimares? **HIC EST EPICVRISMVS**, Sturmī, qui hodie in multorum cordibus regnat, & hoc agit, vt quisque in Religione sentiat quod velit. Tu'ne, Sturmī, eorum frater esse velles, quos tu pro Marcionitis, Valentinianis, Arianis, Eutychianis, Nestorianis, & Sabellianis habes: **NISI EPICVRÆVS ESSES?** Sin verò tibi tua conscientia dicat, quod nos **INNOCENTES**, & ab his horrendis hæresibus **ALIENI SIMVS**: & tamen pro Cinglianismo tuo propagando, & ad opprimendam sanam nostram doctrinam istas **HÆRESSES** abominandas (reluctante tua conscientia) nobis impingis: rursus es **EPICVRÆVS**: qui Deum nec metuis, nec purioris doctrinæ, nec Ecclesiæ Dei, rationem habes.

Vide nunc, Sturmī, quale sis **MONSTRVM**, videlicet, tale, cuiusmodi Virgilius describit, cum de Polyphemo canit: **MONSTRUM HORRENDUM, INFORME, INGENS, CUI LVMEN ADEMPŦVM.** Cogita iam, an tu D. Pappum & me recte duobus calumniatoribus, Anyto & Melito (qui Socratem perdidit

Pag. 102.

perdiderunt) comparaueris : & an tu Socrati sis comparandus : & , an frustra solliciti fuerimus , ne iuuentutem tibi commissam , seduceres , atque falsa doctrina inficeres ? Quis enim tali praeceptori liberos suos posthac informandos recte committat : nisi qui velit , vt ex omnibus ferè sectis , & erroribus religionis , aliquid in tenera illa aetate imbiberent ? Quare, Sturmī , istis tuis fanaticis scriptionibus honori Scholæ Argentinensis pessimè consulēs.

Multa adhuc Sturmī haberem , quæ de tua in rebus Theologicis IGNORANTIA & stoliditate scribere possem : sed nunc portare ea non potes : & ego iam octiduum totum in hoc responso meo insumpsi : quod sanè maluissem explicatio- ni Euangelistarum , quam in manibus habeo , impendere. Itaque hæc a tuo Catechumeno Osiandro nunc æqui bonique consule : qui , vbi sub tua disciplina ex Catechesibus tuis alio quanto plus profecerit , fortasse posthac dabit , quæ sint magis elaborata : vt intelligas , te discipulum & Catechumenum non indocilem esse nactum. Sed vt res serias seriò concludam , dico tibi : SI TV STURMI , NON RESIPVERIS , ET VLS

*her. ostiduum
107 miles per
se nisi missa
dona 2 holo libro*

NIAM BLASPHEMIARVM TVARVM A

DEO PETIERIS , MALE

PERIBIS.

181185
A 1753601

107

Faint, mostly illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. Some words are difficult to discern but appear to be Latin or German.

DEO PETRI, MALZ
PERIBIS